

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på
www.tekniskkulturarv.dk/about

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

INDUSTRI-
FORENINGEN.

331.4 Sve gl

1894.

SYERSKER.

Et Bidrag til Belysning af de københavnske Syerskers Livsvilkaar.

Med Understøttelse af Carlsbergfonden

udgivet af

Poul Sveistrup.

DANMARKS TEKNISKE BIBLIOTEK

København.

Jul. Gjellerup

(Christiania: Alb. Cammermeyers Forlag).

1894.

Forord.

For nogle Aar siden besluttede »Dansk Kvindesamfund«s Styrelse efter mit Forslag at foretage en Undersøgelse af Københavns arbejdende Kvinders Erhvervs- og Livsforhold.

En Begyndelse blev gjort, idet Oplysninger indsamledes ved et større Udvalg af Kvinder, blandt hvilke navnlig Frøkenene *Anna Barfoed* og Sølvpolererske *Petrea Holm* udførte et betydeligt Arbejde. Det viste sig dog umuligt at gennemføre Undersøgelsen alene ved ulønnede Kræfter, som det oprindelig var tilsigtet. En lille Undertøttelse til Sagens Fremme var ydet af *den Raben-Levetzauseke Fond*, men først da *Carlsbergfondens* Bestyrelse havde tilstaaet mig, der havde overtaget Ledelsen af Arbejdet, en betydelig Understøttelse dertil, kunde Foretagendet fremmes med fuld Kraft.

Undersøgelsen blev derefter foreløbig begrænset til alene at omfatte de københavnske Syersker. Dertil egnede Kvinder — Frøkenene *Philippa Petersen*, *Agnes Schmidt* m. fl. — have opsøgt Syerskerne i deres Hjem, udspurgt dem paa Grundlag af et udførligt Skema og straks paa Stedet indført Svarene i dette. Der er paa denne Maade indsamlet Oplysninger fra 837 Syersker.

Oplysningerne omfatte en Mængde Forhold: Alder, ægteskabelig Stilling, Arbejdssted, Arbejdets Fordeling paa Aarstiderne (ledig og travl Tid), Løn, Arbejdstid, faglig Uddannelse, hvor

lang Tid Syersken har arbejdet i Faget (Fagalder), hendes tidligere Beskæftigelse, hvor mange Arbejdsgivere hun har haft, hendes Helbred, Forsynlighed (Brandforsikring, Sygeforsikring) og Gæld, Subsistensmidler i den arbejdsløse Tid, — endvidere Familie- og Forsørgelsesforhold, Boligens og Huslejens Størrelse, den ugenlige Udgift til de forskellige Spise- og Drikkevarer samt til Brændsel og Belysning, Fritidens Anvendelse, hvad hun læser, om hun er tilfreds med sine Forhold m. m.

Det er dog kun en Del af det foreliggende Materiale, der er bearbejdet i nærværende Skrift. Dette omfatter navnlig de fire Hovedpunkter: Syerskernes Adgang til Arbejde, Lønningsforhold, Arbejdstid og Helbred.

Ved Udarbejdelsen af de statistiske Tabeller har jeg haft Bistand af cand. polit. *V. Helsing* og Frøken *S. Rubin*, for de her offentliggjorte Afsnits Vedkommende navnlig af den første.

Sluttelig maa jeg bringe min bedste Tak dels til *Carlsbergfondens Bestyrelse* for den ydede materielle Bistand, dels til Professor *Harald Westergaard*, der paa ethvert Trin af Arbejdet har givet mig Raad og Vejledning.

København i Marts 1894.

Poul Sveistrup.

Undersøgelsens Genstand.

Denne Undersøgelse omfatter 837 københavnske Syersker. Ifølge Folketællingen 1890 var der i København ca. 1600, der ernærede sig ved Syning som Hovedpersoner (havde Systue o. lign.), og ca. 9000 Medhjælpersker ved Syning (derunder indbefattet Medhjælpersker hos Skræddere, Skomagere og Handskemagere).*)

Herefter skulde da vor Undersøgelse omfatte omtrent 8 Procent af de københavnske Syersker. Nu er der vel Grund til at antage, at Folketællingens Tal ere for smaa, idet Opgivelserne om Erhvervsvirksomhed navnlig for de gifte Kvinder ere ufuldstændige. Men sandsynligt er det dog, at vor Undersøgelse omfatter mindst 6 Procent af de i København boende Syersker, og dette er den samme Procent, som man i officiel amerikansk Statistik over Kvinders Erhvervsvirksomhed i de Forenede Staters større Byer har anset for tilstrækkeligt Grundlag for paalidelige Resultater.**)

Anføres kan det ogsaa, at denne Undersøgelse i alt

*) Se Tabelværk til Københavns Statistik, Nr. 10. Tabellarisk Fremstilling af Resultaterne af Folketællingen den 1. Febr. 1890 for Staden København. S. 37.

**) Fourth annual report of the commission of labour, 1888. Working women in large cities. Washington 1889. S. 9. Den paagældende Undersøgelse omfatter 17,427 Arbejdersker, fordelt paa 343 Erhverv og 22 Stæder. Der er altsaa for hvert Fag gennemsnitlig 50 Repræsentanter og i hver Stad, fordelt paa samtlige Industrigrene, 800 — altsaa færre, end der i vor Undersøgelse er af en enkelt Erhvervsvirksomhed i en enkelt Stad.

væsenligt bekræfter de Resultater angaaende Syerskernes Lønningsforhold m. m., som jeg for et Par Aar siden kom til paa Grundlag af en lille Del af det samme Materiale, 120 Syersker.*) Senere er Materialet, takket være den af Carlsbergfonden ydede Understøttelse, blevet forøget til det seksdobbelte, men de senere tilkomne fem Sjettedele af Tallene have paa næsten alle Punkter fortalt det samme som den første Sjettedel. Iøvrigt maa Paa-lideligheden af de udfundne Resultater søges bekræftet gennem selve Undersøgelsen. Den Sandsynlighed, der opnaas for Oplysningernes normative Beskaffenhed, er jo forskellig efter Æmnets Art og Tallenes Størrelse. Adskillige af de Slutninger, der drages af Tallene, ere Hypoteser, der trænge til at prøves, eventuelt stadfæstes ved senere Undersøgelser, men som dog forhaabentlig allerede som Hypoteser kunne gøre Krav paa nogen Interesse.

Fag.

De 837 Syersker fordele sig paa følgende Maade mellem de enkelte Fag.

Der er:

- 212 Dameskrædderinder.
- 165 Kaabesyersker.
- 154 Herreskrædderinder.
- 94 Linnedsyersker.
- 61 Handskesyersker.
- 30 Korsetsyersker.
- 22 Maskere.

Disse 7 Grupper, af hvilke de fem første udgøre de vigtigste Syfag, ville blive særskilt behandlede i de statistiske Oversigter. Foruden dem er der 99, der ville blive samlede under Betegnelsen *Mindre Grupper*, og som tilhøre følgende Fag: Paraply- og Parasolsyning 13, Skosyning 11, Jersey- og Trikotagesyning 9, Syning af Slips 9, Modepynt 9, Hattesyning 7, Syning af Kasketter 4, Possementmagerarbejde 4, Naadling 4, Sække-syning 4, Hækling 3, Broderi 2. Fremdeles 4, der beskæftige sig med Reparationsarbejde, 9, der sy forskelligt 3: leve af tilfældigt Syarbejde af den ene eller anden Art, og 7, der have hver sin Specialitet.

*) „Kvinden og Samfundet“ 1890. S. 248—66.

Arbejdssted.

De fleste Syersker arbejde i deres eget Hjem, færre paa Systuer, endnu færre gaa ud at sy hos Familier. Denne Under-søgelses Tal kunne dog ikke anses for normative i saa Henseende, idet det har været lettest at faa Hjemmesyerskerne i Tale, og disse ere da formentlig fyldigere repræsenterede i vor Under-søgelse end i Virkeligheden.

Vore 837 Syersker fordele sig saaledes, at 596, eller 71 Procent, arbejde i deres Hjem, 165 (20 Pct.) paa Systue, 27 (3 Pct.) hos Familier og 49 (6 Pct.) have blandet Arbejdssted, de arbejde ude og hjemme, som det kan falde sig, „ude“ kan da enten være paa Systue eller hos Familier.

De 27, der udelukkende leve af at gaa ud at sy hos Familier, ere alle Dameskrædderinder, iøvrigt fordeler Arbejdsstedet sig saaledes mellem Fagene:

Fag	Arbejdssted		
	Hjem	Systue	blandet
Dameskrædderinder	111	37	37
Kaabesyersker	113	50	2
Herreskrædderinder	124	30	„
Linnedsyersker	86	„	8
Handkesyersker	55	6	„
Korsetsyersker	25	5	„
Maskere	22	„	„
Mindre Grupper	60	37	2
Tilsammen . . .	596	165	49

Blandt de mindre Grupper findes nogle Fag, i hvilke Arbejdet paa Systuer synes at have Overvægten, nemlig: Jersey- og Trikotagesyning, Syning af Modepynt, af Hatte og Possement-magerarbejde. Derfor er der i de mindre Grupper forholdsvis flere, der arbejde paa Systue, end i noget af de større Fag. Iøvrigt er Kaabesyning, Dameskræddersyning og Herreskræddersyning de Fag, i hvilke forholdsvis flest arbejde paa Systue.

Af de 837 Syersker er der omtrent 150, der sy hjemme for private, altsaa ere *selvstændig erhvervende*. Blandt disse findes 102 Dameskrædderinder, 7 Herreskrædderinder, 20 Linnedsyersker, 7 Skosyersker, 4, der leve af Reparationer, og 6, der sy forskelligt.

Alder og ægteskabelig Stilling i Forhold til
Arbejdsstedet.

Alder	Ægteskabelig Stilling	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier	Blandet	Tilsammen	Ialt for hver Aldersklasse	Aldersklasserne procentvis af det samlede Antal
15—17 Aar	ugift gift Enke	5 " "	19 " "	" " "	" " "	24 " "	24	Procent 2,9
18—19 —	u. g. E.	11 " "	27 " "	2 " "	3 " "	43 " "	43	5,1
20—24 —	u. g. E.	74 5 "	65 1 "	7 " "	7 " "	153 6 "	159	19,0
25—29 —	u. g. E.	66 33 6	18 " "	8 " "	8 2 1	100 35 7	142	17,0
30—34 —	u. g. E.	55 50 23	14 2 1	4 " "	8 4 "	81 56 24	161	19,2
35—39 —	u. g. E.	31 51 24	8 " 1	2 " "	6 " "	47 51 25	123	14,7
40—44 —	u. g. E.	16 24 20	3 1 1	1 " 1	3 1 2	23 26 24	73	8,7
45—49 —	u. g. E.	7 9 17	1 " "	2 " "	2 " 1	12 9 18	39	4,7
50 Aar og derover	u. g. E.	20 17 31	1 " 1	" " "	1 " "	22 17 32	71	8,5
Uangivet	u. g. E.	" 1 "	1 " "	" " "	" " "	1 1 "	2	0,2
Tilsammen	u. g. E.	285 190 121	157 4 4	26 " 1	38 7 4	506 201 130	837	60,5 24,0 15,5 } 100,0
Ialt		596	165	27	49	837	837	100

Ægteskabelig Stilling.

Af de 837 Syersker ere 60,₅ Procent ugifte, 24 Procent gifte og 15,₅ Procent Enker, fraskilte og forladte Hustruer. De sidste ere opførte under Enker, fordi de nærmest ere ligestillede med disse i økonomiske Forhold. I København var efter Folketællingen i 1890 af den kvindelige Befolkning, der var fyldt 20 Aar,

36, ₄	Procent ugifte,
47, ₁	— gifte,
16, ₅	— Enker.

De Syersker, vor Undersøgelse omfatter, fordele sig saaledes:

Under 20 Aar (alle ugifte)	8	Procent
Mindst 20 Aar	{ ugifte	52, ₅ —
	{ gifte	24 —
	{ Enker	15, ₅ —

Set i Forhold til Folketallet er der i Følge disse Tal næsten tre Gange saa mange ugifte, som der er gifte, der beskæftige sig med Syning. Desuagtet giver denne Undersøgelse en helt anden Forestilling om de gifte Syerskers Tal, end man efter Folketællingens Resultater skulde vente.

I Følge Folketællingen i 1890 og den paa samme støttede officielle Statistik fordelte de københavnske Syersker sig saaledes:

ugifte	6,957
gifte	321
Enker	2,955

Ialt 10,233

Efter Folketællingen i 1885 var der iblandt Syerskerne 445 gifte Medhjælpersker.

Dersom vor Undersøgelse tilnærmelsesvis angiver det rigtige Forholdstal for Syerskernes ægteskabelige Stilling, skulde der være over 3000 gifte Syersker i København. Saa meget tør man vist i alt Fald slutte af vore Tal, at de officielle Opgivelser af de gifte Syerskers Tal ere misvisende i saa høj Grad, at der ikke fra dem kan drages nogen Slutning til det virkelige Antal. Naar det i Tabelværk til Københavns Statistik Nr. 10, 1892, Side 37, fastslaas som givet, at de gifte Kvinder her i Staden kun i meget ringe Grad drive et Erhverv ved Siden af Mandens, da er dette næppe rigtigt. Det maa efter vore Tal antages, at det er det sædvanlige, at Hustruen ikke paa Folke-

Alder og ægteskabelig Stilling i
de enkelte Fag.

Alder og ægteskabelig Stilling	Dameskrædderinder	Kaabesyersker	Herreskrædderinder	Linnedsyersker	Handskeyersker	Korsetsyersker	Maskere	De mindre Grupper	Tilsammen
15—17 Aar	7	4	3	„	1	2	1	6	24
18—19 —	13	16	4	„	3	1	„	6	43
20—24 —	41	48	28	4	9	8	„	21	159
25—29 —	38	35	29	9	7	6	4	14	142
30—34 —	44	32	34	19	12	5	2	13	161
35—39 —	30	12	30	22	12	2	5	10	123
40—44 —	18	7	13	13	8	4	4	6	73
45—49 —	11	4	6	7	3	2	1	5	39
50 Aar og der- over	9	7	7	19	6	„	5	18	71
Uangiven Alder	1	„	„	1	„	„	„	„	2
ugifte	136	128	87	35	40	18	5	57	506
gifte	51	25	42	29	16	7	14	17	201
Enker	25	12	25	30	5	5	3	25	130
Tilsammen	212	165	154	94	61	30	22	99	837

tællingslisten opgiver sit Erhverv, og det er derfor ganske usikkert, om det er rigtigt, naar sammesteds i det nævnte Tabelværk det Antal gifte Kvinder tilhørende Arbejderklassen, der har Erhverv uden for Huset, anslaaes til et Par Hundrede. Ganske vist pege ogsaa Tallene i vor Undersøgelse i den Retning, at de gifte Kvinder ligesom ogsaa Enkerne aldeles overvejende ere Hjemme-arbejdersker.

Arbejdssted og ægteskabelig Stilling.

<i>Arbejdssted</i>	ugifte	gifte	Enker
Hjem	285	190	121
Systue	157	4	4
Hos Familier	26	„	1
Blandet	38	7	4

Men at dette er Tilfældet i et Erhverv, der *kan* drives i Hjemmet, udelukker ikke, at gifte Kvinder i andre Erhvervs-virksomheder, hvor Hjemmearbejde ikke kan have, i stort Tal beskæftiges udenfor Hjemmene.

Af vore 837 Syersker var der 506 ugifte, 130 Enker. Sammenholdes dette med Folketællingens Tal af Syersker: 6957 ugifte og 2955 Enker, da omfatter vor Undersøgelse forholdsvis færre Enker end ugifte; men det er muligt, at Folketællingen heller ikke her har de fuldstændige Tal — at disse kun have for Enkerne, men ikke for de ugifte. Efter den Utilbøjlighed, der er til at opgive Hustruens Erhverv, er det sandsynligt, at der ogsaa er nogen, om end mindre Utilbøjlighed til at opgive, at de i Hjemmet boende Døtre ernære sig ved Syning.

Den ægteskabelige Stilling er meget forskellig i de forskellige Fag. Der er, som Tavlen (S. 10) udviser, færrest gifte blandt Kaabesyerskerne, nemlig 15 Procent, og dernæst i de mindre Grupper, 17 Procent, 3: de Fag, som have det største Antal Systuearbejdersker; flest er der blandt Maskerne, 64 Procent, dernæst blandt Linnedsyerskerne, 31 Procent. Enkerne ere stærkest repræsenterede blandt Linnedsyerskerne med 32 Procent og dernæst i de mindre Grupper med 25 Procent. Linnedsyning og Maskning kræver ingen eller næsten ingen Læretid, det er derfor Fag, som den, der i en senere Alder skal ernære sig selv uden forudgaaende Faguddannelse, lettest kan slaa ind paa. Det er tillige de daarligst lønnede Fag. Navnlig er Maskning

saa usselt lønnet, at det ikke egner sig for den, der skal sørge for sig selv. Det er endelig Fag, der næsten kun bestaa af Hjemmearbejdskere. De fleste af de Fag, der ere samlede under de mindre Grupper, ere ligeledes uden synderlig Læretid og slet lønnede.

At der gennemgaaende er en Forbindelse mellem Læretid og ægteskabelig Stilling, ses af følgende Tavle, paa hvilken Fag med lang Læretid betegner Dameskræddersyning, Herreskræddersyning og Kaabesyning, d. v. s. tillige de bedst lønnede Fag.

Læretid og ægteskabelig Stilling.

<i>Fag</i>	ugifte	gifte	Enker	Ialt
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Fag med lang Læretid . .	66	22	12	100
De øvrige Fag	51	27	22	100

Det vil ses, at baade af de gifte og Enkerne er der flest i Fag med kort Læretid og daarlig Lønning. Indenfor de vellønnede Fag er der forholdsvis flest gifte imellem Herreskrædderinderne, rimeligvis fordi Hustruerne her ere deres Mænds Medhjælpere.

Iblandt Maskerne, det daarligst lønnede Fag, ere kun 23 Procent ugifte, iblandt Linnedsyerskerne, det næstdaarligste, 37 Procent. I alle de øvrige Fag udgøre de ugifte over Halvdelen, kun i et enkelt, Kaabesyning, over tre Fjerdedele.

Alder.

Som Hovedtavlen (S. 8) viser, have de fleste, ialt 70 Procent af vore Syersker, en Alder af 20 til 39 Aar. Under 20 Aar ere kun 8 Procent, medens 22 Procent have fyldt 40 Aar. De talrigste Aldersklasser ere Femaarene 20 til 24 og 30 til 34 Aar. Fra 35-Aars Alderen synke Tallene for hvert Femaar. I en Alder af 50 Aar og derover findes dog endnu 71 eller 8,5 Procent af de 837 Syersker. Den officielle Statistik (Tabelværk Nr. 10, Side 63) synes imidlertid at vise, at en langt større Procent af Syerskerne have fyldt 50 Aar, og at der i vor Undersøgelse er forholdsvis altfor faa gamle Syersker (se Tavlen næste Side).

De Tal, som det her har Interesse at undersøge, ere for vor Undersøgelser Vedkommende Tallene paa de ikke gifte, da de gifte Syersker jo næsten ere forsvundne ved Folketællingen. Der

De københavnske Syerskers Alder.

Alder	Folketælling 1890	Vor Undersøgelse	
		Alle	Ikke gifte
	Procent	Procent	Procent
Under 18 Aar	5	3	4
18—24 —	21	24	31
25—49 —	—	64 ₅	57
25—54 —	57	—	—
50 Aar og derover	—	8 ₅	8
55 — —	17	—	—
Ialt	100	100	100

er da iblandt vore Syersker 1½ Gang saa mange i Aldersklassen 18—24 Aar, som der efter Folketællingen skulde være, og der er kun halvt saa mange paa 50 Aar og derover, som der efter Folketællingen skulde være paa 55 Aar og derover. Med andre Ord: Vor Undersøgelse medtager forholdsvis flest i den unge kraftige Alder, færrest i de affældige Aar. Forøvrigt er Folketællingens Tal paa de gamle Syersker paafaldende stort. Sandsynligvis mangler der, som alt berørt, en Del unge Syersker, der af honnet Ambition ikke ere opførte som saadanne, men som Døtre, hvorimod der findes en Del gamle, der opføres efter deres tidligere Erhverv som Syersker, skønt de i Virkeligheden ikke længere leve af Syning, men helt eller aldeles overvejende leve af Understøttelse af en eller anden Art. Ogsaa vor Undersøgelse kender enkelte saadanne.

Sammenholdes vore Syerskers Alder med den ægteskabelige Stilling, da ere indtil 20-Aars Alderen alle ugifte, indtil 25 Aar næsten alle. Lige til 35-Aars Alderen ere over Halvdelen ugifte, men i Aldersklasserne 35—44 udgøre de gifte den talrigste Klasse, og fra 45-Aars Alderen have Enkerne Overvægten.

Det er aldeles overvejende de unge, der arbejde paa Systuerne. Indtil 20 Aars Alderen arbejde 68 Procent af vore Syersker paa Systue, i 20—24 Aars Alderen 42 Procent; men derefter er Tallet stærkt synkende, saa at Systuearbejderne i Alderen 25—29 Aar kun udgøre omtrent 13 Procent af det hele Antal Syersker, fra 30—34 Aar 11 Procent, 40—44 Aar 7 Procent og over den Alder kun 3 Procent. Ogsaa de Syersker, der gaa ud at sy hos Familier, høre fortrinsvis til de yngre, men dog ikke i saa udpræget Grad.

Til lettere Oversigt anføres følgende Sammendrag af Hovedtavlen:

Alder og Arbejdssted.

Alder	Antal					Procent				
	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier	Blandet Arbejdssted	Alle Syersker	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier	Blandet Arbejdssted	Alle Syersker
Under 25 Aar	95	112	9	10	226	16	68	33	20 ₅	27
25—39 —	339	44	14	29	426	57	27	52	59	51
40 Aar og derover	161	8	4	10	183	27	5	15	20 ₅	22
Ialt . . .	595	164	27	49	835	100	100	100	100	100

I hvilke Fag Ungdommen er stærkest repræsenteret, ses af følgende Tavle, hvor Fagene ere ordnede efter Syerskernes Alder.

Alder og Fag.

Fag	Antal		Procent	
	Under 30 Aar	30 Aar og derover	Under 30 Aar	30 Aar og derover
Kaabesyersker	103	62	62	38
Korsetsyersker	17	13	57	43
Mindre Grupper	47	52	47	53
Dameskrædderinder	99	112	47	53
Herraskrædderinder	64	90	42	58
Handskesyersker	20	41	33	67
Maskere	5	17	23	77
Linnedsyersker	13	80	14	86
Ialt . . .	368	467	44	56

Det vil ses, at Forskellen i Alderen indenfor Fagene er meget betydelig. Blandt Kaabesyersker og Korsetsyersker have de unge Overvægten, hvorimod Handskesyersker, Maskere og navnlig Linnedsyersker tælle faa unge. Det er, naar undtages Handskesyning, de samme Fag, i hvilke de gifte og Enkerne have Overvægten, og af de samme Grunde. Veteranerne danne Linnedsyerskerne, der i vor Undersøgelse tælle flere Personer paa 50 Aar og derover end under 30 Aar. Men selv i dette Fag er dog mere end Halvdelen, 57 Procent, under 40 Aar. Et forholdsvis betydeligt Antal Kvinder over 50 Aar tælle Linnedsyersker, Maskere og de mindre Grupper. Omtrent hver femte Syerske i disse Fag har fyldt 50 Aar. Og efter Folketællingen maa det jo antages, at de virkelige Forhold ere meget ugunstige.

Adgang til Arbejde.

Det gælder for de arbejdende Kvinder som for andre Arbejdere, at deres første og vigtigste Interesse er den, at der er Arbejde nok til Aaret rundt at beskæftige hele Arbejdsstyrken. For at belyse Syerskernes Stilling i saa Henseende have vi stillet dem følgende Spørgsmaal: „Har De i de sidste 3 Aar haft Vanskelighed ved at opnaa Arbejde?“ „Er De ledig nogen Tid af Aaret? I hvilke Maaneder? Hvor lang Tid?“ Og i Forbindelse hermed spørges der tillige: „Hvilken er den travleste Tid af Aaret?“ Man kunde maaske mene, at af de to Spørgsmaal om Vanskeligheden ved at faa Arbejde og om den ledige Tid var det første overflødigt. Men dette er ikke Tilfældet. Svarene paa de to Spørgsmaal dække ikke hinanden.

Ved Spørgsmaalet om den ledige Tid er der taget Sigte paa den Sæsonledighed, der for visse Syfag er en Følge af Aars-tidernes Vekslen og af den ved disse betingede større og mindre Efterspørgsel efter Klædningsstykker, der paa en for Syersken højst beklagelig Maade sammenhober Arbejdet paa visse Tider af Aaret, medens der til andre Tider er intet eller lidet at bestille. Spørgsmaalet, om det har været vanskeligt at faa Arbejde i de sidste 3 Aar, er sat ind paa Spørgeskemaet, fordi man ønskede at faa noget at vide om, hvorvidt Efterspørgselen efter Syarbejde var tiltaget eller aftaget i de sidste Aar, om Arbejds-markedet var blevet mindre eller mere overfyldt. Imidlertid er der i Svarene næppe taget synderligt Hensyn til Tidsbegrænsningen „de sidste 3 Aar“, men Svarene oplyse, hvorvidt de paa-gældende Syersker have haft det knapt med Arbejde ogsaa udenfor den for Faget som Helhed døde Tid, og de give et Billede af Forholdene, som de vare, den Gang Spørgsmaalene

bleve besvarede, det vil for den overvejende Del sige i 1891—92. En og anden har vel besvaret dette Spørgsmaal ved en Henvi-
ning til, hvor mange Maaneder hun havde været ledig; men i
Reglen have Syerskerne sondret klart mellem de to Spørgsmaal,
hvad der fremgaar af Svarenes Indhold. At der ogsaa, bortset
fra den døde Tid, findes Arbejdsløshed i Fag, hvis Grænser ere
saa ubestemte og udviskede som nogle af Syfagene, er ganske
naturligt.

Det kan da heller ikke vække Forundring, at af de ca.
800 Syersker, der have besvaret Spørgsmaalet, henved 28 Procent
have erklæret, at de have haft Vanskelighed ved at faa Arbejde.
Uagtet det maa antages overvejende at bero paa de vedkommende
Syerskers individuelle Dygtighed, om de have knnnet faa Arbejde
nok, vise dog Besvarelserne, at der er visse almindelige Om-
stændigheder, der øve en stor Indflydelse. I første Række
kan her nævnes Arbejdsstedet samt Modsætningen mellem Løn-
arbejde og selvstændigt Erhverv.

Arbejdsmængde og Arbejdssted m. m.

<i>Syersker</i>	Antal, der besvare Spørgsmaalet	Af disse have følgende haft Vanskelighed ved at faa Arbejde	
		Antal	Procent
Hos Familier	25	2	8
Paa Systue	142	26	18
I Hjemmet for Forretning	429	111	26
I Hjemmet for private	135	58	43
Blandet Arbejdssted	47	22	47
Tilsammen	778	219	28

Gunstigst stillede ere her som næsten i alle andre Hen-
seender de Dameskrædderinder, der gaa ud at sy hos Familier.
Der er langt stærkere Efterspørgsel efter dem end efter de
øvrige Syersker. Og ganske vist ere Tallene smaa, men de
stemme godt med, hvad en Mængde Husmødre forsikre, at saa-
danne Syersker ere vanskelige at faa fat paa. Det er forøvrigt
ret besynderligt, at den stærke Efterspørgsel ikke bevirker stær-
kere Tilgang. Ganske vist kræves der af en Dameskrædderinde,
der gaar ud at sy hos Familier, en mangesidig Dygtighed, men
omtrent de samme Krav synes at maatte stilles til de Dame-
skrædderinder, der sy i deres eget Hjem for private, og dog er
der netop for disse betydelig Vanskelighed ved at faa Arbejde.

Ringest staa de Syersker, hvis Arbejdssted er blandet, det er saadanne, der ikke have stadigt Arbejde enten hjemme eller ude, og det er vel i Reglen Fagets løsere og tarveligere Bestanddele. Men nær efter dem følge de, der sy hjemme for private; disse smaa næringsdrivende have meget sværere end. Lønarbejderne ved at faa Arbejde. Dette er ret naturligt, da deres økonomiske Eksistens hviler paa en vekslende Kundekreds, og da deres mere uafhængige Stilling eftertragtes af flere. Men det ser næsten ud, som om det af Syerskerne betragtes som den allermest afhængige og ubehagelige Stilling at gaa ud at sy hos Familier, siden Arbejdstilbudet her er saa ringe.

Iblandt de Syersker, der arbejde for Forretning, have de, der sy paa Systue, lettest ved at faa Arbejde. Dette forklares ganske naturlig derved, at Systuerne væsenlig kun staa aabne for de yngre ugifte Kvinder, altsaa de bedste Arbejdskraft. De fleste, der arbejde i Hjemmet for Forretning, vilde ikke kunne faa Arbejde paa en Systue, men mange af dem vilde heller ikke finde deres Regning derved.

Den her omtalte Sondring efter Arbejdsvilkaar og Arbejdssted synes at være den, der over den mest indgribende Indflydelse paa Efterspørgselen efter Syerskernes Arbejdskraft. Men ogsaa imellem de enkelte Fag er der en meget betydelig Forskel.

Arbejdsmængde og Fag.

Fag	Antal, der besvare Spørgsmaalet	Af disse have følgende haft Vanskelighed ved at faa Arbejde	
		Antal	Procent
Korsetsyersker	27	3	11
Kaabesyersker	151	26	17
Herreskrædderinder	145	30	21
Dameskrædderinder	198	63	32
Linnedsyersker	91	30	33
Handkesyersker	60	23	38
Maskere	22	9	41
Mindre Grupper	84	35	43
Tilsammen . . .	778	219	28

Det vil ses, at Korsetsyerskerne staa øverst, altsaa ere det Fag, der er mindst overfyldt. Men bortset fra denne lille Gruppe ndtrykke Tallene den i og for sig ret sandsynlige Lære, at i de Fag, der kræve mindst Uddannelse, er der mest over-

fyldt. Kaabesyersker, Herre- og Dameskrædderinder ere de Fag, der kræve en længere Læretid. At blandt disse Dameskrædderinder staa væsenlig ringere end de to andre Fag, hidrører fra, at næsten Halvdelen af Dameskrædderinderne (102 af 212) ere selvstændig erhvervende og som saadanne have svært ved at faa Arbejde. De tynges betydelig mere paa den ene Vægtskaal, end de 27 Dameskrædderinder hos Familier kunne tynges paa den anden.

Kaabesyerskerne, der staa øverst, er det Fag, der har den længste ledige Tid. Arbejdet er stærkt koncentreret til en Tid af Aaret, i hvilken det da er let at faa Arbejde.

Imellem Herreskrædderinderne er der stor Forskel paa de enkelte Specialiteter:

Arbejdsmængden hos Herreskrædderinderne.

<i>Specialiteter</i>	Antal, der besvare Spørgsmaalet	Af disse have følgende haft Vanskelighed ved at faa Arbejde	
		Antal	Procent
Syersker af Benklæder	64	8	13
— Veste	23	4	17
— Frakker	22	5	23
— Børnedragter	16	7	44
Herreskrædderinder i Almindelighed	20	6	30
Hele Faget . . .	145	30	21

Udskydes Syersker af Børnedragter, bliver Procenttallet af dem, der have Vanskelighed ved at faa Arbejde, for de øvrige Herreskrædderinder 18, altsaa omtrent som for Kaabesyersker. Syning af Børnedragter er i det hele en uheldig stillet Specialitet. At en Herreskrædderinde ikke har nogen bestemt Specialitet, betegner vel i Reglen ligesom blandet Arbejdssted løsere Arbejdsforhold. Forøvrigt ere Tallene for smaa til sikre Slutninger.

De mindre Grupper, der vise større Knaphed paa Arbejde end noget andet Fag, bestaa af en hel Række forskellige Fag. Af disse have enkelte, saavidt vore Tal oplyse, let ved at faa Arbejde, saaledes Hatte-, Slips- og Paraplysyersker. Derimod er det knapt med Arbejde for Skosyersker og Naadlersker, Kasket-syersker, Syersker af Modepynt, Possementmagerarbejdersker og for dem, der sy forskelligt. De mindre Grupper ere for største Delen ligesom Linnedsyning, Handskesyning og Maskning Fag uden synderlig Fordannelse.

Naturligvis maa det antages, at det i hvert Fag er de

mindre arbejdsdygtige Personer, der fortrinsvis have svært ved at faa Arbejde. Et Bidrag til Belysning heraf giver vor Undersøgelse ved at vise, i hvilket Forhold Vanskeligheden ved at faa Arbejde staar til Helbred og Alder.

Arbejdsmængde og Helbred.

<i>Helbred</i>	Antal, der besvare Spørgsmaalet	Af disse have følgende haft Vanskelighed ved at faa Arbejde	
		Antal	Procent
Godt	331	67	20
Nogenlunde godt	165	39	24
Daarligt	279	112	40

Det vil ses, at nogenlunde godt Helbred ikke i nogen betydelig Grad forøger Vanskeligheden ved at faa Arbejde, hvorimod blandt Syersker med daarligt Helbred dobbelt saa mange have Vanskelighed ved at faa Arbejde som blandt Syersker med godt Helbred. Dette kan ikke overraske, snarere maa det anses for glædeligt, at selv blandt Syersker med daarligt Helbred Flertallet har haft let ved at faa Arbejde. Imidlertid kan jo daarligt Helbred meget vel være forbundet med faglig Dygtighed, og da de fleste af vore Syersker arbejde i Hjemmet og følgelig ere Akkordarbejdere, medfører en forringet Arbejdsdygtighed ikke Tab for Arbejdsgiveren, naar Arbejdets Kvalitet er tilfredsstillende.

Alderens Indflydelse ses af følgende Tavle:

Arbejdsmængde og Alder.

<i>Alder</i>	Antal, der besvare Spørgsmaalet	Af disse have følgende haft Vanskelighed ved at faa Arbejde	
		Antal	Procent
15—19 Aar	54	16	30
20—29 —	280	63	22
30—39 —	264	70	26
40—49 —	110	42	38
50 Aar og derover	68	27	40

Det vil ses, at Alderens Indflydelse er omtrent som Helbredets. De gamle, der have fyldt 50 Aar, have netop lige saa stor Vanskelighed ved at finde Arbejde som Syerskerne med daarligt Helbred. Og for de halvgamle — Aldersklassen 40—49 Aar —

er Forholdet næsten lige saa uheldigt. Gunstigst stillede ere Syerskerne i Tyverne (20—24 Aar), der dog ikke staa fuldt jævnsides med Syersker med godt Helbred.

Kun lejlighedsvis berøre Besvarelserne det Spørgsmaal, om Vanskeligheden ved at faa Arbejde er tiltaget eller aftaget i de sidste Aar. Skønt Meningerne ere noget delte, holde dog de fleste paa, at Forholdene ere blevne vanskeligere. Udtalelser i denne Retning foreligge baade fra Dameskrædderinder, Herreskrædderinder og Linnedsyersker. En Dameskrædderinde udtaler, at de Handlende ved at føre færdigsyede Kjoler i højere Grad end tidligere have vanskeliggjort Adgangen til at faa Arbejde. Det er jo meget sandsynligt, at de smaa Næringsdrivende ogsaa paa dette Omraade fortrænges af Stordriften.

Ledig Tid.

Medens 72 Procent af vore Syersker erklære, at de ikke have haft Vanskelighed ved at faa Arbejde, er det dog et langt mindre Antal, nemlig kun 34 Procent, der have Arbejde hele Aaret rundt. Dette viser, at Syerskerne ved Besvarelsen af, om de have haft Vanskelighed ved at faa Arbejde, overvejende have set bort fra den Arbejdsløshed, der for de fleste og vigtigste Syfag er knyttet til visse Aarstider.

Opgivelse om den ledige Tid mangler for 22 af de 837 Syersker. For de øvrige ere Opgivelserne følgende:

Længde af ledig Tid.

<i>Ledig Tid</i>	Antal	Procent
Ingen	279	34
$\frac{1}{4}$ Maaned	19	2
$\frac{1}{2}$ —	16	2
1 —	38	5
2 —	168	21
3 —	119	15
4 —	77	9
5 —	39	5
6 —	14	2
7—9 —	3	„
Ledig Tid uden Opgivelse af dens Længde	43	5
Tilsammen	815	100

Foruden de 34 Procent, der have Arbejde hele Aaret, er der altsaa endnu 9 Procent, hvis ledige Tid højst er en Maaned. Men for 52 Procent, altsaa over Halvdelen af vore Syersker, er den ledige Tid mindst to Maaneder, og for 31 Procent, altsaa næsten en Tredjedel, er den mindst tre Maaneder.

Syerskernes Stilling kan da i store Træk karakteriseres saaledes, at en Tredjedel af dem har stadigt Arbejde, en anden Tredjedel har en ledig Tid, der varierer (for saa vidt dens Længde er opgiven) fra otte Dage til to Maaneder, og den sidste Tredjedel en ledig Tid, der gaar fra tre Maaneder til over seks. Aarsagen til denne store Forskel ligger til Dels i de enkelte Fags meget forskellige Stilling.

Ledig Tid for de enkelte Fag.

<i>Fag</i>	Antal, der besvare Spørgs- maalet	Ingen ledig Tid		Mindst 3 Maaneder ledig Tid	
		Antal	Procent	Antal	Procent
Kaabesyersker	164	30	18	90	55
Mindre Grupper	94	29	31	32	34
Herreskrædderinder	154	50	32	43	28
Dameskrædderinder	206	73	35	49	24
Linnedsyersker	87	36	41	15	17
Maskere	21	10	48	5	24
Handskesyersker	60	33	55	14	23
Korsetsyysker	29	18	62	4	14
Tilsammen	815	279	34	252	31

Man vil se, at der er et stort Spring mellem Kaabesyerskerne og de andre Fag og en Trinrække mellem disse. Af det ringest stillede Fag, Kaabesyersker, gaar over Halvdelen ledig i mindst tre Maaneder, af de bedst stillede, Handskesyersker og Korsetsyysker, have over Halvdelen uafbrudt Arbejde hele Aaret. Men selv blandt Kaabesyerskerne er der dog ikke saa ganske faa, der arbejde hele Aaret, og selv i de bedst stillede Fag er der Syersker, der gaa ledige i tre Maaneder.

Omtrent den samme Rangforordning mellem Fagene som paa ovenstaaende Fortegnelse genfindes i følgende Oversigt over den ledige Tids gennemsnitlige Længde for hvert Fag. (Ved Opgivelsen af Dage ere her og i det følgende Søndagene medregnede.)

Den ledige Tids Længde i de enkelte Fag

<i>Fag</i>	Længde af ledig Tid
Kaabesyersker	11½ Uge (80 Dage)
Mindre Grupper	8½ „ (60 „)
Herreskrædderinder	Over 7 Uger (51 „)
Dameskrædderinder	Henved 7 „ (47 „)
Maskere	5½ „ (39 „)
Linnedsyersker	5 „ (36 „)
Handskesyersker	4½ „ (32 „)
Korsetsyersker	3 „ (22 „)
Alle Syersker	7½ „ (52½ „)

Ved denne Gennemsnitsopgørelse er der selvfølgelig ogsaa taget Hensyn til den Del af Fagenes Arbejdere, der arbejde hele Aaret. Udregnes Gennemsnittet af ledige Dage alene for den Del af Faget, der har ledig Tid, bliver det altsaa meget større, det bliver da for alle Syersker 2¾ Maaned (82,4 Dage). Men naar alle indbefattes, for hvilke fuldstændige Opgørelser haves, bliver den gennemsnitlige ledige Tid for vore Syersker 1¾ Maaned (52,6 Dage).*)

Længere ledig Tid end den gennemsnitlige have kun to Fag, Kaabesyerskerne og de mindre Grupper, og af disse ere kun Kaabesyerskerne meget ugunstigere stillede, idet den ledige Tid her er næsten en Maaned længere, end den er for Syerskerne som Helhed. Lidt heldigere stillede end gennemsnitlig ere Herreskrædderinder og Dameskrædderinder, hvørimod de fire øvrige Fag, Maskere, Linnedsyersker, Handskesyersker og Korsetsyersker, have en betydelig kortere ledig Tid.

Korsetsyerskernes lille Skare er de heldigst stillede baade med Hensyn til Lethed ved at faa Arbejde (se S. 17) og med Hensyn til at undgaa Sæsonledighed. Omvendt ere de mindre Grupper i begge Henseender uheldig stillede (se S. 17). Men for alle Hovedfagene er Forholdet det, at jo længere den ledige Tid gennemsnitlig varer, og jo færre der arbejde hele

*) Ifølge den tidligere omtalte amerikanske Undersøgelse var i de Forenede Staters større Byer den gennemsnitlige ledige Tid i Beklædningsmagasiner 43 Dage, for Dameskrædderinder 47 Dage, Kaabesyersker 60 Dage, Linnedsyersker og Korsetsyersker 30 Dage, Handskesyersker 55 Dage, og for alle disse Syersker 42 Dage, altsaa 10 Dage kortere end efter vor Undersøgelse.

Aaret, desto færre er der, som opgive at have Vanskelighed ved at faa Arbejde.

Ledig Tid og Vanskelighed ved at faa Arbejde.

<i>Fag</i>	Gennemsnitligt Antal ledige Dage	Procent med ledig Tid	Procent, der have Vanskelighed ved at faa Arbejde
Kaabesyersker	80	82	17
Herreskrædderinder	51	68	21
Dameskrædderinder	47	65	32
Linnedsyersker	36	59	33
Handkesyversker	32	45	38

Dette kunde synes underligt; man kunde mene, at de, der maa gaa ledige en Del af Aaret, med Føje kunne beklage sig over, at de have Vanskelighed ved at faa Arbejde. Men det viser sig her tydelig, at Vanskelighed ved at faa Arbejde mener kun den at have, der ogsaa udenfor Fagets døde Tid har knapt med Arbejde. Og det viser sig da, at jo længere og mere omfattende Saisonledigheden er, desto mere er der i den gode Tid Brug for alle, hvad der jo er ret naturligt.

Hvad forøvrigt Fagenes Rækkefølge angaar, da beror den ledige Tids Udstrækning jo væsenligst paa, om Efterspørgslen i større eller mindre Grad samler sig til enkelte Tider af Aaret. Dette er i høj Grad Tilfældet med Kaabesyerskerne, der sy Overstykker om Foraaret og Kaaber om Efteraaret, fordi Forbrugerne kun gøre deres Indkøb paa disse Tidspunkter. Noget lignende gælder, om end i ringere Grad, om Indkøb af Dame- og Herreklædninger; derfor have ogsaa baade Dame- og Herreskrædderinderne deres ret betydelige ledige Tid. Hvad derimod angaar Linned, Handsker og Korsetter, fordeler Efterspørgselen sig mere jævnt over hele Aaret. Af de mindre Grupper have enkelte (f. Eks. Modepynt, Straahattesyning) en udpræget Sæsonledighed; men den lange ledige Tid her hænger iøvrigt vistnok sammen med, at her finde adskillige af de andre Fags Invalidere en kummerlig Tilværelse ved Reparationer, Syning af forskelligt, Syning af Sække, af Kludesko o. l.

Vi saa, at med Hensyn til Vanskeligheden ved at faa Arbejde havde Arbejdsstedet en meget væsenlig Betydning. Dette gentager sig ikke her.

Ledig Tid og Arbejdssted.

<i>Syersker</i>	Antal, der besvare Spørgs- maalet	Gennem- snitlig Længde af ledig Tid	Ingen ledig Tid		Mindst 3 Maa- neder ledig	
			Antal	Procent	Antal	Procent
Blandet Arbejdssted .	47	57 Dage	11	23	12	25
I Hjemmet for Forretn.	443	54 ”	148	33	150	34
Paa Systue	159	54 ”	59	37	51	32
I Hjemmet for private	139	53 ”	47	34	38	27
Hos Familier	27	19 ”	14	52	1	4

Det vil ses, at Dameskrædderinder hos Familier indtage en begunstiget Særstilling, idet de have langt mindre af ledig Tid end de øvrige Klasser, men at det iøvrigt ikke gør nogen Forskel, om Syersken arbejder selvstændig eller i Forretning, ej heller, om hun arbejder hjemme eller paa Systue. Selv de, der snart arbejde ude, snart hjemme, have gennemsnitlig ikke meget længere ledig Tid end den almindelige, men der er færre af dem, som ingen ledig Tid have; altsaa er den ledige Tid for de øvrige noget kortere; der er da ogsaa færre af dem, der gaa ledige i tre Maaneder.

Som vi have set, er der i alle Fag nogle Syersker med lang ledig Tid og andre uden ledig Tid. Det fremgaar heraf, at der i alle Fag paa visse Aarstider er mindre at bestille, men at Arbejdet dog ikke for noget af Fagene helt ophører i den døde Tid. Hvilke Syersker det er, der i hvert Fag opnaa den store Begunstigelse af stadigt Arbejde, oplyser vor Undersøgelse ikke. Man kunde vente, at Sæsonledigheden fortrinsvis ramte Syersker med daarligt Helbred, men dette er ikke Tilfældet.

Ledig Tid og Helbred.

<i>Helbred</i>	Antal, der besvare Spørgs- maalet	Gennem- snitlig Længde af ledig Tid	Ingen ledig Tid		Mindst 3 Maa- neder ledig	
			Antal	Procent	Antal	Procent
Godt	355	52 Dage	124	35	108	30
Nogenlunde godt . . .	171	52 ”	63	37	60	35
Daarligt	287	53 ”	92	32	84	29

Man vil se, at Syersker med godt Helbred kun have ubetydelig længere ledig Tid end Syersker med godt og nogenlunde godt Helbred, og at der er næsten lige saa mange af de svagelige

som af de raske, der arbejde uafbrudt hele Aaret rundt. Heller ikke Alderen har nogen væsenlig Indflydelse paa den ledige Tids Længde.

Det vilde være overmaade interessant at faa at vide, om Arbejdsløsheden er stegen i de senere Aar. I de af Indenrigsministeriet udgivne Oplysninger om Arbejdernes økonomiske Vilkaar i Kongeriget Danmark i Aaret 1872 indeholdes to Opgivelser om de københavnske kvindelige Skrædderes ledige Tid. Ved Skræddere forstaas vistnok Herreskræddere.*) Side 3 og Side 50, hvor der sondres mellem den store Bedrift og Haandværksdrift, opgives den aarlige Arbejdstid for 47 voksne Kvinder i Staden København, henhørende under: „Haandværksdrift Skræddere“, til 10,₂ Maaneder, men Side 58 opgives den aarlige Arbejdstid for 133 kvindelige Skræddere i København til 11,₄ Maaneder. Da de 47 haandværksdrivende Skræddere ere indbefattede under de 133, maa de øvrige 86 kvindelige Skræddere, der vare beskæftigede ved Storindustri, have haft Arbejde hele Aaret. I vor Undersøgelse havde Herreskrædderinderne 51 ledige Dage = 1,₇ ledig Maaned, altsaa 10,₃ Arbejdsmaaneder. Dette stemmer saaledes temmelig nøje med, hvad der for 20 Aar siden opgaves for Haandværksdrift. Spørgsmaalet er nu kun, hvilket Tal fra 1872 man maa tillægge størst Betydning. Men har man ikke Lov til at lade Opgivelserne for Storindustrien helt ude af Betragtning, bliver Resultatet i hvert Fald, at Arbejdsløsheden er stegen i de 20 Aar. Nogen synderlig Vægt kan der iøvrigt ikke lægges paa denne Sammenligning i Betragtning af den forskellige Maade, hvorpaa Stoffet i 1872 og her er bragt til Veje.

De døde Maaneder.

Tilbage staar at oplyse, i hvilke Maaneder den til Aars-tiden knyttede Arbejdsløshed indtræffer. Af de 815 Syersker, der besvare Spørgsmaalet om ledig Tid, er der 43, som meddele, at de have ledig Tid, men ikke oplyse, i hvilke Maaneder denne indtræffer. Tilbage blive 772 Syersker, om hvilke Oplysninger gives paa omstaaende Tavle.

*) I Tabellen Side 62 over Arbejdsfortjenesten for 100 københavnske Kvinder sondres mellem „Skræddere“ og „Dameskrædderinder“.

Arbejdsløshedens Omfang i de enkelte Maaneder.

Fag	Antal af Syersker med bestemte Opgivelser af ledig Tid	Antal med ledig Tid i hver Maaned												Ingen ledig Tid
		Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	
Dameskrædderinder	199	87	62	13	"	1	7	18	59	18	7	11	19	73
Kaabesyersker . . .	160	92	34	3	1	2	38	60	35	2	1	44	88	30
Herreskrædderinder	145	63	32	3	1	"	2	25	43	7	5	15	49	50
Linnedsyersker . . .	76	25	15	5	1	"	2	10	12	1	1	3	13	36
Handskesyersker . .	53	14	9	3	"	"	4	9	13	2	1	"	1	33
Korsetsyersker . . .	28	19	5	2	"	"	1	"	1	1	"	1	3	18
Maskere	21	10	7	3	"	"	1	1	"	"	"	1	3	10
De mindre Grupper	90	40	29	13	2	2	11	21	24	5	5	8	23	29
Tilsammen . . .	772	341	193	45	5	5	66	144	187	36	20	83	199	279

Samme i Procenter.

Fag	Antal af Syerker med bestemte Opgivelser af ledig Tid	Procent med ledig Tid i hver Maaned												Ingen ledig Tid
		Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	
Dameskrædderinder	100	44	31	6,5	"	0,5	3,5	9	30	9,0	3,5	6	10	37
Kaabesyersker . . .	100	58	21	1,9	0,6	1,3	23,8	38	22	1,3	0,6	28	55	19
Herreskrædderinder	100	43	22	2,1	0,7	"	1,4	17	30	4,8	3,4	10	34	35
Linnedsyersker . . .	100	33	20	6,6	1,3	"	2,6	13	16	1,3	1,3	4	17	47
Handskesyersker . .	100	26	17	5,7	"	"	7,5	17	25	3,8	1,9	"	2	62
Korsetsyersker . . .	100	36	18	7,1	"	"	3,6	"	4	3,6	"	4	11	64
Maskere	100	48	33	14,3	"	"	4,8	5	"	"	"	5	14	48
De mindre Grupper	100	44	32	14,4	2,2	2,2	12,2	23	27	5,6	5,6	9	26	32
Tilsammen . . .	100	44	25	5,8	0,6	0,6	8,5	19	24	4,7	2,6	11	26	36

Betragte vi først de Procenttal, der sammenfatte Oplysningerne for alle vore Syersker, da vil det ses, at der er to døde Perioder i Aaret, af hvilke den ene naar sit Toppunkt i Januar, den anden i August. Vinterledigheden er den værste. For det første er det den længste, den varer 3 à 4 Maaneder, medens Sommerledigheden kun varer 2 à 3. Men dernæst rammer

Vinterledigheden omtrent dobbelt saa mange Personer. Den begynder saa smaat i November og strækker sig gennem December, Januar og Februar. I November rammer den en Tiendedel af vore Syersker, i December en Fjerdedel, i Januar stiger den til at omfatte næsten Halvdelen og synker saa i Februar til det samme Punkt, hvor den stod i December. Endnu i Marts er der lidt Spor af den. Af dem, der have givet fuldstændige Oplysninger, ere 44 Pct. uden Arbejde i Januar. Men da 36 Pct. arbejde hele Aaret, udgør det Antal, der gaar ledigt i Januar, over to Tredjedele (69 Pct.) af dem, der overhovedet have nogen ledig Tid. Det maa ogsaa erindres, at der er en Brøkdel af vore Syersker (5 Pct.), om hvilke det vides, at de have ledig Tid, men som ikke have opgivet Maanederne. Disses ledige Tid maa antages at fordele sig paa lignende Maade som de øvriges mellem de enkelte Maaneder. Hvis fuldstændige Oplysninger forelaa, vilde da Ledighedsprocenten for de enkelte Maaneder blive lidt større, end den nu fremtræder paa Procenttavlen, den vilde være at forøge med omtrent en Tyvendedel. Selv med denne Forøgelse naar imidlertid Arbejdsløsheden i den daarligste Maaned, Januar, ikke helt op til at omfatte Halvdelen af vore Syersker. Og blandt de øvrige Maaneder er der ingen, hvor de arbejdsløses Tal naar synderlig højere end til en Fjerdedel af Fagets Arbejdere.

Sommerledigheden begynder ganske smaat i Juni og strækker sig saa gennem Juli og August med nogen Forøgelse for August. Men denne Sommerens mest døde Maaned er dog lidt gunstigere end December og Februar, og Arbejdsløsheden omfatter i August kun lidt over Halvdelen af det Tal, der gaar ledigt i Januar.

Se vi dernæst paa de enkelte Fag, da have Korset-syersker og Maskere ingen nævneværdig Sommerledighed. Vinterledighed have alle Fag, og for alle Fag naar Arbejdsløsheden sit Toppunkt i Januar. Den Forskel, der er mellem Arbejdsløshedens Omfang i de enkelte Fag, genfindes her ikke blot i Procenttallet af ledige i de daarligste Maaneder, men ogsaa i Varigheden af den ledige Tid. Desuden begynder og slutter Arbejdsløsheden lidt tidligere i nogle Fag end i andre. Kaabesyerskernes Vinterledighed strækker sig over fire Maaneder, idet Arbejdsløsheden allerede i November er betydelig. I December er den næsten stegen til samme Højde som i Januar, og i Februar er den mindré, end den var i November. I Marts

er den ganske borte. Med andre Ord, den falder forholdsvis tidlig, først paa Vinteren. Ogsaa Sommerledigheden falder tidlig. Den strækker sig gennem tre Maaneder, fra Juni til August, og den naaer sit Toppunkt — ikke som alle de øvrige Fag i August, men — i Juli. Selv Juni er daarligere end August. Naar Arbejdsløsheden er størst, i December og Januar, omfatter den næsten tre Femtedele af Fagets Arbejdere, og i Juli naaer den op til henved to Femtedele. Den er i disse tre Maaneder betydelig større end i noget af de øvrige Fag.

Ogsaa for de mindre Grupper breder Ledigheden sig over mange Maaneder. Vinterledigheden begynder allerede lidt i November og strækker sig over fem Maaneder, idet der endnu i Marts gaar ikke faa ledige. Ogsaa Sommerledigheden varer længe, fra Juni til August. Den døde Tid falder senere end for Kaabesyerskerne. Februar er ringere end December, August lidt ringere end Juli.

Herreskrædderindernes Vinterledighed begynder ligeledes saa smaat i November, men slutter med Februar. December er meget ringere end Februar. Sommerledigheden begynder først i Juli og stiger betydelig i August.

Blandt Dameskrædderinderne er der endnu i December kun lidt Arbejdsløshed, de værste Maaneder ere Januar og Februar, endnu i Marts er der Spor af den. Arbejdsløsheden i Februar er betydelig større end blandt Kaabesyersker og Herreskrædderinder. Sommerledigheden er kun betydelig i August, Juli og September staa ens, hvilket ikke er Tilfældet i noget andet Fag. Den ledige Tid falder altsaa sent.

Maskernes Arbejdsløshed er størst i Januar og Februar, den varer ind i Marts, der staar lige med December, falder altsaa sent. Uagtet Maskerne i det hele ikke have megen ledig Tid, ere de dog det Fag, der næst efter Kaabesyerskerne udviser mest Arbejdsløshed i Januar, og i Februar overgaa de alle de øvrige Fag. Men som allerede omtalt ere de kun ledige om Vinteren.

Derimod ere Handskesyerskerne det eneste Fag, hvor der er lige saa stor Arbejdsløshed om Sommeren som om Vinteren. Der er kun Ledighed i to Vinter- ligesom ogsaa i to Sommermaaneder. Og blandt disse staar Juli ganske ens med Februar, og August næsten ens med Januar. Handskesyerskerne ere det Fag, i hvilket der arbejdes mest i Januar.

Linnedsyerskernes Vinterledighed strækker sig fra De-

cember til Februar, og Arbejdsløsheden i Januar er dobbelt saa stor som i August.

Hvad sluttelig Korsetsyerskerne angaar, begynder Arbejdsløsheden saa smaat i December og er ikke helt forbi i Marts.

Der er saaledes nogle Nuancer med Hensyn til Aarstiden, men betydelige ere de ikke. I det store og hele falder Arbejdsløsheden i de enkelte Fag til omtrent samme Tid.

Som det vil ses, findes der ogsaa uden for de døde Sæsoner nogle faa Opgivelser af ledig Tid. Selv de travleste Maaneder have enkelte saadanne. Disse Tal — 0,6 Procent i April og Maj — ere en Maalestok for, hvor faa af Opgivelserne om ledig Tid der skyldes individuelle, Sæsonledigheden uvedkommende Grunde. Flest ledige i de travle Maaneder have de mindre Grupper.

Travl Tid.

De samme Aarsager, der skabe Sæsonledighed, skabe ogsaa travl Tid. Opgivelser herom haves fra 801 Syersker.

Den travle Tids Længde.

<i>Travl Tid</i>	Antal	Procent
Ingen	79	10
1 Maaned	82	10
2 "	134	17
3 "	168	21
4 "	77	10
5 "	116	14
6 "	74	9
7—9 Maaneder	46	6
Travl Tid uden Opgivelse af Længde	25	3
Tilsammen . . .	801	100

Det fremgaar heraf, at den travle Tids Virkninger endog strække sig videre end den ledige Tids. Kun 66 Procent af vore Syersker have ledig Tid, men 90 Procent have travl Tid. For 31 Procent af Syerskerne varede den ledige Tid mindst 3 Maaneder, for omtrent dobbelt saa mange (60 Pct.) har den travle Tid denne Længde. Men herved er jo rigtignok at be-

mærke, at travl Tid er et mere elastisk Begreb end ledig Tid. Den logiske Modsætning til travl Tid vilde være Tid med mindre Arbejde end sædvanligt. Gennemsnitslængden af den ledige Tid er $1\frac{3}{4}$ Maaned (52,6 Dage), af den travle Tid $3\frac{1}{4}$ Maaned (97,6 Dage). For Syerskerne som Helhed bliver Forholdet altsaa dette: I henved to Maaneder er der intet Arbejde, i godt tre Maaneder overdrevent meget Arbejde, i de øvrige syv Maaneder jævnt Arbejde.

Hvorledes Travlheden fordeler sig mellem Fagene og dens Forhold til Ledigheden, ses af følgende Oversigt, i hvilken Fagene ere ordnede efter Antallet af travle Dage.

Travl Tid i de enkelte Fag.

Fag	Antal, der besvare Spørgsmaalet	Ingen travl Tid		Mindst 3 Maaneder travl Tid		Gennemsnitlig Længde af travl Tid		Gennemsnitlig Længde af ledig Tid
		Antal	Procent	Antal	Procent	Uger	Dage	
Kaabesyersker	163	2	1	137	84	c. 19 $\frac{1}{2}$	136	80
Herreskrædderinder	147	10	7	104	71	c. 15 $\frac{1}{2}$	109	51
Dameskrædderinder	205	17	8	118	58	c. 13	90	47
Handskesyersker	53	9	17	27	51	c. 11 $\frac{1}{2}$	80	32
Maskere	22	8	36	12	55	c. 11	78	39
Mindre Grupper	96	11	11	37	39	c. 10 $\frac{1}{2}$	75	60
Linnedsyersker	85	17	20	31	36	c. 10 $\frac{1}{2}$	73	36
Korsetsyersker	30	5	17	15	50	9	63	22
Tilsammen . . .	801	79	10	481	60	c. 14	98	53

Som Regel gælder det, at jo mere ledig Tid der er i et Fag, desto mere travl Tid er der ogsaa. Dog er Rækkefølgen brudt paa to Punkter, idet Handskesyerskerne have mere travl Tid, de mindre Grupper mindre travl Tid, end der efter den ledige Tids Udstrækning var at vente. Afbigelsen er kun betydelig for de mindre Grupper og bekræfter for disse Formodningen om, at den ledige Tid her ikke blot skyldes Aarstiden.

Sæsontravlheden er størst for Kaabesyerskerne, der gennemsnitlig have travl Tid i $4\frac{1}{2}$ Maaned. 35 Procent af Kaabesyerskerne have travlt i mindst seks Maaneder, 59 Procent i mindst fem Maaneder. Kun 2 af de 163 Kaabesyersker staa helt

uberørte af Travlheden. Efter Kaabesyerskerne følge, med et ikke lidet Mellemrum, Herreskrædderinderne med $3\frac{2}{3}$ travle Maaneder og derpaa med et lignende Mellemrum Dameskrædderinderne med tre Maaneders Travlheden. Noget lavere, omtrent ens, staa Handskesyerskerne, Maskerne, de mindre Grupper og Linnedsyerskerne, og Rækken sluttet med Korsetsyerskerne, der ere mindst berørte saavel af travl som af ledig Tid, men selv for disse er der dog gennemsnitlig over to Maaneder travl Tid. Naar undtages de faa Maskere, ere i ethvert af Fagene mindst de fire Femtede dele berørte af Travlheden. Hvilken Indflydelse Arbejdsstedet og selvstændig Erhvervsvirksomhed har paa Travlheden, ses af følgende Tavle:

Travl Tid og Arbejdssted.

Arbejdssted	Antal, der besvare Spørgsmaalet	Ingen travl Tid		Mindst 3 Maaneder travl Tid		Gennemsnitlig Længde af travl Tid
		Antal	Procent	Antal	Procent	
Paa Systue	160	14	9	103	64	15 Uger (105 Dage)
I Hjemmet for Forretning	430	42	10	272	63	c. 15 " (103 ")
I Hjemmet for private . .	140	11	8	78	56	c. 12 " (86 ")
Blandet Arbejdssted . . .	45	4	9	20	44	11 " (77 ")
Hos Familier	26	8	31	8	31	c. 9 " (62 ")

Syersker i Familier indtage her, som i andre Henseender, en begunstiget Stilling og mærke langt mindre til Travlheden end de øvrige Syersker. Forøvrigt er Procenttallet af dem, der ingen travl Tid have, omtrent det samme i de forskellige Grupper. Derimod er der en Del Forskel paa den travle Tids Længde. Den er længst for dem, der arbejde for Forretning, hvad enten de arbejde i Hjemmet eller paa Systue, kortere for de selvstændigt erhvervende og for Personer uden bestemt Arbejdssted. Dette kan dog næppe anses for et Gode for de sidste Klasser; thi det kan hænge sammen med, at de i det hele have mindre at bestille. Muligvis følger der ogsaa med den kortere travle Tid en længere Arbejdsdag i denne Tid.

De travle Maaneder.

Hvilke disse ere, ses af nedenstaaende Tavle. Blandt de 801 Syersker, der besvare Spørgsmaalet om travl Tid, er der 25, hvis Opgivelser ere ufuldstændige og intet indeholde om, i hvilke Maaneder Travlheden indtræffer. Om de øvrige 776 giver

Travlheden i de enkelte Maaneder.

Fag	Antal af Syersker med bestemte Opgivelser af travl Tid	Antal med travl Tid i hver Maaned												Ingen travl Tid
		Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	
Dameskrædderinder	199	2	5	92	114	173	57	33	10	43	43	10	39	17
Kaabesyersker . . .	163	1	32	113	137	156	38	5	30	101	112	22	5	2
Herreskrædderinder	142	6	22	85	104	115	61	20	10	35	38	18	13	10
Linnedsyersker . . .	78	4	5	23	27	40	16	17	14	10	10	5	21	17
Handkesyersker . .	53	3	4	8	15	28	13	7	„	6	4	2	11	9
Korsetsyersker . . .	30	„	„	10	14	19	12	8	3	„	„	„	2	5
Maskere	22	2	2	2	5	9	8	7	5	6	5	4	7	8
De mindre Grupper	89	5	3	31	37	46	18	12	10	20	17	7	26	11
Tilsammen . . .	776	23	73	364	453	586	223	109	82	221	229	68	124	79

Samme i Procenter.

Fag	Antal af Syersker med bestemte Opgivelser af travl Tid	Procent med travl Tid i hver Maaned												Ingen travl Tid
		Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	
Dameskrædderinder	100	1,0	3	46	57	87	29	17	5	22	22	5	20	9
Kaabesyersker . . .	100	0,6	20	69	84	96	23	3	18	62	69	14	3	1
Herreskrædderinder	100	4,2	16	60	73	81	43	14	7	25	27	13	9	7
Linnedsyersker . . .	100	5,1	6	30	35	51	21	22	18	13	13	6	27	22
Handkesyersker . .	100	5,7	8	15	28	53	25	13	„	11	8	4	21	17
Korsetsyersker . . .	100	„	„	33	47	63	40	27	10	„	„	„	7	17
Maskere	100	9,1	9	9	23	41	36	32	23	27	23	18	32	36
De mindre Grupper	100	5,6	3	35	42	52	20	14	11	23	19	8	29	12
Tilsammen . . .	100	3,0	9	47	58	76	29	14	11	29	30	9	16	10

Tavlen Oplysninger.*) Den viser da, at Aarets Hovedtravlhed falder om Foraaret, fra Marts til Maj, stadig stigende, indtil den naar sit Toppunkt lige før Pintse. Derfra synker den saa hurtigt gennem Juni og Juli Maaneder. En langt mindre Efteraars-travlhed er der i September og Oktober, og endelig er der lidt Juletravlhed i December. Travlheden omfatter i Marts og April omkring ved Halvdelen, i Maj de tre Fjerdedele af vore Syersker, i Efteraaret har kun lidt over en Fjerdedel travlt, i December kun en Sjettedel.

Se vi paa de enkelte Fag, gaa naturligvis Kaabesyerskerne i Spidsen. Allerede i Marts have over to Tredjedele travlt, i April godt de fem Sjettedele, og i Maj Maaned er det kun nogle enkelte, der ere uberørte af Travlheden. I September og Oktober have omtrent de to Tredjedele travlt. Juletravlhed findes ikke. Der er naturligvis et bestemt Modsætningsforhold mellem de ledige og de travle Maaneder. De Maaneder, i hvilke Arbejdsløsheden er størst, December, Januar og Juli, ere tillige de, hvor der er mindst Travlhed. I alle de øvrige Maaneder er der nogle, der have travlt. Foraarstravlheden begynder lidt i Februar og slutter i Juni, Efteraarstravlheden strækker sig for nogle fra August til November.

Næsteften Kaabesyerskerne have Herreskrædderinderne mest travlt. Deres Foraarstravlhed er ikke meget mindre end Kaabesyerskernes, og den travle Tid strækker sig for henimod Halvdelen ind i Juni Maaned. Derimod er Efteraarstravlheden lidet betydelig, den omfatter kun lidt over en Fjerdedel af Fagets Medlemmer, er altsaa ikke halvt saa omfattende som Kaabesyerskernes. Juletravlheden er ubetydelig.

Dameskrædderindernes Travlhed koncentrerer sig stærkt om Tiden før Pintse. De have i Maj Maaned mere Travlhed end Herreskrædderinderne, i de øvrige Foraarsmaaneder mindre travlt. Den travle Tid begynder og ender tildels senere end Herreskrædderindernes. I Februar er det ganske dødt, men i Juli er der endnu nogle, der have travlt. Efteraarstravlheden er

*) Det maa med Hensyn til denne bemærkes, at en mindre Del af Svarene lyder paa, at den paagældende Syerske har haft travlt om „Foraaret“ eller „Foraar og Efteraar“. Efter den Anvisning, de øvrige Svar indeholdt, er da Foraaret forstaaet som Marts, April og Maj, Efteraaret som September og Oktober. Tiden før Pintse er omsat til Maj. Fra Paaske til Pintse = April og Maj. Enkelte have haft travlt tre Uger før Paaske og tre Uger før Pintse.

lidt mindre end Herreskrædderindernes, og December er næsten lige saa travl som September og Oktober. Dette er da det første Fag, hvor vi møde Juletravlheden.

Juletravlheden genfindes hos Linnedsyersker, Handskesyersker, Maskere og de mindre Grupper og er i alle disse Fag større end Efteraarstravlheden. Dog er der blandt Maskere og de mindre Grupper omtrent samme Efteraarstravlhed som blandt Dameskrædderinderne, hvorimod kun faa Linnedsyersker og endnu færre Handskesyersker have Efteraarstravlhed. Af Linnedsyerskerne er der flere, som have travlt i August, end i September og Oktober. Her er altsaa ikke Tale om Foraars- og Efteraarstravlhed, men om en lang travl Tid, der begynder i Marts, stiger til Maj, falder stærkt i Juni, men derfra fortsættes jævnt aftagende til Oktober. Dertil kommer saa som et isoleret Faktum Decembertravlheden. Noget lignende er forøvrigt Tilfældet med Maskerne, der jo heller ikke havde nogen Sommerledighed. Derimod er der blandt Handskesyerskerne slet ingen Travlheden i August.

Foraarstravlheden strækker sig i Maj Maaned til Halvdelen af Linnedsyersker, Handskesyersker og de mindre Grupper, men kun til 40 Procent af Maskerne. Dette Fag, der tæller de fleste Personer uden travl Tid, er tillige det, hvor Travlheden mest breder sig over hele Aaret.

Korsetsyerskerne have slet ingen Efteraarstravlhed, men mere Foraarstravlhed end de fire førnævnte Fag. Den stiger jævnt fra Marts til Maj, da den omfatter henvend to Tredjedele af Fagets Arbejdere, og daler derefter, ikke pludselig, men temmelig jævnt til Juli Maaned.

Deri stemme alle Fag, at der er mest travlt om Foraaret, og at Travlheden naar sit Toppunkt i Maj.

Arbejdsløn.

Hvor meget en Syerske tjener i Løbet af et Aar, ved hun selv som oftest kun mangelfuld Besked med. I enkelte Tilfælde er der ført specificeret Regnskab, og en Tvivl om Rigtigheden af en opgiven meget lav Aarsindtægt er bleven besvaret ved Henvisning til Regnskabet. Men i Reglen er Aarsindtægten udfunden paa Grundlag af Syerskens Opgivelser af Dagløn, ledig Tid, travl Tid og Søndagsarbejde. Et Aar uden Ledighed og uden Søndagsarbejde er blevet regnet til 300 Arbejdsdage.

Paa Grundlag heraf udviser Undersøgelsen følgende Aarsindtægter:

Aarsindtægtens Størrelse.

<i>Aarsindtægt</i>	Antal	Procent
Højest 200 Kr. (gennemsnitlig 150)	188	23
201—299 — (— 248)	134	16
300 — (— 300)	125	15
301—400 — (— 373)	169	20
401—500 — (— 473)	111	13
501—700 — (— 599)	79	9
over 700 — (— 856)	29	4
Uangiven Løn	2	—
Tilsammen...	837	100

Udregnes der herefter en gennemsnitlig Aarsindtægt for de 835 Syersker, bliver den 343 Kroner.

Den gennemsnitlige ledige Tid udgør $1\frac{3}{4}$ Maaned. Regnes en Maaned til 25 Arbejdsdage, bliver det 44 Arbejdsdage, der gennemsnitlig gaa tabt for Syersken i Løbet af et Aar. Af Aarets 300 Arbejdsdage bliver der altsaa 256 tilbage.

En Aarsindtægt paa 343 Kr. svarer da til en gennemsnitlig Dagløn af 1 Kr. 34 Øre.

Der er betydelig Forskel paa Lønningen i de forskellige Fag. Udregnet som foranført bliver den gennemsnitlige Aarsindtægt og Dagløn for de forskellige Fag følgende:

Arbejdsløn for de enkelte Fag.

<i>Fag</i>	Antal Personer	Aarsindtægt i Kroner.	Arbejds- dage	Dagløn Kr. Ø.
Dameskrædderinder	212	382	261	1,46
Kaabesyersker	163	374	233	1,61
Herreskrædderinder	154	372	258	1,44
Linnedsyersker	94	268	270	0,99
Handkesyersker ..	61	314	273	1,15
Korsetsyersker	30	355	282	1,26
Maskere	22	142	268	0,53
Mindre Grupper...	99	297	250	1,19
Alle Syersker...	835	343	256	1,34

Det vil heraf ses, at de tre største Fag — Dameskræddersyning, Kaabesyning og Herreskræddersyning — der kræve den grundigste Fagdannelse, have den bedste Løn og staa væsenlig ens. Kaabesyerskerne have den højeste Dagløn, men Dameskrædderinderne med mere jævnt Arbejde den største Aarsindtægt.

Det maa iøvrigt bemærkes, at medens Kaabesyerskerne med Hensyn til det Arbejde, de udføre, danne en temmelig ensartet Masse, som om Foraaret syr Overstykker, om Efteraaret Kaaber, falde baade Dameskrædderinder og Herreskrædderinder i Grupper med meget forskellige Lønningsforhold.

Dameskrædderinderne falde i tre Hovedgrupper, de selvstændig erhvervende, som sy i deres eget Hjem for private, de, der sy for Forretninger, og de, der gaa ud og sy hos Familier.

Hvor forskelligt disse ere stillede i økonomisk Henseende, ses af omstaaende Tavle. (Se næste Side.)

Det fremgaar heraf, at Dameskrædderinder hos Familier ere langt bedre stillede end de øvrige. Ingen anden Klasse af Syersker er saa velstillet som de. Dette hidrører væsenlig fra, at de faa Kosten hos Familierne og dertil en Dagløn, der ikke er synderlig lavere end den, de fleste andre Syersker faa uden Kost. Ved Opgørelsen af deres Aarsindtægt er Kosten beregnet til 67 Øre daglig eller 200 Kr. for 300 Arbejdsdage. Men selv

Dameskrædderindernes Aarsindtægt.

<i>Aarsindtægt</i>	Dameskrædderinder					Herreskrædderinder	Kaabesyersker
	Hos Familier	For private i Hjemmet	For Forretning	Blandet	Ialt		
Under 300 Kr.....	„	29	16	11	56	48	58
300—400 „	2	43	24	19	88	53	56
Over 400 „	25	30	6	7	68	53	49
Ialt...	27	102	46	37	212	154	163
Gennemsnitlig Aarsindtægt.	529Kr.	383Kr.	323Kr.	333Kr.	382Kr.	372Kr.	374Kr.

om Kosten kun sættes til 50 Øre, og Aarsindtægten altsaa beregnes henved 50 Kr. lavere, ville de dog hævde deres begunstigede Stilling.

De Dameskrædderinder, der sy hjemme for private, have kun en Ubetydelighed mere end Kaabesyersker og Herreskrædderinder i Aarsindtægt. Det er interessant at bemærke, at der er saa ringe Forskel mellem Syersken som selvstændig erhvervende og Syersken som Lønarbejderske. Dog ere de selvstændig erhvervende Dameskrædderinder væsenlig bedre stillede end de, der i deres eget Fag arbejde som Lønarbejdersker for Forretninger. Disse ere, som det vil ses, betydelig ringere stillede end Kaabesyersker og Herreskrædderinder.

Der findes ogsaa blandt Herreskrædderinderne enkelte, der arbejde i Hjemmet for Private, men deres Tal er saa ringe, at der ikke derpaa kan grundes nogen Klassifikation. Derimod forgrene Herreskrædderinderne sig i forskellige Specialiteter, som nedenstaaende Tavle viser.

Herreskrædderindernes Aarsindtægt.

<i>Aarsindtægt</i>	Syersker af					Ialt Herreskrædderinder
	Benklæder	Veste	Frakker	Børndragter	Herdragter i Alm.	
Under 300 Kr.	28	3	6	8	3	48
300—400 „	24	8	5	5	11	53
Over 400 „	16	15	12	3	7	53
Ialt...	68	26	23	16	21	154
Gennemsnitlig Aarsindtægt.	331 Kr.	470 Kr.	417 Kr.	291 Kr.	366 Kr.	372 Kr.

Det vil ses, at af de 154 Herreskrædderinder er der kun 21, der ikke ere henførte under en begrænset Specialitet, og dette kan maaske endda tildels hidrøre fra ufuldstændig Opgivelse.

Den største Gruppe af Herreskrædderinderne er Benklædesyerskerne. Deres Løn er langt under Fagets Gennemsnitsniveau, den staar mellem Korsetsyerskers og Handskesyerskers Indtægt.

<i>Aarsindtægt</i>	Korset- syersker	Benklæde- syersker	Handske- syersker
Under 300 Kr.	7	28	27
300—400 "	16	24	20
Over 400 "	7	16	14
Ialt...	30	68	61
Gennemsnitlig Aarsindtægt	355 Kr.	331 Kr.	314 Kr.

Endnu slettere staa Syersker af Børnetøj, hvorved nærmest forstaas Drengedragter, de staa med deres Gennemsnitsindtægt 291 Kr. midt imellem Handskesyersker (314 Kr.) og Linnedsyersker (268 Kr.).

Derimod danne Vestesyersker og Frakkesyersker, navnlig de første, vellønnede Specialiteter, idet i begge disse Grupper mere end Halvdelen har en Aarsindtægt af over 400 Kr. Den aarlige Gennemsnitsløn er for Vestesyersker omtrent 100 Kr., for Frakkesyersker omtrent 50 Kr. højere end for Faget som Helhed. Vestesyerskerne rangere næst efter Dameskrædderinder hos Familier paa Syerskernes Lønstige.

Det vil saaledes ses, at den tilsyneladende Ensartethed i Lønningsforholdene mellem de tre største Grupper af Syersker ved nærmere Betragtning opløser sig i temmelig store Forskelligheder for de to Grupper Vedkommende. Hvad angaar de øvrige Fag med kortere Fagdannelse, ses Forskellen straks. Der er et Spring fra Korsetsyerskerne, der staa øverst (med 355 Kr. i Aarsindtægt), til Handskesyerskerne (med 314 Kr.) og fra disse atter til Linnedsyerskerne (med 268 Kr.). Og mellem disse og Maskerne er der en gabende Kløft. Det er muligt, at Syerskerne ikke ville vedkende sig disse stakkels Mennesker som deres Fagfæller, og jeg har været i Tvivl, om de burde medtages, men har ment at kunne forsvare det og at burde gøre det, fordi det har sin store, om end sørgelige Interesse at stifte Bekendtskab med

et Fag, hvor den gennemsnitlige Aarsindtægt er 142 Kr. og den gennemsnitlige Dagløn 53 Øre. Forøvrigt vil det, naar vi gennemgaa de mindre Grupper, vise sig, at der er Specialiteter, der sandsynligvis ere ligesaa slet stillede.

Tilbage staa nemlig endnu de „mindre Grupper“, der paa Lønstigen rangere mellem Handskesyersker og Linnedsyersker, altsaa i det hele ere daarlig stillede. Imidlertid er det ikke nogen sammenhørende Kreds af Syersker, det er en Pose, i hvilken alle de Fag ere samlede, der ere for svagt repræsenterede til, at der paa det foreliggende Materiale kan byggés sikre Slutninger om Forholdene i de paagældende Fag. Med dette Forbehold gives nu her en Oversigt over de enkelte Fag, ordnede efter Lønnens Størrelse.

Øverst staa Straahattesyning. Hvis man kan tro de foreliggende Oplysninger, ere Straahattesyerskerne særdeles heldig stillede, saa at de endog kappes med Dameskrædderinder hos Familier. Daglønnen er ikke sjælden 3 Kr., og med en tildels meget lang ledig Tid — nemlig hele Sommeren — naas en aarlig Gennemsnitsindtægt af 541 Kr. Der er kun kort Læretid. „Straahattesyning“ — meddeler en af de paagældende — „betaler sig godt i den Tid, Arbejde haves, men det er meget uheldigt med den lange ledige Tid — mange Syersker maa da slaa sig paa Sygepleje, søge Arbejde paa Restavrationer og lignende, hvilket ofte falder vanskeligt at erholde, eller leve af anden Slags Syning“. Meddelerinden syr om Sommeren Dameskræddersyning, andre ere om Sommeren beskæftigede ved Udsalget, og Indtægten heraf er da regnet med til deres Aarsindtægt.

I Klasse med Dameskræddersyning og de øvrige Hovedfag staa Naadling, et Fag med nogle Maaneders Læretid og for de 4 Personer en Gennemsnitsindtægt af 372 Kr. aarlig. Dagløn fra 1 Kr. 35 Øre til 2 Kr.

Helt enkeltvis forekommer i vor Undersøgelse Syning af Gardiner, af Tæpper, af Sengeudstyr og Sejlmager-syning, og de paagældende Personer ere velstillede. De fleste af dem have lært Dameskræddersyning. Ved Sejlmagerarbejde paa Orlogsværftet beskæftiges — meddeles der — over 50 Kvinder med fast Arbejde Aaret rundt og en Dagløn af 1 Kr. 30 Øre for kort Arbejdstid. Aarsindtægt 400 Kr.

Ret vellønnet er maaske ogsaa Possementmagerarbejde. Bortset fra en enkelt daarlig stillet Person var Aarsindtægten trods megen ledig Tid 350 Kr.

Men hermed er det forbi med de gode Lønninger. Imellem Handskesyning og Linnedsyning staar en hel Række Fag, der med Undtagelse af Syning af Modepynt have ringe Læretid.

For Paraply- og Parasolsyning er det aarlige Gennemsnit for 13 Personer 308 Kr. Der er meget stor Forskel paa Indtægten for de enkelte Personer og de forskellige Aarstider. En Dagløn af 2 Kr. er ikke usædvanlig i den travle Tid (om Sommeren), og Daglønnen kan for den samme Person bevæge sig mellem 75 Øre i den daarlige og 2 Kr. i den gode Tid. Prisen for Syning af en Paraply varierer efter Tøjets Godhed og Finhed fra 13 til 23 Øre, som det paastaas, for det samme Arbejde.

Af 4 Kasketsyersker har en selvstændig erhvervende en meget høj Aarsindtægt, ellers er Gennemsnitslønnen 307 Kr. Daglønnen er lidt over 1 Kr., forskellig efter Aarstiden.

Et Par, der sy Broderi, ere taalelig lønnede (300 Kr.) med megen ledig Tid. Ved Trikotagesyning og Jerseysyning tjene 9 Personer med en Dagløn af 1 Kr. eller lidt derover og temmelig stadigt Arbejde gennemsnitlig 297 Kr. aarlig. Nogle af dem have ingen Læretid. Slipssyning giver med liden Ledighed en Aarsindtægt for 9 Personer af henved 300 Kr. (289 Kr.).

Skosyning (Morgensko, Børnesko, Filtsko og Kludesko) drives uden Fordannelse dels for Forretning, dels som selvstændigt Erhverv. De 5, der arbejde for Forretning, have en jævnt god Gennemsnitsindtægt (355 Kr.) med en Dagløn af 1 Kr. til 1 Kr. 40 Øre og liden Ledighed. Derimod er det som selvstændigt Erhverv, mest for ældre Kvinder, Hustruer og Enker, daarligt. Daglønnen bevæger sig mellem 50 Øre og 1 Kr. og den gennemsnitlige Aarsindtægt er for de paagældende 6 Personer kun 223 Kr., saa at den samlede Gennemsnitsindtægt for Faget bliver 283 Kr.

Syning af Modepynt er, uagtet det kræver en længere Læretid, et daarlig lønnet Fag — 281 Kr. aarlig — væsenlig paa Grund af den lange ledige Tid. Af 9 Personer havde 2 Arbejde hele Aaret rundt og en høj Aarsindtægt (550—600 Kr.), de øvrige 7 en ledig Tid fra 4—8 Maaneder og lav Aarsindtægt. En Dagløn paa 1 Kr. 50 Øre er ikke usædvanlig.

Syning af forskelligt drives som selvstændigt Erhverv, dels af Kvinder uden særlig Fordannelse, dels af saadanne, som have lært Dameskræddersyning, Herreskræddersyning eller Kaabsyning. Lønforholdene ere, som det kunde ventes, højst forskellige,

men for de fleste daarlige. Gennemsnitsindtægten var 267 Kr., altsaa lige under Linnedsyerskerne.

Tilbage staa tre Grupper, der nærmest maa jævnstilles med Maskerne. Blandt disse danne de hæklende med en Aarsindtægt af 181 Kr. Aristokratiet, medens de Kvinder, der leve af Sækkesyning og af Reparationer, med en Aarsindtægt af henholdsvis 119 og 117 Kr. — altsaa under Maskerne — ere Marodørerne af den hele Arbejdshær. Det er — med enkelte Undtagelser for Reparationsarbejdet — gamle Folk, der have vanskeligt ved at faa Arbejde. En Sækkesyerske begyndte at arbejde i Faget i 67 Aars Alderen. For Sækkesyning er Daglønnen som oftest 50 Øre. At den kan være meget højere, synes at fremgaa af følgende Udtalelse: „Min Dagløn er ved at sy Sække 1 Kr. 40 Øre, ved at lave Papirblomster 1,20 à 1,40, ved at hækle 30—40 Øre og ved at haandsy Skjorter — jeg har ingen Maskine — 25 Øre om Dagen.“ Alt, hvad den paa-gældende ved sin mangesidige Virksomhed bragte det til, var en Aarsindtægt af 100 Kr.

De Personer, der ganske eller overvejende leve af Reparationsarbejde, ere selvstændige Næringsdrivende, idet de sy hjemme for Private. Der noteres en daglig Indtægt, som gaar ned til 10 à 20 Øre, for at lappe. Man forstaar, at lavere kan man ikke komme. Der kan dog ogsaa ved dette Arbejde tjenes en nogenlunde god Dagløn, idet en enkelt tjener 1 Kr. 10 Øre for 1 Dags Arbejde. — Enkeltvis forekomme som daarlig lønnede en, der syr Skindtrøjer, og en, der kanter Gummigalosker.

Om de Aarsager, der bestemme Lønnens Størrelse.

Som allerede berørt, er der ogsaa indenfor de enkelte Fag stor Forskel paa Lønnen. Der forekommer i alle Fag Løn-satser paa 200 Kr. og derunder og i næsten alle Fag Satser paa over 500 Kr. Hvad er Aarsagen til denne store Forskel?

I Almindelighed kan det siges, at Lønnens Størrelse retter sig efter Mængden og Beskaffenheden af det ydede Arbejde. Vi have tidligere set, at en Fjerdedel af Syerskerne have haft Vanskelighed ved at faa Arbejde, og vi have set, at, medens 24 Procent af Syerskerne havde Arbejde hele Aaret, var der omtrent 31 Procent, som gik ledige i mindst 3 Maaneder. Det

er en Selvfølge, at der til denne Forskel i Arbejdsdagens Tal svarer en Forskel i Aarsindtægtens Størrelse.

Mere tvivlsomt er det, hvilken Indflydelse Arbejdsdagens Længde har paa Lønnens Størrelse, men Opgørelsen heraf udsættes, indtil der er gjort Rede for vor Undersøgelses Resultater med Hensyn til Syerskernes Arbejdstid.

Men naturligvis bestemmes den ydede Arbejdsmængde ikke blot af den anvendte Tid, men fuldt saa meget af Individernes Arbejdsdygtighed, og denne er endvidere bestemmende for Arbejdets Kvalitet. Idet nu vor Undersøgelse for hver enkelt Person har oplyst en hel Række individuelle Forhold, saasom ægteskabelig Stilling, Alder, Fagalder, Helbred, giver den, naar disse Oplysninger sammenholdes med den Vedkommendes Aarsindtægt, et Middel til at belyse, hvilken Indflydelse disse individuelle Forhold øve paa Arbejdslønnens Størrelse.

Løn og Helbred.

At der bestaar en Aarsagsforbindelse mellem Løn og Helbred, at den svagelige ikke kan tjene saa meget som den, der har et stærkt Legeme, kunde med Sikkerhed formodes og bekræftes ogsaa til en vis Grad ved denne Undersøgelse.

Under iøvrigt lige Forhold følger med daarligt Helbred ringere Løn end med godt og nogenlunde godt Helbred.

<i>Aarsindtægt</i>	Syersker med		Procentvis indenfor hver Indtægtsklasse	
	Godt eller nogenlunde godt Helbred	Daarligt Helbred	Godt eller nogenlunde godt Helbred	Daarligt Helbred
Højest 200 Kr.	93	95	49	51
201—299 —	75	58	56	44
300 —	84	40	68	32
301—400 —	121	47	72	28
401—500 —	82	29	74	26
501—700 —	59	20	75	25
Over 700 —	21	8	72	28
Ialt...	535	297	64	36
Gennemsnitlig Aarsindtægt...	364 Kr.	305 Kr.	—	—

Altsaa det begynder med, at der paa det laveste Trin af Lønstigen (højst 200 Kr.) er fuldt saa mange med daarligt som med godt Helbred, paa det andet Trin (201—299 Kr.) er der betydelig flere med godt Helbred, paa det tredje (300 Kr.) dobbelt saa mange, paa det fjerde (301—400 Kr.) næsten tre Gange saa mange. For Indtægter indtil 400 Kr. følger med hver Stigning i Løn Bedring af Helbredet. Men gaar man saa videre opefter, holder Helbredet sig uforandret. Som det var paa Lønningstrinet 301—400, vedbliver det omtrent paa hvert af de følgende Lønningstrin. Paa hvert af disse have henvend tre Fjerdedele godt eller nogenlunde godt Helbred, lidt over en Fjerdedel daarligt Helbred.

Spørgsmaalet om lav Løn eller middelstor Løn staar altsaa i væsenlig Forbindelse med Helbredet.

Ogsaa for de højere Lønningsklasser hævder Helbredet sin Betydning, naar de ses i Modsætning til lav og middelstor Løn. Men for Nuancerne indenfor de højere Lønklasser er det uden Betydning. Godt Helbred bidrager til at hjælpe en Syerske op til en god Middelløn, for at komme højere behøver hun andre Egenskaber, saa træder Helbredets Betydning noget tilbage.

Vil man udrede Forholdet mellem Løn og Helbred, kan man imidlertid ikke se bort fra, at Helbredet i høj Grad afhænger af Alderen. Godt Helbred følger fortrinsvis med ung Alder, daarligt Helbred med fremrykket Alder. Der fremstiller sig da det Spørgsmaal, om ikke den Forbindelse, der er mellem daarlig Løn og daarligt Helbred, simpelthen hidrører fra, at den daarlige Løn tilfalder de gamle, der i Følge deres Alder have daarligt Helbred. For at besvare dette Spørgsmaal er det nødvendigt at undersøge, hvilket Helbred de Syersker, der tilhøre de forskellige Lønklasser, i Følge deres Alder gennemsnitlig skulde have.

For ikke at faa for smaa Tal samle vi Syerskerne i 3 Lønklasser, og Resultatet ses da af Tavlen næste Side.

Denne Tavle viser, at vel skyldes den store Forskel, der er mellem Helbredstilstanden hos de vellønnede og de daarlig lønnede Syersker, for en Del de paagældende Personers Alder, men det er dog kun en mindre Del af Afvigelsen, der paa denne Maade kan forklares. De af vore Syersker, hvis Aarsindtægt er under 300 Kr., skulde efter de Aldersklasser, de tilhøre, tælle $2\frac{1}{2}$ Procent flere med daarligt Helbred end vore Syersker i Almindelighed, men de tælle i Virkeligheden 12 Procent flere (48 Pct. i Stedet for 36 Pct.). Deres Helbredstilstand er altsaa

Helbred og Aarsindtægt.

<i>Aarsindtægt</i>	Godt og nogenlunde godt Helbred		Daarligt Helbred	
	have	skulde have	have	skulde have
Under 300 Kr.	168	197	153	124
300—400 "	205	192	87	100
Over 400 "	162	146	57	73
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Under 300 Kr.	52	61,5	48	38,5
300—400 "	70	66	30	34
Over 400 "	74	67	26	33
Alle Syersker	64	—	36	—

betydelig ringere, end det efter deres Alder maatte ventes. Omvendt er der baade i den mellemste og øverste Lønningsklasse færre med daarligt Helbred, end der efter de vedkommende Personers Alder maatte paaregnes.

Vore Tal pege saaledes i den Retning, at der er en væsenlig Forbindelse mellem lav Løn og daarligt Helbred, men hermed er det ikke godtgjort, at det daarlige Helbred er Aarsag, den lave Løn Virkning. Tallene oplyse kun, at der er en Aarsagsforbindelse, men om det overvejende er daarligt Helbred, der medfører daarlig Løn, eller omvendt daarlig Løn, der medfører daarligt Helbred, derom fortælle de intet. Men netop dette vilde det være særdeles interessant at faa at vide. Nogen Vejledning kan maaske faas paa følgende Maade.

Man sonderer mellem de ikke gifte (ugifte og Enker) paa den ene Side og de gifte paa den anden Side. Aarsagsforbindelsen: „daarligt Helbred giver daarlig Løn“ maa nemlig give samme Udslag for de gifte og de ikke gifte. Anderledes med Aarsagsforbindelsen: „daarlig Løn giver daarligt Helbred“. Forudsætningen er her, at den paagældende skal leve af sin Løn, at det er Størrelsen af hendes Løn, der bestemmer hendes Ernæring og øvrige Sundhedsvilkaar. Men for den gifte Syerske er den Løn, hun selv tjener, ikke nogen Maalestok for de økonomiske og sanitære Forhold, under hvilke hun lever. Det er tværtimod ret sandsynligt, at hun arbejder mest og fortjener mest i de Tilfælde, hvor Mandens Løn er ringest, og højere Løn for Hustruen betegner saaledes ikke en højere Levelfod for Familien.

Hvis det nu viser sig, at Forbindelsen mellem Løn og Helbred er lige stærk for gifte og ikke gifte, da kan man deraf slutte, at det er det daarlige Helbred, der er Aarsagen til den daarlige Løn. Findes der derimod ingen Forbindelse mellem Løn og Helbred hos de gifte, da er det kun Lønnens Størrelse, der paavirker Helbredet. Paa Forhaand maa det jo formodes, at vi staa overfor et „baade-og“. Baade paavirker Helbredet Lønnen og Lønnen Helbredet. Men hvilken Aarsagsforbindelse der er den vigtigste og vejer mest, søge vi belyst gennem Tallene.

Helbred og Aarsindtægt.

<i>Aarsindtægt</i>	Ikke gifte		Gifte	
	Med godt eller nogenlunde godt Helbred	Med daarligt Helbred	Med godt eller nogenlunde godt Helbred	Med daarligt Helbred
Under 300 Kr.	100	106	68	47
300—400 „	170	65	35	22
Over 400 „	143	48	19	9
Ialt...	413	219	122	78
Gennemsnitl. Aarsindt.	385 Kr.	319 Kr.	294 Kr.	266 Kr.

Af 100 Syersker havde:

<i>Aarsindtægt</i>	Ikke gifte		Gifte	
	Med godt eller nogenlunde godt Helbred.	Med daarligt Helbred	Med godt eller nogenlunde godt Helbred	Med daarligt Helbred
Under 300 Kr.	49	51	59	41
300—400 „	72	28	62	38
Over 400 „	75	25	68	32

Det synes heraf at fremgaa, at Forbindelsen mellem Løn og Helbred er betydelig svagere for de gifte end for de ikke gifte. Stigningen fra lav Løn til Middelløn ledsages for de ikke gifte af et betydeligt Fremskridt i Helbred, paa den lave Løn have over Halvdelen daarligt Helbred, paa Middelløn kun lidt over en Fjerdedel. For de gifte er Forskellen i Helbredstilstand mellem disse to Lønklasser kun ringe. Derimod er den Fremgang i Helbred, der ledsager Fremskridtet fra middelstor til høj Løn,

nok saa stor for de gifte som for de ikke gifte. Men Antallet af de højtlønnede gifte er for ringe til deraf at drage sikre Slutninger.

Ser man hen til, hvilken Indflydelse daarligt Helbred har paa Gennemsnitsindtægten henholdsvis for gifte og ikke gifte, da synker Gennemsnitsindtægten for de ikke gifte ved daarligt Helbred med 66 Kr., for de gifte med 28 Kr. Omsat i Procent er Nedgangen for de ikke gifte 17 Procent, for de gifte $9\frac{1}{2}$ Procent.

Alt i alt pege Tallene i den Retning, at Forbindelsen mellem Løn og Helbred er omtrent dobbelt saa stærk for de ikke gifte som for de gifte eller med andre Ord, at Aarsagsforbindelsen „daarlig Løn giver daarligt Helbred“, (som kun gælder de ikke-gifte), er omtrent lige saa virksom som Aarsagsforbindelsen, „daarligt Helbred giver daarlig Løn“, (der gælder baade for ikke gifte og gifte). Men Materialet er ganske vist for ringe til derpaa at bygge mere end en Formodning, der trænger til at bekræftes ved større Tal.

Der kan spørges, om Forbindelsen mellem Løn og Helbred genfindes og virker lige stærkt indenfor de enkelte Fag. For ikke at regne med altfor smaa Tal indskrænke vi Undersøgelsen til de fem Hovedfag (Se Tavlen næste Side).

Som man ser, gør Forbindelsen sig stærkt gældende i alle Fag undtagen Dameskrædderinderne.

Blandt Dameskrædderinderne er den gennemsnitlige Aarsindtægt for Syersker med daarligt Helbred kun en Ubetydelighed — 1 Procent — lavere end for Syersker med godt og nogenlunde godt Helbred. For de øvrige Fag bevæger Forskellen sig mellem 19 og 23 Procent, er altsaa meget betydelig.

Hvad Dameskrædderinderne angaar, da skyldes det de selvstændig erhvervende, at Forbindelsen her mangler.

Den gennemsnitlige Aarsindtægt for Dameskrædderinder er:

for de selvstændig erhvervende med godt og ngl. godt Helbred	375 Kr.
— med daarligt Helbred	395 „
for de øvrige med godt og ngl. godt Helbred	391 „
— med daarligt Helbred	360 „

Forbindelsen mellem lav Løn og daarligt Helbred er vel langt mindre for de Dameskrædderinder, der ere Lønarbejdersker, end for de øvrige Fag, men den findes dog og er heller ikke helt ubetydelig. Derimod er det blandt de selvstændig erhvervende

Helbred og Aarsindtægt for de enkelte Fag.

Fag	Helbred	Aarsindtægt i Kroner			Gennemsnitlig Aarsindtægt
		under 300	300— 400	over 400	
Dameskrædderinder.....	Godt og nogenlunde godt	36	54	45	384Kr.
	Daarligt	20	33	23	380 „
Kaabesyersker	Godt og nogenlunde godt	40	49	44	390 „
	Daarligt	18	7	5	301 „
Herreskrædderinder	Godt og nogenlunde godt	18	36	37	403 „
	Daarligt	30	16	16	326 „
Linnedsyersker	Godt og nogenlunde godt	24	19	7	297 „
	Daarligt	30	9	4	235 „
Handskeyersker.....	Godt og nogenlunde godt	11	18	11	343 „
	Daarligt	16	2	3	261 „

Dameskrædderinder, vor Undersøgelse omfatter, de svagelige, der tjene mest. Det er her andre Forhold end Syerskens Helbred, der betinge den bedre og større Kundekreds.

Naar vi have indskrænket os til at sammenligne godt og nogenlunde godt Helbred paa den ene Side med daarligt Helbred paa den anden Side, da hidrører dette fra, at Forskellen mellem godt Helbred og nogenlunde godt Helbred ikke afspejler sig i vore Syerskers Lønningsforhold. Gennemsnitsindtægten for Syersker med godt Helbred er 363 Kr., for Syersker med nogenlunde godt Helbred 368 Kr. Endnu mere paafaldende er det, at for vore ikke gifte Syersker med godt Helbred Gennemsnitsindtægten er 378 Kr. og for de ikke gifte Syersker med nogenlunde godt Helbred 401 Kr. Nogen fyldestgørende Forklaring af denne Betyndelighed er jeg ikke istand til at give. Da jeg formodede, at den højere Løn for Syersker med nogenlunde godt Helbred stod i Forbindelse med længere Arbejdstid, har jeg undersøgt, om ikke blandt Syersker med samme Arbejdstid godt Helbred gav bedre Løn end nogenlunde godt Helbred, men Undersøgelsen har ikke

ført til noget positivt Resultat. Inddeles vore Syersker i Klasser efter Arbejdsdagens Længde, da følger der i nogle af disse Klasser en lidt højere Aarsindtægt med godt end med nogenlunde godt Helbred, men i andre Klasser er det omvendte Tilfældet. Saa vidt vor Undersøgelse rækker, er Forskellen mellem godt og nogenlunde godt Helbred uden Betydning overfor Aarsindtægten.

Løn og Alder.

Forholdet mellem Syerskernes Alder og deres Indtægter viser følgende Oversigt:

Aarsindtægt	Levealder i Aar				
	15—19	20—29	30—39	40—49	50 og derover
Under 300 Kr.	40	85	92	56	49
300—400 „	23	121	98	34	18
Over 400 „	4	95	92	22	4
Ialt...	67	301	282	112	71
Gennemsnitlig Aarsindtægt	257 Kr.	368 Kr.	375 Kr.	311 Kr.	239 Kr.

Det vil heraf ses, at den højeste Gennemsnitsindtægt naas i Alderen 30—39 Aar, men at Aldersklassen 20—29 Aar staar omtrent lige med den, hvorimod Lønnen for dem, der ikke have naaet 20 Aar, er meget ringere, ligesom Lønnen synker stærkt fra Firtialderen og dobbelt stærkt fra Femtialderen. Erindres det fremdeles, at Gennemsnitsindtægten for Syersker med daarligt Helbred var 305 Kr., ses det, at daarligt Helbred ikke trykker Lønnen saa meget som enten Ungdom eller Alderdom. Aldersklassen 40—49 Aar med Gennemsnitsindtægt 311 Kr. er kun lidt bedre stillet end Syersker med daarligt Helbred, og Aldersklasserne 15—19 Aar med 257 Kr. og 50 Aar og derover med 239 Kr. ere meget ringere stillede. Forøvrigt følger for de ældre Aldersklasser Nedgang i Helbredet med den tiltagende Alder, medens de yngste have godt Helbred, og eliminerede man Helbredets Indflydelse, vilde den yngste Aldersklasse staa langt under den ældste i Aarsindtægt.

Særlig Interesse har det at sammenligne de to bedst stillede Aldersklasser Tyverne (20—29 Aar) og Trediveerne (30—39 Aar).

Tyverne have et mindre Antal af lavt lønnede end Trediverne, et større Antal af middellønnede og et lidt mindre Antal højt lønnede. Ved at se paa de tre Lønklasser vilde man ikke komme til at give Trediverne Fortrinet. For at forstaa den Overvægt, Trediverne have, kræves en større Detaillering.

<i>Aarsindtægt</i>	Alder		Procentvis indenfor hver Indtægtsklasse	
	20—29 Aar	30—39 Aar	20—29 Aar	30—39 Aar
Højest 200 Kr.	41	53	44	56
201—299 „	44	39	53	47
300 „	42	49	46	54
301—400 „	79	49	62	38
401—500 „	62	33	65	35
501—700 „	23	43	35	65
Over 700 „	10	16	38	62
Ialt...	301	282	52	48
Gennemsnitlig Aarsindtægt...	368 Kr.	375 Kr.	—	—

Det vil ses, at Tyverne have et stort Forspring for Lønklasserne 301—500 Kr., hvorimod Tredivernes Overlegenhed udelukkende hviler paa, at de have Overvægten i de to højeste Lønklasser fra 501 Kr. opad. Der er fra Tyverne til Trediverne to Bevægelser, en Nedgang fra Middelløn til lav Løn og en Opgang fra Middelløn til høj Løn. For disse to Aldersklasser isoleret betragtet ere jo Lønklasserne 301—500 Kr. Middelløn, idet Gennemsnittet ligger nær ved 400 Kr. Nedgangen søger sin Forklaring i Nedgang i Helbred og Kræfter, Opgangen ved forøget faglig Dygtighed og for de selvstændig erhvervende forøget Kundekreds. Forøvrigt kommer ogsaa Tilgangen til og Afgangen fra Faget i Betragtning. De, der komme til Faget efter Trediveaarsalderen, forøge mest de lave Lønklasser, og paa den anden Side er der mindre Afgang blandt de dygtigste og bedst lønnede.

Der er to Omstændigheder, man maa tage Hensyn til, naar man vil vurdere Alderens Indflydelse, nemlig, at der i de lavtlønnede Fag er forholdsvis flere ældre end i de vellønnede, og at der i Aldersklasserne under 30 Aar er færre gifte. Den førstnævnte af disse Omstændigheder ses, naar man sammenholder de Fag, der staa over Gennemsnitsløn (Dameskrædderinder, Kaabesyersker, Herreskrædderinder og Korsetsyersker), med de øvrige ringere lønnede Fag.

<i>Fag</i>	Levealder i Aar				
	15—19	20—29	30—39	40—49	50 o. d.
Fag, der staa over Gennemsnitsløn.....	50	233	187	65	23 .
Fag, der staa under Gennemsnitsløn.....	17	68	95	47	48
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Fag, der staa over Gennemsnitsløn.....	9	42	33	12	4
Fag, der staa under Gennemsnitsløn.....	6	25	35	17	17

Altsaa er i de vellønnede Fag over Halvdelen under 30 Aar, i de daarlig lønnede Fag ikke engang en Tredjedel. Fyldt 50 Aar have dobbelt saa mange Personer, 4 Gange saa mange Procent, i de daarligt lønnede som i de vellønnede Fag. Heraf følger dels, at den virkelige Forskel mellem vellønnede og lavtlønnede Fag ikke er saa stor som den tilsyneladende, da en Del af Forskellen maa skrives paa Alderens Regning. Men paa den anden Side følger ogsaa heraf, at den virkelige Nedgang, den stigende Alder medfører, er ringere end den tilsyneladende, da en Del af Nedgangen maa skrives paa Fagenes Regning*). Og med Hensyn til Lønnen for Tyverne og for Trediverne følger heraf, at den virkelige Stigning i Indtægt fra Tyverne til Trediverne er ikke lidt større end den tilsyneladende, da der blandt Tyverne er forholdsvis flere Personer af de vellønnede Fag, blandt Trediverne forholdsvis flere af de lavt lønnede. Ganske i samme Retning virker den ægteskabelige Stilling. I Tyverne er der langt flere ugifte og af den Grund vellønnede, i Trediverne og Fyrerne forholdsvis flere gifte. Naar Indflydelsen af Fagforskellen og ægte-

*) Hvor meget der bør skrives paa Alderens Regning, kan i hvert Tilfælde udregnes. Her et Exempel. Af Linnedsyerskerne ere mange ældre. Der er 13 i Tyverne, 41 i Trediverne, 20 i Fyrerne, og 19 er 50 Aar og derover. Udregnes der herefter en Aarsindtægt paa Grundlag af, hvad der er Gennemsnitsindtægt for Syersker i Almindelighed paa de forskellige Alderstrin, bliver den 332 Kr. eller 11 Kr. mindre end den virkelige Gennemsnitsindtægt. Men da Linnedsyerskerne kun have 268 Kr. i gennemsnitlig Aarsindtægt, altsaa 75 Kr. under Gennemsnitssyersken, er det kun en Syvendedel — 11 af 75 Kr. — af Linnedsyerskernes ugunstige Stilling, der kan skrives paa Alderens Regning.

skabelig Stilling elimineredes, vilde Trediverne komme til at staa med en meget større Overlegenhed over Tyverne end den ubetydelige, Tallene udvise. En tredje Faktor, der ogsaa kunde nævnes her, er, at Nedgangen i Helbred allerede begynder fra 25 Aars Alderen. Naar Aldersklassen 30—39 Aar desuagtet staa lidt højere end 20—29 Aar, da maa det erkendes, at de Aarsager, der holde Lønnen oppe for den ældre Aldersklasse, have en ikke ringe Vægt. En medvirkende Aarsag maa vel være større faglig Dygtighed, erhvervet gennem de mange Aars Arbejde i Faget. Hvilken Betydning Fagalderen har, vil senere blive belyst. Muligt er det, at ogsaa Humanitetshensyn her gøre sig gældende. Disse kunne t. Ex. bevirke, at en Arbejdsgiver giver sine ældre Syersker det bedst lønnede Arbejde og fortrinsvis giver dem Arbejde hele Aaret rundt.

Forfølges Undersøgelsen af Forholdet mellem Løn og Alder gennem de enkelte større Fag, faa vi følgende Resultat (se Tavlen næste Side).

Det vil ses, at Dameskrædderinderne er det Fag, hvor Lønnen senest kulminerer og holdes bedst oppe paa de ældre Alderstrin. Gennemsnitslønnen for Aldersklassen 30—39 Aar er næsten 60 Kr. højere end for Aldersklassen 20—29 Aar. Og Lønnen for de ældste, der have fyldt 50 Aar, er næppe 40 Kr. under Fagets Gennemsnitsløn.

Følgende Oversigt over det Antal Kroner, hvormed Aarsindtægten synker fra den bedst lønnede Aldersklasse henholdsvis til de Firtiaarige og Femtiaarige, tydeliggør Alderens Indflydelse paa de enkelte Fag.

<i>Fag</i>	Aldersklasse	
	40—49 Aar	50 Aar o. d.
Dameskrædderinder..	55 Kr.	87 Kr.
Kaabesyersker	49 "	93 "
Handkesyersker	51 "	102 "
Linnedsyersker	60 "	119 "
Herreskrædderinder..	67 "	185 "
Alle Syersker	64 "	136 "

} under den
bedst
lønnede
Aldersklasse

Det vil ses, at for Dameskrædderinder, Kaabesyersker og Handskesyersker er Nedgangen mindre betydelig, men størst er den for Herreskrædderinder. Dette hidrører sandsynligvis fra, at der til Herreskræddersyning kræves betydelige fysiske Kræfter.

Løn og Alder i de enkelte Fag.

Fag	Antal og gennemsnitlig Aarsindtægt	Aldersklasse					Ialt
		15—19 Aar	20—29 Aar	30—39 Aar	40—49 Aar	50 Aar o. d.	
Dameskredderinder	Antal	20	79	74	29	9	211
	Gennemsnitlig Aarsindtægt	267 Kr.	372 Kr.	430 Kr.	375 Kr.	343 Kr.	382 Kr.
	Antal	20	83	42	11	7	163
Kaahesyersker	Gennemsnitlig Aarsindtægt	234 Kr.	400 Kr.	379 Kr.	351 Kr.	307 Kr.	374 Kr.
	Antal	7	57	64	19	7	154
Hereskredderinder	Gennemsnitlig Aarsindtægt	220 Kr.	400 Kr.	388 Kr.	333 Kr.	215 Kr.	372 Kr.
	Antal	"	13	41	20	19	93
Linnesyersker	Gennemsnitlig Aarsindtægt	"	313 Kr.	291 Kr.	253 Kr.	194 Kr.	266 Kr.
	Antal	4	16	24	11	6	61
Handkesyersker	Gennemsnitlig Aarsindtægt	339 Kr.	327 Kr.	333 Kr.	288 Kr.	237 Kr.	314 Kr.
Alle Syersker...	Gennemsnitlig Aarsindtægt	257 Kr.	368 Kr.	375 Kr.	311 Kr.	239 Kr.	343 Kr.

Dameskrædderinderne opnaa den højeste Løn i Aldersklassen 30—39 Aar, Kaabesyerskerne, Herreskrædderinderne og Linnedsyerskerne i Alderen 20—29 Aar og Handskesyerskerne allerede før 20 Aars Alderen. Det sidste maa paa Grund af de faa Personer, der er Tale om, anses for en Tilfældighed, men det kan ikke anses for en Tilfældighed, at Aldersklassen under 20 Aar for alle Fag med længere Læretid staar langt under den følgende, for Dameskrædderinder og Kaabesyersker endogsaa betydelig under de 50aarige.

Løn og Fagalder.

Ved Fagalderen forstaas det Antal Aar, den paagældende har arbejdet i Faget. Hvilken Indflydelse Fagalderen har paa Aarsindtægten, viser følgende Oversigt.

<i>Aarsindtægt</i>	Fagalder i Aar					
	højest 5	ov. 5—10	ov. 10—15	ov. 15—20	ov. 20—25	over 25
Under 300 Kr.	157	71	39	21	12	20
300—400 "	132	81	35	28	5	13
Over 400 "	69	63	36	25	14	8
Ialt...	358	215	110	74	31	41
Gennemsnitlig Aarsindtægt	308 Kr.	359 Kr.	364 Kr.	413 Kr.	413 Kr.	329 Kr.

Paa samme Maade som der ved Alderen først var en Stigning i Indtægt indtil Trediverne og derefter Synken, begynder det her med Stigning og ender med Dalen. Men Stigningen vedvarer her forholdsvis længere, og først for den allerældste Fagalderklasse synker Indtægten.

Lavest staar den yngste Fagalder, de første fem Aar, og der er herfra en betydelig Afstand til Fagalderen 5—10 og 10—15 Aar, hvis Gennemsnitsindtægt er over 50 Kr. højere end den yngste Fagalder. Den højeste Gennemsnitsindtægt udviser imidlertid Fagalderen 15—25 Aar. Medens Syerskernes Indtægt har naaet sit Toppunkt kort efter 30 Aarsalderen, indtræffer Toppunktet for Fagalderens Vedkommende forholdsvis senere, omkring ved 20 Aars Arbejde i Faget.

Fagalderens Betydning belyses yderligere, naar man eliminerer Alderens Indvirkning og undersøger Fagalderens Indflydelse paa Lønnen hos Syersker paa samme Alderstrin.

Løn og Fagalder for de enkelte Aldersklasser.

Alder	Fagalder i Aar							
	Højest 5		Over 5—15		Over 15—25		Over 25	
	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt i Kroner	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt i Kroner	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt i Kroner	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt i Kroner
Under 20 Aar ...	66	255	"	"	"	"	"	"
20—29 " ...	181	349	116	394	"	"	"	"
30—39 " ...	80	294	139	375	60	479	"	"
40—49 " ...	20	223	49	294	28	384	14	330
50 Aar og derover	11	217	19	215	15	222	25	286
Tilsammen...	358	308	323	360	103	416	39	301

Denne Tavle giver Lejlighed til at sammenligne Gennemsnitsindtægten for Syersker med samme Alder og forskellig Fagalder. Det vil da ses, at for Aldersklassen 20—29 Aar viser der sig en Fremgang i Aarsindtægt paa 45 Kroner fra den yngste Fagalder (højest 5 Aar) til den ældste (5—15 Aar). For Alderen 30—39 Aar stiger Lønnen endnu stærkere med den stigende Fagalder, først 81 Kr. fra yngste til mellemste og dernæst 104 Kr. fra mellemste til ældste Fagalder. Det er altsaa Fagalderen 15—25 Aar, der her er den bedst lønnede, og det samme er Tilfældet for Aldersklassen 40—49 Aar. For Aldersklassen 50 Aar og derover opnaas den højeste Løn først i Fagalderen over 25 Aar. I det hele viser denne Tavle paa en slaaende Maade, at Lønnen stiger med Fagalderen.

At højere Fagalder giver højere Løn, hidrører for en Del fra, at de, der begynde at arbejde som Syersker i en senere Alder, og som altsaa have lav Fagalder, kun opnaa en lav Løn. Derfor ere iblandt de 50aarige de bedst lønnede de, der have arbejdet i 25 Aar i Faget, fordi det er dem, der ere begyndte i deres Ungdom. At Lønnen stiger med Fagalderen, berettiger ikke uden videre til den Slutning, at de mange Aars Øvelse giver større Dygtighed og følgelig højere Løn. Det er kun den ene Side af Sagen, men Aarsagssammenhængen kan ogsaa være den, at det

er de dygtige, der blive ved at arbejde i Faget trods Ægteskab og andre Forhindringer, medens de mindre dygtige og mindre vellønnede falde fra paa et tidligere Tidspunkt. I Virkeligheden er det jo kun et Mindretal af Syersker, der opnaa den højere Fagalder. Af de 829 Syersker med opgiven Fagalder have 358 eller over de to Femtedele arbejdet højst 5 Aar i Faget, 573, altsaa over to Tredjedele, højst 10 Aar. Over 20 Aars Arbejde i Faget er kun naaet af 72, altsaa ikke en Gang af 10 pCt. af samtlige Syersker. Men herved maa det dog erindres, at vi ikke faa Syerskerne i Tale paa det Tidspunkt, da de forlod Faget, men paa et tilfældigt Tidspunkt under deres Arbejde, og at Befolkningens Væxt og andre Forhold spille en Rolle, man ikke her kan kontrollere.

Det maa formodes, at de vanskeligste Fag med længere Læretid vise forholdsvis de gunstigste Resultater for de ældre Arbejdere i Faget, og dette er ogsaa Tilfældet, som nedenstaaende Tavle viser. Ved Fag med lang Læretid forstaaes Dameskrædderinder, Kaabesyersker og Herreskrædderinder, ved Fag med kort Læretid Linnedsyersker, Handskesyersker, Korsetsyersker og Maskere. De mindre Fag ere ikke medtagne, da Læretiden her er forskellig.

<i>Fagalder</i>	Fag med lang Læretid		Fag med kort Læretid	
	Antal	Gennemsnitlig Aarsindtægt i Kroner	Antal	Gennemsnitlig Aarsindtægt i Kroner
Højst 5 Aar..	234	336	75	265
5—10 — ..	133	394	55	300
10—15 — ..	72	377	31	324
15—20 — ..	49	468	19	246
20—25 — ..	17	511	9	277
Over 25 — ..	20	365	17	239
Ialt..	525	375	206	280

Man vil se, at for Fagene med kort Læretid kulminerer Indtægten allerede ved 10—15 Aars Fagalder, medens Fagene med lang Læretid først naa den højeste Løn i Fagalderen 20—25 Aar.

Tavlen tydeliggør tillige stærkt den Indflydelse, Læretidens Længde har paa Lønnen, og den viser, at der i Fag med lang Læretid allerede i den yngste Fagalder opnaas højere Indtægt, end der i Fag med kort Læretid nogensinde naas.

Den viser ogsaa, at i Fag med lang Læretid ligger Lønnen i de første fem Aar længere nede under Fagets Gennemsnitsløn

end i Fag med kort Læretid. At der dog i Fag med lang Læretid allerede i disse Aar naas en ret god Løn, hænger vel nok sammen med, at de paagældende for det meste ere i den kraftigste og mest arbejdsdygtige Alder.

Hvad de enkelte Fag angaar, er der betydelig Forskel paa Fagalderen.

Fagalderen i de enkelte Fag.

<i>Fag</i>	Fagalder		Procentvis indenfor hvert Fag	
	højest 10 Aar	over 10 Aar	højest 10 Aar	over 10 Aar
Dameskrædderinder...	130	81	62	38
Kaabesyersker	120	43	74	26
Herreskrædderinder ..	118	35	77	23
Linnedsyersker	61	32	66	34
Handskesyersker	28	33	46	54
Korsetsyersker	23	7	77	23
Maskere	18	4	82	18
Mindre Grupper	76	22	78	22
Ialt...	574	257	69	31

Som det vil ses, er det Handskesyerskerne, der have den højeste Fagalder, og derefter følge Dameskrædderinderne. Den laveste Fagalder have Maskerne og derefter de mindre Grupper, Korsetsyersker og Herreskrædderinder.

Fagalderens Indflydelse paa Indtægten i de enkelte større Fag ses af følgende Tavle.

Fagalderen og Aarsindtægten i de enkelte Fag

<i>Fag</i>	Fagalder			
	højest 15 Aar		over 15 Aar	
	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt i Kroner	Antal	Gennemsnitl. Aarsindtægt i Kroner
Dameskrædderinder	165	346	45	508
Kaabesyersker	141	362	20	444
Herreskrædderinder	132	366	21	398
Linnedsyersker	71	284	21	198
Handskesyersker ..	42	317	19	309

Hvert af de tre Fag med lang Læretid har højest Indtægt for den ældre Fagalder, hvert af de to Fag med kort Læretid

har højest Indtægt for den yngre Fagalder. Men der er alligevel stor Forskel paa de enkelte Fag. For Dameskrædderinderne stiger Lønnen mest med Fagalderen. Stigningen udgør her 162 Kr. (47 Pct.). For Kaabesyersker er Stigningen halvt saa stor (82 Kr. eller 23 Pct.), for Herreskrædderinderne langt ringere (32 Kr. eller 9 Pct.). For Handskesyerskerne synker Lønnen ganske lidt (8 Kr. eller 3 Pct.) ved den stigende Fagalder, for Linnedsyersker meget betydelig (86 Kr. eller 30 Pct.). I det hele er Dameskræddersyning det Fag, der bedst holder Lønnen oppe ved synkende Helbred, stigende Alder og stigende Fagalder.

Løn og ægteskabelig Stilling.

Den betydelige Indflydelse, ægteskabelig Stilling har paa Lønnens Størrelse, viser følgende Oversigt.

<i>Aarsindtægt</i>	ugifte	gifte	Enker	Ialt
Under 300 Kr.	155	115	52	322
300—400 —	188	58	48	294
Over 400 —	161	28	30	219
Tilsammen...	504	201	130	835
Gennemsnitlig Aarsindtægt...	370 Kr.	283 Kr.	333 Kr.	343 Kr.

Som det ses, er den gennemsnitlige Aarsindtægt for Enkerne 27 Kr. mindre end for de ugifte, men for de gifte atter 50 Kr. mindre end for Enkerne. Sammenholdes Enkernes Indtægt med Gennemsnitsindtægten for Faget, er den kun 10 Kr. ringere. Den ringere Indtægt for Enker behøver ingen anden Forklaring end Alderen. Enkerne tilhøre følgende Aldersklasser:

		Aldersklassens gennemsnitlige Aarsindtægt
7 i Alderen	20—29 Aar	368 Kr.
49 —	30—39 —	375 —
42 —	40—49 —	311 —
32 —	50 Aar o. d.	239 —

Den gennemsnitlige Aarsindtægt, beregnet paa Grundlag af disse Alderstrin uden Hensyn til ægteskabelig Stilling, vilde udgøre

320 Kr., altsaa mindre end Enkernes Gennemsnitsindtægt. Her- til kommer saa, at der er forholdsvis mange Enker i et Par af de daarlig lønnede Fag (Linnedsyersker og mindre Grupper). Tages Hensyn hertil, er Enkernes Indtægt ligesaa høj som de ugiftes under iøvrigt lige Forhold, og i samme Alder og Fag.

Helt anderledes med de gifte. Der er ganske vist for- holdsvis mange gifte iblandt de daarligst lønnede Fag, Maskere og Linnedsyersker, men Flertallet af de gifte tilhører dog de bedre stillede Fag. Og hvad Alderen angaar, findes de fleste gifte blandt de velstillede Aldersklasser. Beregnet efter Alderen skulde vore gifte Syerskers Aarsindtægt være 351 Kr., beregnet efter de Fag, de tilhøre, skulde den være 332 Kr. Naar begge Hensyn forenes, vilde de gifte Syerskers Aarsindtægt altsaa blive en Ubetydelighed lavere end de 343 Kr., der er Gennemsnitsindtægten for alle vore Syersker. Det maa da antages, at de gifte Syerskers bety- delig ringere Indtægt virkelig skyldes deres ægteskabelige Stilling. Denne fører med sig, at de ikke anvende deres hele Arbejdskraft i Fagets Tjeneste. Forsaavidt Enkerne ogsaa ofte have egen Hus- stand med Børn, tvinges de af det haarde økonomiske Tryk til et mere energisk Arbejde end Hustruen, der ikke udelukkende er henvist til at sørge for sig selv.

Løn og Arbejdssted.

Hvor heldig de Syersker ere stillede, der arbejde som Dameskrædderinder hos Familier, er allerede omtalt, her staar da kun tilbage at sammenligne Indtægten for dem, der arbejde paa en Systue, og dem, der arbejde i deres eget Hjem.

<i>Aarsindtægt</i>	I Hjemmet	Paa Systue	Blandet Arbejds- sted	Procentvis	
				I Hjemmet	Paa Systue
Højest 200 Kr.	149	31	8	25	19
201—299 —	87	39	8	14 ₅	23 ₅
300 —	92	20	13	15 ₅	12
301—400 —	111	46	10	19	28
401—500 —	71	21	8	12	12 ₅
501—700 —	56	8	1	9	5
Over 700 —	28	"	1	5	"
Tilsammen...	594	165	49	100	100
Gennemsnitlig Aarsindtægt	343 Kr.	316 Kr.	328 Kr.	—	—

Det vil ses, at Gennemsnitsindtægten paa Systuerne er noget lavere, end den er for Hjemmearbejderne. De højeste og laveste Indtægter haves fortrinsvis i Hjemmet. Det sidste forklares dels ved, at de gifte næsten kun arbejde i Hjemmet, dels ved, at de mindre arbejdsdygtige, gamle og udslidte Personer væsenlig ere henviste til Hjemmearbejde. Endelig ere de daarligst stillede Fag, Maskning, Linnedsyning og Handskesyning, ganske eller overvejende Hjemmearbejde. Paa den ene Side vrage Systuerne dem, der ikke kunne yde middelgodt Arbejde, paa den anden Side betale de kun Middelløn. Syersker med blandet Arbejdssted staa lidt under den gennemsnitlige Aarsindtægt for Syersker, hvad der ikke kan undre, da de ikke have fast Arbejde nogetsteds.

Sammenlignes de enkelte Fag, i hvilke der findes et større Antal Systuearbejdere, faas følgende Resultat.

<i>Aarsindtægt</i>	Dameskrædderinder		Kaabesyersker		Herreskrædderinder	
	I Hjemmet	Paa Systue	I Hjemmet	Paa Systue	I Hjemmet	Paa Systue
Under 300 Kr.	31	14	26	31	39	9
300—400 —	47	20	43	13	39	14
Over 400 —	33	3	42	6	46	7
Tilsammen...	111	37	111	50	124	30
Gennemsnitlig Aarsindtægt	388 Kr.	306 Kr.	415 Kr.	282 Kr.	380 Kr.	339 Kr.

Det vil ses, at der er en Del Forskel. De Syersker, der arbejde paa Systuer, ere ringest stillede blandt Kaabesyerskerne — hvor de vel i Reglen ere Andenhaandsarbejdere, der hjælpe en Syerske, som syr for Forretning. Mindst er Forskellen mellem Hjemmearbejdere og Systuearbejdere blandt Herreskrædderinderne, men Hjemmearbejderne ere dog ogsaa her de bedst stillede.

Den laveste Lønningsklasse.

Særlig Interesse turde det have at samle i en Oversigt, hvad der kan tjene til Belysning af de særlig daarlige og de særlig høje Lønninger. Der findes jo blandt vore 835 Syersker henved en Fjerdedel med en Indtægt af højst 200 Kr. Gennemsnitsind-

tægten for disse Lønninger er endda kun 150 Kr., og der er ikke saa ganske faa, som kun opføres med en aarlig Indtægt af 100 Kroner eller derunder. Lønninger paa højst 200 Kr. findes i alle Fag, fordelte i følgende Forhold.

<i>Fag</i>	Højst 200 Kr. aarlig		Det hele Antal i Faget	Procent- vis heraf
	Gennem- snitsindtægt	Antal		
Dameskrædderinder.....	163 Kr.	28	212	13
Kaabesyersker	176 —	31	163	19
Herreskrædderinder.....	152 —	22	154	14
Linnedsyersker	140 —	37	94	39
Handkesyersker	157 —	16	61	26
Korsetsyersker	157 —	3	30	10
Maskere	124 —	19	22	86
Mindre Grupper	137 —	32	99	32
Alle Syersker...	150 Kr.	188	835	22,5

Det vil ses, at meget lav Indtægt findes i alle Fag, men for den overvejende Del gælder det, at jo ringere Forholdene ere i Faget, desto flere er der i den laveste Lønningsklasse og desto ringere er Gennemsnitsindtægten i denne Klasse. For Maskere ligger hele Fagets Gennemsnitsindtægt langt nede under 200 Kroner, nemlig ved 142 Kr. Og ved Omtalen af de mindre Fag er det jo oplyst, at de faa Hæklere, Sækkesyersker og Reparationssyersker, denne Undersøgelse omfatter, ligeledes have en Gennemsnitsindtægt af under 200 Kr. Endnu kan nævnes, at der blandt Handkesyersker er nogle, der kun give sig af med at sy smaat o: sy Knap-huller, sy Knapper paa og deslige, og dette Arbejde er saa slet lønnet, at en Aarsindtægt paa højst 200 Kr. ogsaa her maa anses for det normale. Som første Aarsag til den lave Indtægt kan alt-saa anføres, at der er Fag og Forgreninger af Fag, der ere saa usselt lønnede, at en saadan Indtægt her bliver Reglen. Men det bør dog tilføjes, at det er Arbejder, der kunne udføres og som oftest blive udførte af gamle og svagelige Personer, hvad der naturligvis paa sin Side bidrager til at trykke Gennemsnitsindtægten noget.

Ser man bort fra disse exceptionelt slet stillede Fag, er det i hvert Fag kun et Mindretal, der hører til den laveste Lønningsklasse. Dette Mindretal varierer fra noget over en Tredjedel for Linnedsyerskerne til en Tiendedel for Korsetsyersker. Af de tre Hovedfag med god Løn ere Kaabesyerskerne det, som har forholds-

vis flest i den laveste Lønningsklasse, men paa den anden Side er Gennemsnitsindtægten indenfor Lønningsklassen højere end i noget andet Fag. Dette har sin naturlige Forklaring deri, at der i dette Fag er mest ledig Tid. (Se Side 21 og 22).

De Forhold, hvis Indflydelse paa Arbejdslønnen vi i det foregaaende have omtalt, bidrage hver sit til at skabe Indtægter af den laveste Lønningsklasse.

Aarsager til lav Løn.

	Hele Antallet	Højst 200 Kr. have	
Helbred, daarligt.....	297	95	eller 32 Pet.
Levealder 15—19 Aar.....	67	23	— 34 „
— 40—49 „.....	112	36	— 32 „
— 50 o. d.	71	35	— 49 „
Fagalder højst 5 Aar.....	358	86	— 24 „
— over 25 „.....	41	14	— 34 „
Ægteskabelig Stilling, gifte ...	201	78	— 39 „
Arbejdssted, Hjemmet.....	594	149	— 25 „
Arbejdsdag højst 8 Timer.....	105	50	— 48 „
„ uangiven.....	35	18	— 51 „
Alle Syersker.....	835	188	— 22,5 „

De Forhold, der stærkest trykke Lønnen nedad og følgelig bringe det største Antal ned i den laveste Lønningsklasse, ere høj Alder (paa mindst 50 Aar) og den korteste Arbejdsdag. Med de Syersker, der arbejde meget kort, højst 8 Timer daglig, ere de jævntillede, der ikke have opgivet Arbejdsdagens Længde, hvilket saaledes faktisk synes at være ensbetydende med den korteste Arbejdsdag. Af disse Personer tilhører, som Tabellen viser, omtrent Halvdelen den laveste Lønklasse. Noget mindre, men dog ret betydelig trykke følgende Omstændigheder paa Aarsindtægten: Ægteskab, ældst Fagalder (over 25 Aar), yngst Alder (under 20 Aar) og fremrykket Alder (40—49 Aar) samt daarligt Helbred. De Syersker, der arbejde i Hjemmet, og Syerskerne med den laveste Fagalder levere et Bidrag til den laveste Lønklasse, som kun staar ganske lidt over det gennemsnitlige.

Til denne Oversigt maa føjes, at der findes forholdsvis mange af de lavest lønnede blandt de Personer, der have Vanskelighed ved at finde Arbejde, og blandt dem, der gaa adskillige Maaneder ledig.

Hermed ere da de mere almindelige Aarsager angivne til, at saa mange Syersker have en saa lav Aarsindtægt. Endnu skal

tilføjes nogle mere specielle Oplysninger, tagne eksempelvis fra de forskellige Fag.

Dameskrædderinder. De fleste af de Dameskrædderinder, der have den laveste Aarsindtægt (17 af de 28), ere selvstændig erhvervende. Nogle af dem have kun lidt at bestille, de „sy billigere end andre for at faa Arbejde“. Denne Bemærkning hidrører fra en Dameskrædderinde, der trods lang Læretid og godt Helbred i en Alder af 45 Aar kun tjener 50 Øre om Dagen ved selvstændigt Erhverv. „Den ene nedsætter Lønnen for den anden“, bemærker en af dem. Der er af Dameskrædderinderne tre, der tjene under 100 Kroner aarlig — den ene mangler Maskine, den anden kan ikke faa Arbejde, og den tredje har daarligt Helbred, arbejder kun 6 Timer om Dagen og faar Hjælp af Fattigvæsenet. Fire have kun 100 Kroner. Tre af disse ere selvstændig erhvervende, deriblandt to gifte, den ene af dem opgiver at tjene 35 Øre daglig med 8 Timers Arbejdstid. Den fjerde har kun lidt Arbejde, bor hos sine Forældre og hjælper Moderen i Huset.

Kaabesyersker. En eneste gaar ned til 100 Kr., det er en 15aarig Pige, der har arbejdet et halvt Aar i Faget. To have mellem 100 og 150 Kr., den ene er Begynder, den anden gaar det halve Aar ledig. Et Par opgive, at de ere Medhjælpere hos Syersker, der arbejde for Forretning, dette er sandsynligvis Tilfældet med langt flere. Den ene af Medhjælperne faar 4 Kr. ugenlig, den anden 2 Kr. ugenlig og Kosten. Forøvrigt er mange Maaneders Arbejdsløshed Hovedaarsagen til den lave Løn.

Herreskrædderinder. To have under 100 Kr. aarlig, af disse mangler den ene Arbejde, den anden er en Begynder, der efter et halvt Aars Arbejde faar 1 Kr. om Ugen paa en Systue for Drengehabitter. Tre tjene 100 Kr., en Begynder, en gift og en svagelig Person, der lider af Aandenød og kun har lidt Arbejde. Mellem 100 og 150 Kr. staa to, den ene syr Børnetøj, har 65 Øre daglig, men kun 3 Dage ugenlig besat, hun er ledig i 2 Maaneder og af og til hele Tiden, den anden, der ifølge Regnskab for det sidste Aar har tjent 137 Kr., lider af Krampe og Underlivssygdom efter Fødsler og har været 4 Maaneder ledig. Alle de nævnte syede Benklæder eller Børnetøj. Der er iblandt dem mange med daarligt Helbred. Der er kun én Vestesyerske, hun tjener 180 Kr., er gammel og svagelig og har gaaet ledig i 5½ Maaned. Der er tre Frakkesyersker, to Begyndere og en 65aarig, der faar 2 Kroner maanedlig og Kosten, med ubestemt Arbejds-

tid, da det er af Medlidenhed. Hun har Hjertefejl og Underlivsbetændelse.

Linnedsyersker. Sex have under 100 Kr. i Aars-indtægt, tre af disse have manglet Arbejde, fire af dem ere gifte, tre arbejde hjemme for private, ere altsaa selvstændig erhvervende, af disse har den ene været ledig den meste Tid, og hendes Aars-indtægt har kun været 25 Kr. Andre sex have haft 100 Kr. deraf vare to svagelige — den ene med svage Øjne — to syede hjemme for private, én var gift, og én havde andet Arbejde ved Siden af Syningen. De fleste af de nævnte Personer og i det hele af Lønklassen opgive deres daglige Indtægt til 50 Øre eller der omkring, men det er næsten alle gamle, svagelige eller gifte, og det samme gælder om de øvrige Personer i denne Lønningsklasse. En meget væsenlig Faktor for de selvstændig erhvervende er Kundernes økonomiske Forhold. En selvstændig erhvervende, der tjener 150 Kr. ved stadigt Arbejde, opgiver, at hun ikke har haft Vanskelighed ved at finde Arbejde, thi hun er saa billig med Alt, hun syr kun for Smaafolk, men er forøvrigt gift og 56 Aar.

Handskesyersker. En Smaatsyerske tjener under 100 Kr. Tre Handskesyersker have 100 Kr., af disse har den ene svage Øjne, arbejder kun $5\frac{1}{2}$ Time daglig, de to ere gifte og have lidt Arbejde, den ene arbejder $4\frac{1}{2}$ Time. De fleste i Lønningsklassen ere svagelige eller gifte.

Korsetsyersker. Der er kun tre, af hvilke én er gift og har mange Afbrydelser i Arbejdet, én er svag, har kun Arbejde hver anden Uge, og den tredje, der baade er gift og svagelig, kan ved at sy de tarveligere Korsetter kun tjene 50 Øre daglig.

Maskerne. Tre have 100 Kr., tre derunder, der er fire svagelige, en gift og en gammel. Daglønnen bevæger sig mellem 30 og 60 Øre, kun én tjener 1 Kr. daglig, da hun masker Veste og Tørklæder, hvad der betaler sig bedst, men eftersom hun kun har lidt Arbejde, naar hun dog ikke op over 200 Kr. om Aaret. Næsten alle ere svagelige eller gifte.

Mindre Grupper. Syv have under 100 Kr., de fleste af dem have kun lidt Arbejde. Den ringest stillede er 50 Aar, tjener 20 Kr. aarlig ved Reparationsarbejde, er meget ofte ledig og lever iøvrigt af Fattighjælp og anden Hjælp. Dernæst følge to med 50 Kr. aarlig. Den ene er allerede tidligere omtalt, hun har ved at lappe en Dagløn, der opgives til 10—20 Øre. Den anden, der er 77 Aar, syr Sække og har en Dagløn af 50 Øre, men ikke Arbejde nok. En Sækkesyerske ernærer sig om Somme-

ren ved at sælge Radiser. En Skindtrøjesyerske er næsten ledig om Sommeren. To sy Modepynt, de ere begge Begyndere, have begge haft lidt Arbejde og faa begge Hjælp af deres Forældre. Sex have kun tjent 100 Kr., de have alle haft svært ved at faa Arbejde. En gift Skosyerske har gaaet ledig et halvt Aar, en 51aarig Trikotagesyerske, uden særlig Uddannelse og Begynder i Faget, arbejder kun 6 à 7 Timer, fordi hun ikke kan faa mere Arbejde. En Possementmagerske, der har syet et Aar, har gaaet ledig de 6 Maaneder, hun arbejder for en Familie, der sælger til Handlende, for en Dagløn af 70 Øre. Der klages over daarlig Betaling for de billige Varer. I de daarligste Fag er Daglønnen omkring ved 50 Øre. Mest fremtrædende er, at der er for lidt Arbejde. —

Vi have nu gennemgaaet de allerringeste og fundet, at jo daarligere Faget er, desto daarligere og talrigere ere ogsaa dets Marodører. Der er 29 Syersker med 100 Kr. aarlig og 21 med mindre. Aarsagerne til en Løn paa højst 100 Kr. ere ikke væsenlig forskellige fra Aarsagerne til en Indtægt paa 100—200 Kr., det er de samme Aarsager i forhøjet Grad. I første Række staar Mangel paa Arbejde. At denne staar i Forbindelse med Mangel paa Dygtighed i Faget, kan man jo ikke vente at høre af de paagældende selv, men det kan ske, at de røbe sig. En Trikotagesyerske forklarer: „Hvor flittig jeg arbejder, kan Lønnen ikke drives til mere end 75 Øre daglig“, men — hun har lært hos en Kone et Par Timer, hvilket kostede 50 Øre, og der blev undertiden trukket det halve af for Arbejdet, naar hun kom med det. En Paraplysyerske klager over, at Betalingen bestemmes ved Kvaliteten af Tøjet, „vi faa for det samme Arbejde omtrent 50 Øre mindre Dusinet, blot fordi Kvaliteten af Tøjet er daarligere“ — men hun har svage Øjne fra Fødselen af, Kvaliteten af hendes Arbejde er da vel heller ikke den bedste. Marodørernes Stilling er naturligvis tildels begrundet i deres egne Egenskaber, Udygtighed, daarligt Helbred, Alderdom, utilstrækkelig Uddannelse osv., men tildels ogsaa i Fagets Forhold — der gives Arbejder, som hverken udkræve mange Kræfter, godt Syn eller synderlig Uddannelse, disse Arbejder udbydes til Sulteløn og kun til denne. En af Undersøgerne udtaler som sin Opfattelse, at der ved Maskining kun kan tjenes 100 Kr. om Aaret af en Person med fuld Arbejdskraft. Dette er efter de Exempler, denne Undersøgelse byder, overdrevent, men der er deri den væsentlige Sandhed, at ved Arbejde i de daarligste Fag og for de daarligste Kunder er 50 Øre normal Dagløn, og denne vilde ikke blive stort bedre, om Arbej-

det søgtes af fuldt arbejdsdygtige Personer. Betegnende er det, at de selvstændig erhvervende findes ret talrig repræsenterede paa det allerringeste Trin.

Det maa erkendes, at der er medtaget et Par, der passende kunde være udeladt. Fordi et Fattiglem tjener en Snes Kroner i Aarets Løb ved Reparationsarbejde, kan man vel strængt taget ikke kalde hende Syerske. Og det Par, der det halve Aar har andet Arbejde, er jo i alt Fald kun delvis Syersker. Men bortset fra saadanne enkelte Undtagelser og nogle flere, der endnu ere Lærlinger, ere ogsaa de, der tjene 100 Kr. og derunder, Syersker, som maa tages med, naar man vil give et fuldstændigt Billede af Fagets Lønningsforhold.

Men til et Billed af disse hører da ogsaa en Fremstilling af den modsatte Yderlighed, de højeste Lønningsklasser.

De højeste Lønningsklasser.

Der findes blandt vore 835 Syersker 79 med en aarlig Indtægt af 501—700 Kroner og 29 med en Aarsindtægt af over 700 Kr. Gennemsnitsindtægten er for den første Klasse 599 Kr., for den sidste 856 Kr. Det er Fagets Spidser, de ere ikke saa talrige som Marodørerne, men naar Maskerne undtages, fordele de sig ligesom hine paa alle Fag.

<i>Fag</i>	Aarsindtægt			Det hele Antal i Faget	Procentvis heraf
	501—700 Kr.	Over 700 Kr.	Tilsammen over 500		
Dameskrædderinder	25	12	37	212	18
Kaabesyersker	16	8	24	163	15
Herreskrædderinder	19	4	23	154	15
Linnedsyersker	6	1	7	94	7
Handskesyersker	4	1	5	61	8
Korsetsyersker	3	1	4	30	13
Maskere	"	"	"	22	"
Mindre Fag	6	2	8	99	8
Alle Syersker	79	29	108	835	13
Gennemsnitl. Aarsindtægt	599 Kr.	856 Kr.	—	343 Kr.	—

Som rimeligt er, findes der flest af de høje Lønninger i de bedst lønnede Fag. De udgøre 18 Procent af Dameskrædder-

inderne, 15 Pct. af Kaabesyersker og Herreskrædderinder og 13 Pct. af Korsetsyersker. Derfra er der saa et Spring til de øvrige Fag, der ikke tælle halvt saa mange højt lønnede som Dameskrædderinderne. Ses alene paa den øverste Lønklasse, med over 700 Kr., have Dameskrædderinder og Kaabesyersker et betydeligt Forspring for de øvrige.

For Dameskrædderindernes Vedkommende skyldes det gunstige Resultat dels de selvstændig erhvervende, dels dem, der arbejde hos Familier. For de sidste var jo Gennemsnitsindtægten over 500 Kroner. Dog er der ingen af dem i den øverste Lønklasse, den fyldes med en enkelt Undtagelse af de selvstændig erhvervende. Disses Gennemsnitsindtægt staar ikke meget over Dameskrædderindernes almindelige Niveau, men som det kunde ventes, varierer Indtægten for dem endnu stærkere end for Lønarbejderne. Forøvrigt maa det, naar deres økonomiske Forhold skulle sammenstilles med Lønarbejdernes, erindres, at de i Reglen ere nødte til at anvende noget mere paa deres Bolig, som jo tillige er Forretningslokale. At der iblandt de 102 selvstændig erhvervende Dameskrædderinder, vor Undersøgelse omfatter, findes en halv Snes, der tjene over 700 Kr. om Aaret, er jo overmaade beskedent, der er kun tre, som naa op til 1000 Kr., og af disse har den ene Medhjælpere, den anden har Hjælp af sin Datter, og de 1000 Kroner repræsentere formentlig Indtægten af begges Arbejde. Tilbage bliver da en eneste selvstændig erhvervende, der — som det maa antages — ved eget Arbejde fortjener 1000 Kr. Ogsaa en, der har 750 Kr., benytter Medhjælpere i den travle Tid. Den forholdsvis høje Indtægt kan undertiden være dyrt fortjent. En selvstændig erhvervende Dameskrædderinde, der tjener 624 Kr aarlig, arbejder hele Aaret, paastaar hun, fra 6 Morgen til 1 Nat med en Times Spisetid, og dertil hele Sommeren om Søndagen, „da jeg er nødt dertil for at leve“. Hun saa, som rimeligt var, aldeles opslidt ud.

Den eneste Dameskrædderinde, der alene ved Lønarbejde for Forretning tjener over 700 Kr., forklarer dette ved, at Lønnen hos hendes Arbejdsgiverske er bedre end paa mange Magasiner. Hun tjener ved Arbejde i sit Hjem 2 Kr. daglig, om Sommeren 3 Kr., hendes Arbejdstid er i Almindelighed kun 7 Timer, men fra Marts til henad Efteraaret ofte fra 4 Morgen til 8 Aften.

De Kaabesyersker, der have de store Indtægter, ere Lønarbejdere. Fem opgive, at de have Medhjælpere, men det er ikke dem, der naa højest op. En beskæftiger i den travle Tid

fire Jomfruer, til hvilke hun giver 4 Kroner ugenlig, paa den Maade driver hun det ved 5 Maaneders Ledighed dog kun til 750 Kr. om Aaret. Men ved eget Arbejde tjener en enkelt 1200 Kroner med Arbejde hele Aaret og 10 Timers Arbejdsdag, i den travle Tid 13 Timer og 6 Timer om Søndagen. Den højeste Dagsindtægt, der opgives, er 4 Kr. 75 Øre. Vedkommende tjener trods 5 Maaneders Ledighed og forholdsvis kort Arbejdsdag — 9 Timer, i den travle Tid 12 Timer — 1000 Kr. aarlig. Som Modstykke til hende kan anføres en Kaabesyerske, der tjener 710 Kr. aarlig, men som opgiver, at hun hele Aaret arbejder fra 8 Morgen til 11 Aften med 1 Times Spisetid. Fra Februar til Maj arbejder hun fra 4 Morgen til 10 Aften og om Søndagen fra Morgen til 6 om Vinteren, til 2 om Sommeren. En Syerske af Modelkaaber tjener med Arbejde hele Aaret 710 Kr.

Af de fire Herreskrædderinder, der have over 700 Kr. i aarlig Indtægt, ere de tre Vestesyersker. Der er en, der ved sin, som det maa antages, eminente Arbejdsdygtighed driver det til en Aarsindtægt af 1400 Kroner med en Arbejdsdag af 10 Timer om Vinteren, 16 Timer om Sommeren, 4 Timer om Søndagen. Hun faar 2½ Kr. for at sy en Vest, kan sy to om Dagen. Hendes Helbred er endnu godt. Hun er den bedst lønnede Syerske, vi stifte Bekendtskab med. Men hun har ogsaa mange Munde at mætte — 6 Børn og 4 Fugle. Fra hende er der et stort Spring til den næste i Rækken, der tjener 800 Kr. ved at sy Drengetøj. Hun tjener 4 à 5 Kr. i den travle Tid, men sædvanlig 3 Kroner, er ledig i to Maaneder. Hendes Arbejdstid er ikke opgivet, men hun mener, at den Nervesvækkelse, hun lider af, hidrører fra Maskinen.

En Indtægt af over 500 Kr. have ogsaa enkelte Benklædesyersker og nogle Frakkesyersker opnaaet. En enkelt Benklædesyerske driver det til en Dagløn af 3 Kr. En anden, der i Reglen fortjener 2½ Kr. daglig, har som Regel en Elev. Et Par maa købe den høje Løn med en urimelig lang Arbejdsdag, en Frakkesyerske, der tjener 700 Kr. aarlig, opgiver sin Arbejdsdag Aaret rundt til 16 Timer og 8 Timer om Søndagen. Som Klædesyerske ved Munderingsdepotet tjener en 47aarig Enke 680 Kr. To Herreskrædderinder ere selvstændig erhvervende, den ene bemærker, at hun tidligere har arbejdet for Skræddere, men det betaler sig meget daarligere.

At en Linnedsyerske kan tjene 850 Kr. aarlig med en ret kort Arbejdsdag — aldrig under 9 Timer, ofte længer —,

er ret overraskende, men hun forklarer ogsaa, at hendes Løn er højere end sædvanlig, hun har godt Arbejde for en anset Forretning. En Linnedsyerske ved det militære Varedepot, der tjener 600 Kr. med en 12 Timers Arbejdsdag, udtaler, at Lønnen fra Varedepotet er langt bedre end den, Kræmmerne give. En anden, der ligeledes tjener 600 Kr., rigtignok kun ved 13 Timers dagligt Arbejde, naturligvis i Hjemmet, for et af de største Magasiner, roser ogsaa sin Arbejdsgiver.

En Handskesyerske, der for det meste tjener 7—800 Kr., sjælden over 1000 Kr. — Daglønnen 2 à 4 Kr. — med en Arbejdsdag, der undertiden kan stige til 16—18 Timer, er Specialist i Dentning, o: Paalægning af de smalle Silkesømme ovenpaa Handsken, hvilket betales særlig godt.

En Korsetsyerske, der har 720 Kr. aarlig med 9½ Times Arbejdsdag, faar altid af de Korsetter, der betale sig bedst at sy, der er nemlig stor Forskel. En anden, der har 650 Kr. ved sex Timers Arbejde, syr det fineste Arbejde, der betaler sig udmærket, men skal sys meget korrekt og ikke faas af Begyndere.

I de mindre Fag træffe vi i disse Lønklasser flest Straahattesyersker. En har i en Alder af 17½ Aar drevet det til en Aarsindtægt af 690 Kr. ved Straahattesyning og Arbejde ved Expeditionen. En anden kan trods 5 Maaneders Ledighed tjene 600 Kr. En gift Straahattesyerske tjener 750 Kr. aarlig, medens hendes Mand, der er Snedker, opgives at tjene 10 Kr. ugenlig om Sommeren, intet om Vinteren, altsaa vel næppe 300 Kr. Af to Modesyersker, der naa op imod 600 Kr., har den ene Montering til Specialitet. En Paraplysyerske har 6 à 700 Kr. aarlig med en Dagløn om Sommeren paa 3 à 4 Kr., indvundet ved Arbejde fra 5 Morgen til 10 Aften med 1 Times Spisetid samt Søndagsarbejde. Den første i Gruppen er Kaskettsyerske, hun har 850 Kr., men er selvstændig erhvervende. —

Vi have nu holdt Revue over Spidserne. En halv Snes iblandt dem havde Medhjælpere, deres Indtægt var altsaa ikke vundet ved eget Arbejde alene. En Snes Dameskrædderinder og enkelte andre vare selvstændig erhvervende, altsaa ikke Lønarbejdere. Tilbage blev omtrent 70 Syersker, der skyldte den høje Indtægt dels til gode Lønningsforhold for Faget eller Specialiteten (Dameskrædderinder hos Familier, Straahattesyersker, Herrevestesyersker), dels til deres personlige Dygtighed. Som Aarsager af anden Rang, der bringe Lønnen i Vejret, kunne nævnes

en altfor lang Arbejdsdag, stadigt Arbejde Aaret rundt, Arbejde i de finere og dyrere Stoffer og særlig vel lønnende Arbejdsgivere.

Middelløn for Syersker.

Der er nu givet Læserne nogen Lejlighed til selvstændig at vurdere Berettigelsen af den beregnede Gennemsnitsløn for Syersker, der jo var 343 Kr. aarlig. Det vil ses, at der baade blandt de mindste Indtægter og blandt de største er nogle, der burde udskydes. Blandt de sidste burde naturligvis udskydes de, der arbejde med Medhjælpere, hvorhos der ogsaa kunde være Grund til at tage noget Forbehold overfor de selvstændig erhvervende, der forholdsvis levere et større Bidrag til de øverste Lønklasser end Lønarbejderne. Men dersom man vilde lade alle de selvstændig erhvervende Dameskrædderinder ude af Betragtning, vilde derved det almindelige Lønniveau kun trykkes 5 à 6 Kr. ned. Og de selvstændig erhvervende i de øvrige Fag rekrutere fuldt saa meget den laveste som de øverste Lønningsklasser. Men der er formentlig ingen Grund til at foretage denne Udsondring. Paa den anden Side gaar det naturligvis ikke an, naar man vil have et Billede af Syerskernes Erhvervsforhold, ensidig at udskyde de lavest lønnede. Og vilde man ved Udfindelsen af Gennemsnitsindtægten udskyde paa den ene Side de 188, der have højst 200 Kr. i Aarsindtægt, og paa den anden Side de 108, der have over 500 Kr., da vilde Gennemsnitsindtægten for de tilbagestaaende 539 kun blive en Ubetydelighed højere, nemlig 346 Kr.

Men det forstaar sig, at den Gennemsnitsindtægt af omtrent halvfjerde hundrede Kroner, der fremgaar af nærværende Undersøgelse, ikke kan betragtes som det gennemsnitlige Vederlag for en fuldt arbejdsdygtig Syerskes hele Arbejdskraft. Særlig er der Grund til at fremdrage den Omstændighed, at de gifte Syersker ordenligvis ikke anvende hele deres Arbejdskraft paa Syningen, og at de da ogsaa, som vi have set, tjene betydelig mindre end de ugifte. Derfor maa man, naar man vil vide, hvad der gennemsnitlig kan tjenes ved Syning, se bort fra de gifte. Tilbage blive de 504 ugifte med en Gennemsnitsindtægt af 370 Kr. og de 130 Enker med en Gennemsnitsindtægt af 333 Kr. Herefter udgør for de ikke gifte Syersker den gennemsnitlige Aarsindtægt 362 Kr., og dette er da, hvad en Syerske ved Anvendelse af hele

sin Arbejdskraft gennemsnitlig fortjener. Men under denne Gennemsnitsberegning er jo medtaget et stort Antal, der enten paa Grund af høj Alder eller daarligt Helbred have en langt ringere Fortjeneste end den sædvanlige, samt ogsaa nogle, der som Begyndere med ung Alder maa nøjes med en mindre Løn. Vil man vide, hvad der kan anses for Gennemsnitsindtægt for en uddannet og fuldt arbejdsdygtig Syerske, bør man tage til Udgangspunkt Aldersklasserne 20—39 Aar og endda af disse udsondre foruden de gifte endvidere dem, der lide af daarligt Helbred. Tilbage bliver da rigtignok kun 37 Pct. af de 835 Syersker, som man maaske med et enkelt Ord kan betegne som de „mangelfri“. Den gennemsnitlige Aarsindtægt for disse mangelfri Syersker ses af nedenstaaende Tavle.

Gennemsnitsindtægt for ikke gifte Syersker i Alderen 20—39 Aar med godt og nogenlunde godt Helbred.

<i>Fag</i>	Hele Antallet	Antal af mangelfri	Samme i Procent af hele Antallet	Gennemsnitsindtægt for hele Faget	Gennemsnitsindtægt for de mangelfri	Merindtægt for de mangelfri	Samme i Procent
			Pct.	Kr.	Kr.	Kr.	Pct.
Dameskrædderinder	212	76	36	382	426	44	11
Kaabesyersker	163	84	52	374	421	47	13
Herreskrædderinder	154	61	40	372	449	77	21
Linnedsyersker	94	23	24	268	366	98	37
Handskesyersker	61	20	33	314	408	94	30
Korsetsyersker	30	12	40	355	407	52	15
Maskere	22	”	”	142	”	”	”
Mindre Fag	99	30	30	297	342	45	15
Alle Syersker...	835	306	37	343	415	72	21

Det er betegnende, at der blandt Maskerne ikke findes en eneste mangelfri Syerske. Forøvrigt er der forholdsvis færrest mangelfri blandt Linnedsyerskerne, forholdsvis flest blandt Kaabesyerskerne. Forskellen er saa stor, at over Halvdelen af Kaabesyerskerne ere mangelfri, men ikke engang en Fjerdedel af Linnedsyerskerne. I de øvrige Fag bevæger Antallet af mangelfri sig mellem 30 og 40 Pct. Det Fag, der har det mindste Antal mangelfri, er ganske naturlig ogsaa det, hvor Aarsindtægten for hele Faget afviger mest fra Aarsindtægten for de mangelfri. Kaabesyning og Dameskræddersyning ere de Fag, i hvilke Alder og daarligt Helbred drage mindst nedad. Dette skyldes blandt

Kaabesyerskerne de gamles og svageliges mindre Antal, men blandt Dameskrædderinderne overvejende de selvstændig erhvervende. Det vil ses, at Herreskrædderinderne, naar Hensyn tages til de mangelfri, ere det bedst lønnede Fag. Dette kunde tænkes at hidrøre fra, at de bedst lønnede Specialiteter vare fyldigst repræsenterede blandt de mangelfri, men det er kun for en ringe Del Tilfældet.*) Det har da sin Interesse, at det Fag, ved hvilket Kvinden trænger ind paa „Mandens Arbejdsmarked“, er det bedst lønnede af alle Syfagene for dem, der staa i den kraftige Alder med godt Helbred. Det kan ogsaa erindres, at Herreskrædderindernes Løn synker stærkt ved daarligt Helbred og høj Alder. Deraf følger, at Afstanden mellem Fagets Gennemsnitsløn og Lønnen for de mangelfri bliver større.

For Syerskerne som Helhed bliver Resultatet, at Gennemsnitsindtægten for de mangelfri er 72 Kr. højere, end den er for alle Syersker, og 53 Kr. højere end for de ikke gifte, saa at den udgør 415 Kr.

Der er nogen Grund til at fremhæve dette, thi det er sandsynligvis de mangelfri Syersker, som der i de officielle Under søgelser fortrinsvis tages Sigte paa, og det er vel dem, der regnes med i Arbejdsgivernes Opgivelser.

I den iaar udkomne officielle Statistik over Arbejdslønnen i København i Aaret 1892 angives i Tabellerne den gennemsnitlige Dagløn for Syersker (Systuer o. l.) til 2 Kr. og den gennemsnitlige Ugeförtjeneste ved Akkordarbejde til 12 Kr. Oplysninger foreligge fra tre Forretninger (omfattende Konfektion, Modefag, Dameskrædderarbejde, Broderi m. m.). I Overensstemmelse med disse Oplysninger ere Tabellerne affattede. Men i Bemærkningerne tages der det Forbehold, at „Flertallet grupperer sig nærmere om 300 Kr. i Aarsindtægt end om 600 Kr.“, ligesom det særlig om Linnedsyerskerne siges, at deres „Förtjeneste gennemsnitlig knap kan sættes til 1 Kr. daglig og deres Aarsindtægt altsaa højst udgør

*) Der er blandt de 61 mangelfri Herreskrædderinder 24 Benklædesyersker, 13 Vestesyersker, 10 Frakkesyersker, 12 Herreskrædderinder i Almindelighed og kun 2 Syersker af Børnetøj. Den bedste Specialitet, Vestesyning, er da lidt fyldigere, den ringeste, Syning af Børnedragter, meget svagere repræsenteret iblandt de mangelfri end i Faget som Helhed. Fagets Gennemsnitsløn vilde med de mangelfris Faggruppering blive 380 Kr., 5: kun 8 Kr. over hele Fagets Gennemsnitsløn. Disse 8 Kr. ere altsaa alt, hvad de mangelfri have vundet ved den ændrede Fordeling af Specialiteterne.

ca. 300 Kr.". Begge disse Forbehold ere jo i god Overensstemmelse med denne Undersøgelses Resultater, men de vise da rigtignok ogsaa, at Tallene i Tabellen ikke gøre Krav paa at være virkelige Gennemsnitstal. De udtrykke Forholdene paa enkelte Magasiner, sandsynligvis nogle af de fineste og dyreste, der for at tilfredsstille deres Kunder maa udsøge de dygtigste Syersker og da ogsaa maa betale adskilligt mere end Fagets Gennemsnitsløn. Der er da ingen virkelig Modsætning mellem de officielle Tal og vor Undersøgelses Resultater.

Det kan da ogsaa bemærkes, at for 10 Aar siden opgav den officielle københavnske Statistik den gennemsnitlige Dagløn for Syersker til 1 Kr. 50 Øre, og de adspurgte Magasiner angav da 10 Kr. som gennemsnitlig Ugefortjeneste ved Akkordarbejde, og der tilføjes desuden, at dette Beløb „vistnok maa reduceres noget for almindelige Syersker (Dameskræddersyning)".

Herreskrædderindernes gennemsnitlige Dagløn angives i den officielle Statistik af 1892 til 1 Kr. 75 Øre og den gennemsnitlige Akkordugefortjeneste til 8 Kr. Disse Tal stemme jo godt med vor Undersøgelses Resultater. Vi kom til en gennemsnitlig Dagløn for Herreskrædderinder af 1 Kr. 44 Øre, og heri ere jo alle de mindre arbejdsdygtige medtagne. Regnes der i Overensstemmelse med det foran fremstillede et Tillæg af en Femtedel for de mangelfri, faa vi en Dagløn for disse af 1 Kr. 73 Øre, hvad der ligger ganske tæt ved den officielle Statistiks Dagløn (1 Kr. 75 Øre) og langt over dens Dagindtægt ved Akkordarbejde, der udgør uden Søndagsarbejde 1 Kr. 33 Øre.

Paa dette Omraade ere altsaa vore Tal højere end de officielle. Dette hidrører formodenlig fra, at den officielle Statistik her ikke blot har to Skræddermestre, men ogsaa to Fagforeninger til Kilde. Interessant er det, at de „kvindelige Herreskrædderes Fagforening" ansætter de kvindelige Skrædderes almindelige Aarsindtægt til 300 à 350 Kr. — altsaa betydelig lavere end denne Undersøgelse, ifølge hvilken den gennemsnitlige Aarsindtægt for alle Herreskrædderinderne var 372 Kr. og for de mangelfri 449 Kr.

Dette bør fremhæves, thi det laa jo ellers nær at formode, at vor Undersøgelse var behæftet med en vis Ensidighed som kun bygget paa Arbejdernes egne Opgivelser. Men her pege vore Resultater hen imod den Midterlinie, som naas ved at sammenholde Fagforeningernes Opgivelser med Arbejdsgivernes, og endda lidt over denne.

For Handskesyersker har den officielle Statistik ingen Opgivelse af Dagløn, men Opgivelse af 6 Kr. som ugenlig Minimumsindtægt ved Akkordarbejde, 10 Kr. som Gennemsnitsindtægt. Disse Tal ere væsenlig byggede paa Opgivelser fra to Handskefabrikanter. De afvige jo fra vore Tal ligesom Tabellens Tal for Dameskrædderinder. Men deri er der Overensstemmelse mellem de officielle Tal og vore, at Handskesyning er væsenlig ringere lønnet end Dameskræddersyning.

For Trikotagesyersker, der i den officielle Statistik sammenfattes med Maskinstrikkere, opgives for Størstedelen af Arbejderskerne en Aarsindtægt af ca. 300 Kr. Dette stemmer fuldstændig med vore faa Oplysninger, der lød paa 297 Kr. Men her har da ogsaa den officielle Statistik ved Siden af Fabrikerne haft en Fagforening (Maskinstrikkernes) at bygge paa.

Hvad den officielle Statistik meddeler om Straahattesyning, stemmer ligeledes ganske vel med vore enkelte Oplysninger.

Hermed have vi da udtømt de Sammenligningspunkter, den nyeste officielle Statistik frembyder. I de af Indenrigsministeriet i 1872 udgivne Oplysninger opgives for 133 kvindelige Skræddere (2: vistnok Herreskrædderinder) over 18 Aar i Staden København en Gennemsnitsdagløn af 55 Skilling = 1 Kr. 15 Øre, og for 16 Dameskrædderinder opgives en Dagløn af 67 Øre à 1 Kr. Sammenlignes dette med vor Undersøgelses Resultater, peger det i Retning af et betydeligt Fremskridt. Vi fik 1 Kr. 44 Øre og 1 Kr. 46 Øre i gennemsnitlig Dagløn for Herre- og Dameskrædderinder — alt indbefattet — men for de mangelfri Herreskrædderinder næsten 30 Øre mere. Selv om man holder sig til det første Tal, bliver det dog for Herreskrædderinderne en Fremgang i de 20 Aar af 25 Pct., og for Dameskrædderinderne vilde Lønnen være forøget endnu langt mere. Jeg anfører dette nærmest for at vise, at denne Sammenligning ikke tyder paa, at vor Undersøgelses Resultater ere for lave.

Efter at vi have givet disse Oplysninger om, hvad der tjenes i de forskellige Fag i den kraftigste Alder med et godt Helbred, er det dog rigtigt sluttelig at minde om, at den Opgivelse, der svarer til de virkelige Forhold, er den, der ikke blot tager Sigte paa de sunde Syersker i deres kraftige Alder, men medtager alle Syersker, de syge med de sunde, de gamle med de unge. Naar vi opgive en gennemsnitlig Aarsindtægt af omkring halvfjerde hundrede Kroner for en københavnsk Syerske, da komme vi Virkeligheden nærmest.

Naturligvis kan der opkastes Tvivl om, hvorvidt vore Tal nu ogsaa ere fuldt ud repræsentative. Det er jo dog, naar alt kommer til alt, kun en lille Brøkdel af de københavnske Syersker, vi have faaet i Tale, og det er kun Arbejdersken — kun den ene Part — vi have spurgt. Men taler dette for, at Tallene kunne være for lave, da er der en ligesaa væsenlig Omstændighed, der peger i modsat Retning. De Syersker, det har været lettest at faa i Tale, ere de selvstændige og de, der arbejde umiddelbart for Forretning. Andenhaandsarbejderne, der hjælpe andre Syersker, ere da uden Tvivl svagest repræsenterede, og det er naturligvis de ringest lønnede. Der kan ogsaa være Føje til her at erindre om, at efter Folketællingens Resultater omfatter denne Undersøgelse forholdsvis faa af de ældste Syersker, der jo tillige ere de ringest stillede. Der er da næppe Grund til at nære nogen Formodning om, at vore Tal ere for lave. Og de stemme jo ogsaa godt med, hvad den officielle Statistik faar frem der, hvor den bygger paa Oplysninger baade fra Arbejdsgivere og fra Arbejdere.

Arbejdstiden.

Sædvanlig Arbejdsdag.

Ligesom der er stor Forskel paa Lønnens Størrelse, saaledes ogsaa paa Arbejdsdagens Længde. Vi have set, at Aaret gennemsnitlig indeholder $1\frac{3}{4}$ Maaned ledig Tid og $3\frac{1}{4}$ Maaned travl Tid. Tilbage blive 7 Maaneder, i hvilke der arbejdes normalt. Det er Arbejdsdagens Længde i disse normale Arbejdsmaaneder — altsaa den sædvanlige Arbejdsdag — der her først skal fremstilles. Ved Arbejdsdag forstaa vi den Tid, i hvilken der virkelig arbejdes, altsaa med Fradrag af Spisetid.

Af vore 837 Syersker er der 35, der ikke have opgivet, hvor lang Tid de arbejde. Dette vil som oftest hidrøre fra, at disse Personer ikke have nogen bestemt fastslaaet Arbejdsdag. De ville i Reglen kunne sammenstilles med de Syersker, hvis sædvanlige Arbejdsdag er højst 8 Timer.

Oplysninger foreligge da fra 802 Syersker, og disse have følgende Arbejdsdag.

Arbejdsdagens Længde.

<i>Arbejdsdag</i>	Gennemsnitligt Timetal	Antal	Procent
Højst 8 Timer.....	6,91	105	13
$8\frac{1}{4}$ —10 "	9,59	280	35
$10\frac{1}{4}$ —11 "	10,72	213	27
$11\frac{1}{4}$ —12 "	11,76	91	11
$12\frac{1}{4}$ —14 "	13,21	74	9
Over 14 "	15,41	39	5
Tilsammen...	10,40	802	100

Som det vil ses, arbejder næppe Halvdelen i højst 10 Timer, medens lidt over Halvdelen arbejder over 10 Timer. Hyppigst forekommer en Arbejdstid paa $8\frac{1}{4}$ —10 Timer og paa $10\frac{1}{4}$ —11 Timer. Som Gennemsnitstillene vise, betegner dette henholdsvis 9 à 10 og $10\frac{1}{2}$ à 11 Timers Arbejdsdag. Denne Arbejdsdag have tilsammen 62 Procent, eller henvend de to Tredjedele af Fagets Arbejdere.

Men udover 11 Timer daglig arbejde ikke mindre end 25 Procent — en Fjerdedel — af vore Syersker. Og for over Halvdelen af disse, 14 Procent, er Arbejdstiden over 12 Timer og bevæger sig, som Gennemsnitstillene vise, omkring ved 13, 14 og 15 Timer. Paa den anden Side er der en Ottendedel (13 Pct.) af vore Syersker, der nøjes med en Arbejdsdag paa højst 8 Timer, gennemsnitlig næppe 7 Timer. Imellem saa store Modsætninger svinger Arbejdsdagens Længde. 4 af vore Syersker arbejde over 16 Timer, 10 arbejde $15\frac{1}{2}$ à 16, 18 arbejde i 15 og 7 mellem 14 og 15 Timer. Dette er de 39, der arbejde over 14 Timer. Den yderste Modsætning dertil danne 58, der arbejde højst 7 Timer, idet 27 arbejde $6\frac{1}{2}$ —7, 23 i $5\frac{1}{2}$ —6 og endelig 8 højst 5 Timer.

Arbejdsdagens gennemsnitlige Længde for alle vore Syersker er 10,40 Timer — 10 Timer 24 Minuter.

Dette er Arbejdstiden, naar der ikke er travlt. Vi ville nu se, hvor meget den stiger i den travle Tid.

Arbejdsdagens Længde i den travle Tid.

Den sæd- vanlige Arbejdsdag	Arbejdsdagen i travl Tid								Ialt
	Højst 8 Timer	$8\frac{1}{4}$ — 10 T.	$10\frac{1}{4}$ — 11 T.	$11\frac{1}{4}$ — 12 T.	$12\frac{1}{4}$ — 14 T.	$14\frac{1}{4}$ — 16 T.	Over 16 T.	Uan- given	
Højst 8 Timer	62	12	9	4	10	8	"	"	105
$8\frac{1}{4}$ —10 "	"	138	19	28	43	41	10	"	279
$10\frac{1}{4}$ —11 "	"	"	80	5	72	41	16	"	214
$11\frac{1}{4}$ —12 "	"	"	"	39	24	24	4	"	91
$12\frac{1}{4}$ —14 "	"	"	"	"	44	22	8	"	74
$14\frac{1}{4}$ —16 "	"	"	"	"	"	23	12	"	35
Over 16 "	"	"	"	"	"	"	4	"	4
Uangiven ...	"	"	"	1	3	2	2	27	35
Ialt...	62	150	108	77	196	161	56	27	837

At der i ovenstaaende Tavle kun findes 27 med uangiven Arbejdsdag i den travle Tid, beror paa, at jeg i de Tilfælde, hvor der ikke har foreligget nogen udtrykkelig Opgivelse om Arbejdsdagens Længde i den travle Tid, er gaaet ud fra, at den var den samme som i den øvrige Del af Aaret. Denne Antagelse vil vistnok i de fleste Tilfælde være rigtig, men næppe i alle, og det er derfor sandsynligt, at Tavlens Resultater ere lidt gunstigere, end de vilde være, om der forelaa fuldstændige Oplysninger.

Gaar man ud fra de foreliggende Tal, arbejder mere end Halvdelen af Syerskerne i den travle Tid over 12 Timer daglig, og Arbejdsdagens gennemsnitlige Længde i den travle Tid er lidt over 12 Timer — 12,2 Timer — eller næsten 2 Timer mere end i den øvrige Tid. Og dette, uagtet det kun er lidt over Halvdelen af Syerskerne, der have opgivet at have længere Arbejdsdag i den travle Tid end ellers. Ialt 802 Syersker have opgivet Arbejdsdagens sædvanlige Længde, og af disse have 412 meddelt, at de arbejdede længere i den travle Tid. For disse 412 Syersker bliver Arbejdsdagen i den travle Tid gennemsnitlig forlænget med henved 4 Timer (3,7 Timer). Over en Fjerdedel af vore Syersker (217 af de 812) arbejder i den travle Tid mere end 14 Timer daglig. Paa den anden Side er der efter Tavlen godt en Fjerdedel, som i den travle Tid ikke arbejder udover 10 Timer.

De, der arbejde længst i den travle Tid, ere de samme, der slide mest i den øvrige Del af Aaret. Af de Syersker, hvis sædvanlige Arbejdsdag er højst 8 Timer, har over Halvdelen samme Arbejdstid i den travle Tid, af dem, hvis sædvanlige Arbejdsdag er $8\frac{1}{4}$ —10 Timer, er dette Tilfældet med omtrent Halvdelen, hvorimod blandt dem, hvis sædvanlige Arbejdsdag er 10 — 11 og 11 — 12 Timer, under Halvdelen have samme Arbejdsdag i den travle Tid. Hvilket Forhold der er mellem Arbejdsdagens Længde i den travle Tid og i den øvrige Del af Aaret, ses af nedenstaaende Oversigt:

<i>Den sædvanlige Arbejdsdag.</i>	Gennem- snitligt Timetal	Gennemsnitlig Arbejdsdag i den travle Tid.	Forskellen udgør
Højst 8 Timer	6,9	9,0 Timer	2,1 Timer
$8\frac{1}{4}$ —10 "	9,6	11,5 " "	1,9 " "
$10\frac{1}{4}$ —11 "	10,7	12,9 " "	2,2 " "
$11\frac{1}{4}$ —12 "	11,8	13,3 " "	1,5 " "
$12\frac{1}{4}$ —14 "	13,2	14,2 " "	1,0 " "

Det vil ses, at hvad enten den sædvanlige Arbejdsdag er højst 8 eller henved 11 Timer, lægges der omtrent et Par Timer

til i den travle Tid. Først naar den sædvanlige Arbejdsdag er over 11 Timer, bliver Tillæget i den travle Tid noget mindre, men det forsvinder ikke, selv om der sædvanlig arbejdes 14 Timer.

De enkelte Fag.

Arbejdsdagens Længde i de enkelte Fag.

<i>Fag</i>	<i>Arbejdsdagens Længde i Timer</i>							Til- sam- men
	Højst 8	8 $\frac{1}{4}$ — 10	10 $\frac{1}{4}$ — 11	11 $\frac{1}{4}$ — 12	12 $\frac{1}{4}$ — 14	Over 14	Uan- given	
Dameskrædderinder	21	102	52	14	15	4	4	212
Kaabesyersker	3	47	69	19	16	7	4	165
Herreskrædderinder	14	48	37	21	16	13	5	154
Linnedsyersker	22	24	13	16	6	5	8	94
Handkesyersker	12	11	12	4	10	5	7	61
Korsetsyersker	8	7	7	5	2	1	"	30
Maskere	4	6	1	2	5	4	"	22
Mindre Grupper	21	35	22	10	4	"	7	99
Alle Syersker	105	280	213	91	74	39	35	837

Af hvert hundrede Syersker med opgiven Arbejdstid havde:

<i>Fag</i>	<i>Arbejdsdagens Længde i Timer</i>						Til- sam- men
	Højst 8	8 $\frac{1}{4}$ — 10	10 $\frac{1}{4}$ — 11	11 $\frac{1}{4}$ — 12	12 $\frac{1}{4}$ — 14	Over 14	
Dameskrædderinder	10	49	25	7	7	2	100
Kaabesyersker	2	29	43	12	10	4	100
Herreskrædderinder	9	32	25	14	11	9	100
Linnedsyersker	26	27	15	19	7	6	100
Handkesyersker	22	20	22	8	19	9	100
Korsetsyersker	27	23	23	17	7	3	100
Maskere	18	27	5	9	23	18	100
Mindre Grupper	23	38	24	11	4	"	100
Alle Syersker	13	35	27	11	9	5	100

Det vil ses, at en Arbejdsdag paa højst 8 Timer forekommer langt hyppigere i de daarlig lønnede Fag end i de tre bedst

lønnede; et Fingerpeg om, at denne Arbejdstid ikke særlig betegner gunstige Arbejdsforhold.

At den saa godt som slet ikke findes imellem Kaabesyerskerne, hænger vel sammen med, dels at Faget overvejende bestaar af unge ugifte Kvinder, dels at der her er den mest ujævne Arbejdsfordeling, mest ledig Tid og derfor ogsaa fuldt Arbejde til alle, naar der arbejdes.

Arbejdstiden $8\frac{1}{4}$ —10 Timer, der under de givne Forhold kan betegnes som normal kort Arbejdsdag, forekommer hyppigst hos Dameskrædderinderne og derefter hos de mindre Grupper. Det er disse Fag, der med Hensyn til Arbejdstiden ere de heldigst stillede, men det er blandt dem kun Dameskrædderinderne, der høre til de vellønnede Fag.

Hvilke Fag der have det største Antal Medlemmer med lang Arbejdsdag, ses af følgende Oversigt:

Arbejdsdagens Længde.

<i>Fag</i>	Over 10 Timer	Over 11 Timer	Over 12 Timer	Over 14 Timer
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Dameskrædderinder	41	16	9	2
Kaabesyersker	69	26	14	4
Herreskrædderinder	59	34	20	9
Linnedsyersker	47	32	13	6
Handskesyersker	58	36	28	9
Korsetsyersker	50	27	10	3
Maskere	55	50	41	18
Mindre Fag	39	15	4	„
Alle Syersker...	52	25	14	5

Det vil ses, at hvad enten Begrebet lang Arbejdsdag opfattes mere eller mindre rummeligt, er det de mindre Grupper og derefter Dameskrædderinderne, der ere de heldigst stillede.

Det største Antal med lang Arbejdsdag have Maskerne og derefter Handskesyerskerne og Herreskrædderinderne. Dette gælder baade om en Arbejdsdag paa over 14 Timer, paa over 12 Timer og paa over 11 Timer. Den fjerde Plads i Rækken indtage for en Arbejdstid over 11 Timer og over 14 Timer Linnedsyerskerne, for en Arbejdstid over 12 Timer Kaabesyerskerne. Disse sidste ere derhos af alle Fag det, der tæller flest Medlemmer med over 10 Timers Arbejdsdag.

Udregnes Arbejdsdagens gennemsnitlige Længde for de enkelte Fag, faas følgende Resultat:

Arbejdsdagens gennemsnitlige Længde.

Fag	Alle Syersker		Ikke gifte Syersker		Syersker med en Arbejdsdag paa over 8 Timer	
	Antal	Gennemsnitligt Timetal	Antal	Gennemsnitligt Timetal	Antal	Gennemsnitligt Timetal
Dameskrædderinder .	208	10,20	158	10,41	187	10,51
Kaabesyersker	161	10,90	138	10,80	158	10,97
Herreskrædderinder .	149	10,62	107	11,22	135	11,25
Linnedsyersker	86	10,08	62	10,31	64	11,20
Handskesyersker	54	10,49	40	10,38	42	11,63
Korsetsyersker	30	9,87	23	10,16	22	10,93
Maskere	22	11,18	8	11,29	18	12,17
Mindre Grupper	92	9,56	79	9,67	71	10,37
Alle Syersker	802	10,40	615	10,53	697	10,93

Fagene gruppere sig herefter med Hensyn til Arbejdsdagens Længde i følgende Rækkefølge:

Alle Syersker	Ikke gifte Syersker	Syersker med en Arbejdsdag paa over 8 Timer.
Maskere	Maskere	Maskere
Kaabesyersker	Herreskrædderinder	Handskesyersker
Herreskrædderinder	Kaabesyersker	Herreskrædderinder
Handskesyersker	Dameskrædderinder	Linnedsyersker
Dameskrædderinder	Handskesyersker	Kaabesyersker
Linnedsyersker	Linnedsyersker	Korsetsyersker
Korsetsyersker	Korsetsyersker	Dameskrædderinder
Mindre Grupper	Mindre Grupper	Mindre Grupper

Det vil ses, at Maskerne have den længste Arbejdstid og derefter følge Herreskrædderinder og Kaabesyersker. Dette gælder, hvad enten der tages Hensyn til alle Fagets Syersker eller blot til de ikke gifte. Dette sidste er vel egentlig det rigtige. Det er Arbejdsdagen for de ikke gifte, der maa betragtes som den for Faget normale.

Hvad enten man sammenligner Arbejdstiden for hele Faget eller for de ikke gifte med Fagets Aarsindtægt, viser det sig, at der ikke er nogen bestemt Forbindelse mellem Arbejdsløn og Arbejdstid.

Løn og Arbejdstid.

<i>Fag</i>	Gennemsnitlig Aarsindtægt	Arbejdsdagens gennem- snitlige Længde i Timer.	
		Alle Syersker	Ikke gifte Syersker
Dameskrædderinder .	382 Kr.	10,20	10,41
Kaabesyersker	374 "	10,90	10,80
Herreskrædderinder .	372 "	10,82	11,22
Korsetsyersker	355 "	9,87	10,16
Handkesyersker	314 "	10,49	10,38
Mindre Grupper	297 "	9,56	9,67
Linnedsyersker	268 "	10,08	10,31
Maskere	142 "	11,18	11,29
Alle Syersker	343 Kr.	10,40	10,53

Fagene ere her ordnede efter Aarsindtægtens Størrelse, og naar man lader Blikket følge de Tal, der betegne Arbejdsdagens Længde, ses det, at smaa Tal skifte med store uden planmæssig Orden. De Syersker, der have den daarligste Indtægt, nemlig Maskerne, have den længste Arbejdsdag. Men næstefters dem følge Kaabesyersker og Herreskrædderinder, der have høj Aarsindtægt. Og for de ikke gifte Syerskers Vedkommende er Herreskrædderindernes Arbejdsdag næsten ligesaa lang som Maskernes. Men Herreskrædderinderne ere det Fag, i hvilket de mangelfrie Syersker have den største Aarsindtægt. Lang Arbejdsdag kan altsaa følge baade med lav Løn og med høj Løn. Naar undtages Maskerne, have blandt de ikke gifte Syersker alle de Fag, hvis Aarsindtægt er under Syerskernes Gennemsnitsindtægt, en kortere Arbejdsdag end den gennemsnitlige. Den korteste Arbejdsdag have de mindre Grupper, og deres Aarsindtægt er betydeligt under Gennemsnittet. Sondrer man indenfor de mindre Grupper mellem de Fag, hvis Indtægt er over Gennemsnittet, og de øvrige, udgør Arbejdsdagens gennemsnitlige Længde for de vellønnede Grupper (17 Personer) 9,97 Time, men for de daarlig lønnede (75 Personer) 9,48 Timer. Det er altsaa fuldt berettiget, naar de mindre Grupper nævnes som Exempel paa lav Løn forbunden med kort Arbejdsdag.

Vore Tal bekræfte saaledes ikke den Opfattelse, at lang Arbejdstid og daarlig Løn nødvendigvis følges ad.

Hvad der bidrager meget til at forkorte den gennemsnitlige Arbejdstid for de daarlig lønnede Fag, er de Personer, hvis

Arbejdsdag er 8 Timer eller derunder. De tilhøre jo, som vi have set, ganske overvejende de daarlig lønnede Fag. Udsondres de, bliver Rækkefølgen mellem Fagene en væsenlig anden, og vi finde da alle de daarlig lønnede Fag undtagen de mindre Grupper blandt Fagene med lang Arbejdsdag. For at udskyde Syerskerne med højst 8 Timers Arbejdsdag ved Sammenligningen kunde det tale, at disse fortrinsvis bestaa af gifte, svagelige og gamle Personer — altsaa abnorme. Men findes der mange gamle og svagelige blandt disse, findes der paa den anden Side ogsaa mange iblandt Syersker med meget lang Arbejdstid. Vilde man udskyde de første, maatte man ogsaa udskyde de sidste. Og hvad de gifte angaar, da er det jo ovenfor oplyst, hvad Resultatet bliver, naar disse udskydes. Forøvrigt er, selv naar Syersker med højst 8 Timers Arbejdsdag udskydes, Arbejdsdagen for de tre bedst lønnede Fag (Dameskrædderinder, Kaabesyersker og Herreskrædderinder) 10,87 Timer, det er kun 4 Minuter kortere end for alle Syersker, medens den, naar Syersker med højst 8 Timers Arbejdsdag medtages, er 10,50 Timer eller 6 Minuter længere end for alle Syersker. Begge disse Tal kunne tages som en Bekræftelse paa, at Arbejdsdagens Længde hverken synker eller stiger væsenlig med den større Indtægt — saavidt vor Undersøgelse rækker.

Forøvrigt kan der meget vel være særlige Aarsager, der bevirke en kortere Arbejdsdag for de lavere lønnede Syfag. Det er nemlig i det væsentlige Fag med liden eller ingen Læretid, der af denne Grund maaske nok benyttes af en Del Kvinder, der ved Siden af Syningen have andre Indtægtskilder, og som af den Grund ikke behøve at arbejde saa længe. Derimod vil Syningen sjældnere være Bierhverv i de Fag, der kræve en videregaaende Fagdannelse.

Den længere eller kortere Arbejdsdag vil saaledes ikke kunne forklares ved en Henviisning til den mindre eller større Indtægt. Det vil senere blive oplyst, at Arbejdsstedet for de enkelte Fag har nogen Indflydelse paa Arbejdsdagens Længde, men forøvrigt maa denne for hvert Fag forklares ved særlige Forhold, der kun delvis oplyses ved denne Undersøgelse.

Maskernes lange Arbejdsdag hænger vistnok sammen med den usle Løn i Forbindelse med den Omstændighed, at det er et lidet anstrængende Arbejde, som selv gamle og svagelige Personer kunne sidde over i lang Tid. Men hvad Kaabesyning og Herreskræddersyning angaar, da ere disse Fag ikke blot forholdsvis vellønnede, men høre vistnok til den mest anstrængende Syning.

Her maa den lange Arbejdsdag altsaa forklares ud fra helt andre Aarsager. For Kaabesyerskerne ligger det nær at tænke paa den lange Saisonledighed; i et Fag, hvor man er ledig en betydelig Del af Aaret, maa man — og kan man vel ogsaa — arbejde desto mere anstrængt den øvrige Del. Som tidligere anført er der mellem Kaabesyerskerne ikke særlig mange, der arbejde over 11 Timer, men der er heller ikke mange, der nøjes med 10 Timer, og der er meget faa, der nøjes med 8 Timer. Dette er ganske naturligt i et Fag med lang Arbejdsløshed, der er her fuldt Arbejde for alle i de Saisoner, i hvilke der arbejdes, og der er kun Brug for de Arbejdersker, der i den Tid, i hvilken der arbejdes, kunne yde fuldt Arbejde. Som vi have set, ere Kaabesyerskerne det Fag, der tæller færrest gamle og færrest gifte.

Herreskrædderinderne have ikke særlig kort, men heller ikke særlig lang ledig Tid. Maaske staar den lange Arbejdsdag her i Forbindelse med det Samarbejde, der finder Sted mellem Kønnene. Sandsynligvis er det de mandlige Skræddere, der bestemme Arbejdsdagens Længde, og Kvinderne maa følge med. Det synes ret antageligt, at, hvor Kvinden trænger ind paa Mandens Arbejdsmarked, faar hun bedre Løn, men ogsaa haardere Arbejdsvilkaar.

Vi have nu gennemgaaet de Fag, hvor Arbejdsdagen væsentlig overskrider den for alle Syersker gennemsnitlige. Handskesyerskernes Arbejdsdag er kun 0,09 Timer eller godt 5 Minutter over den for alle Syersker gennemsnitlige, og ses alene hen til de ikke gifte Syersker, er den under Gennemsnittet.

Se vi paa de Fag, hvor Arbejdsdagen er kortest, møde vi først de mindre Grupper. De udgøre jo ikke nogen virkelig Enhed; vilde man her gaa til Bunds i Forholdene, maatte man gennemgaa de enkelte Fag, men dette give de smaa Tal for hvert Fag ingen Anledning til. I Almindelighed kan det bemærkes, at i disse Fag er der mindst Arbejde at faa, og den korte Arbejdsdag hænger sandsynligvis sammen med, at det er saa vanskeligt at faa Arbejde, betegner altsaa for saa vidt ikke gunstige Arbejdsforhold. Korsetsyerskerne ere Exempel paa et Fag med gode Arbejdsforhold. Lønnen er over det gennemsnitlige — skønt der kun er kort Læretid — der er i Reglen ingen Vanskelighed ved at faa Arbejde og kort Arbejdsdag.

Hvad Linnedsyerskerne angaar, da tælle de jo ikke saa faa med lang Arbejdsdag (over 11 Timer), men forholdsvis endnu flere med meget kort (højst 8 Timer). Det er da det store Antal

med abnorm kort Arbejdsdag, der bevirker, at den gennemsnitlige Arbejdsdag bliver kort. Udskydes disse, er, som Tavlen (Side 80) udviser, Arbejdsdagen for Linnedsyersker over det almindelige Gennemsnit. Men at saa mange Linnedsyersker (godt en Fjerdedel) arbejde højst 8 Timer, skyldes de mange gifte og Enker, Faget tæller. De ugifte Linnedsyersker have en ligesaa lang Arbejdsdag som de ugifte Syersker i Almindelighed. Og medens det ellers ikke kan siges, at de gamle og svagelige forkorte Arbejdstiden, gælder det dog i dette Fag. Der er her blandt de gamle og svage flere med højst 8 Timers Arbejdsdag end med over 11 Timers, hvilket ikke er Tilfældet i de andre Fag. Maa-ske bidrager hertil den Omstændighed, at Linnedsyning er særlig anstrængende for Øjnene.

Det kan i de enkelte Tilfælde være tvivlsomt, hvad der for hvert Fags Vedkommende bevirker den kortere eller længere Arbejdsdag, men det er sikkert, at lang Arbejdstid ikke altid følger med lav Løn eller kort Arbejdstid med høj Løn.

Arbejdsdagens Længde i den travle Tid for de enkelte Fag fremgaar af følgende Oversigt:

Længst Arbejdsdag.

<i>Fag</i>	Antal		Procent		Arbejdsdagens gennemsnitlige Længde udenfor den travle Tid
	højst 12 Timer	over 12 Timer	højst 12 Timer	over 12 Timer	
Herreskrædderinder.....	54	95	36	64	10, ₈₂
Kaabesyersker	63	98	39	61	10, ₉₀
Handskesyersker	26	30	46	54	10, ₇₄₉
Maskere	11	11	50	50	11, ₁₁₈
Dameskrædderinder	110	99	53	47	10, ₂₀
Korsetsyersker	17	13	57	43	9, ₈₇
Linnedsyersker	53	35	60	40	10, ₀₈
Mindre Grupper	63	32	66	34	9, ₅₆
Alle Syersker...	397	413	49	51	10, ₇₄₀

Ovenstaaende Tavle viser Fagenes Rækkefølge. At denne ikke er ganske den samme, naar det er Arbejdsdagens Længde i den travle Tid, der spørges om, som naar der spørges om den sædvanlige Arbejdsdags Længde, er ganske naturligt, da den større eller mindre Saisontravlhed her øver sin Indflydelse. Væsenlig over Gennemsnittet staa kun Herreskrædderinder og Kaabe-

syersker, hvad der altsaa betegner, at der i disse Fag, som jo forøvrigt ogsaa ellers have lang Arbejdsdag, er betydelig mere travlt i Saisonen. Dette er derimod ikke Tilfældet for Maskere og Linnedsyersker, som derfor have en forholdsvis kortere Arbejdsdag i den travle Tid end ellers.

Men forøvrigt viser Tavlen dog en ikke ringe Sammenhæng mellem Arbejdsdagens Længde i den travle Tid og i den øvrige Del af Aaret.

Arbejdstid og Arbejdssted.

Den vigtigste Aarsag til en overdrevent lang Arbejdsdag er Hjemmearbejdet.

Sædvanlig Arbejdsdag	Antal				Procent			
	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier	Blandet Arbejdssted	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier	Blandet Arbejdssted
Højest 8 Timer	90	11	1	3	16	7	4	6
8 $\frac{1}{4}$ —10 "	159	73	22	26	28	45	81	53
10 $\frac{1}{4}$ —11 "	137	61	4	11	24	38	15	22
11 $\frac{1}{4}$ —12 "	73	14	"	4	13	8 ₂₅	"	8 ₅
12 $\frac{1}{4}$ —14 "	68	2	"	4	12	1 ₂₅	"	8 ₅
Over 14 "	38	"	"	1	7	"	"	2
Uangiven	31	4	"	"	—	—	—	—
Tilsammen...	596	165	27	49	100	100	100	100
Gennemsnitligt Timetal	10 ₅₆ T.	10 ₅₀ T.	9 ₅₇ T.	10 ₅₃ T.	—	—	—	—

Ser man bort fra blandet Arbejdssted, findes en Arbejdsdag paa over 14 Timer kun blandt Hjemmesyerskerne, og en Arbejdsdag paa 12 $\frac{1}{4}$ —14 Timer næsten kun blandt disse. Ogsaa en Arbejdsdag paa 11 $\frac{1}{4}$ —12 Timer forekommer hyppigst i Hjemmene, men er dog ikke helt sjælden paa Systuerne. Hos Familier har ikke en eneste af vore Syersker over 11 Timers Arbejdsdag. Komme vi derimod ned til en Arbejdsdag paa 10 $\frac{1}{4}$ —11 Timer, forekommer den hyppigst paa Systuer, og Antallet af de Syersker, der arbejder over 10 Timer daglig, er derfor ikke meget mindre paa Systuer end i Hjemmene, idet i Hjemmene 56 Pct., paa Sy-

stuerne 48 Pct. have denne Arbejdstid. Derimod er hos Familier ogsaa denne Arbejdsdag en Sjældenhed. Normal kort Arbejdsdag ($8\frac{1}{4}$ —10 Timer) have næsten alle Syersker hos Familier og betydelig flere paa Systuerne end i Hjemmene. Den sædvanlige Arbejdsdag hos Familier er 9—10 Timer, paa Systue 9—11 Timer. En Arbejdsdag paa $8\frac{1}{4}$ —11 Timer have hos Familier alle vore Syersker paa en nær (96 Pct.), paa Systue omtrent de fem Sjettede (83 Pct.), men af Hjemmesyerskerne kun godt Halvdelen (52 Pct.). Komme vi ned til en Arbejdsdag paa højst 8 Timer, have Hjemmesyerskerne langt Overvægten. Højst 8 Timers Arbejdsdag forekommer sjældent paa Systuer, sjældnere hos Familier, men er ikke usædvanlig i Hjemmene, hvor den da rigtignok som oftest er begrundet i, at de paagældende ere gifte, gamle eller svagelige.

Vil man fuldt ud vurdere Arbejdsstedets Indflydelse paa Arbejdsdagens Længde, maa man sammenligne Syersker med samme ægteskabelige Stilling. Da næsten alle vore Syersker hos Familier og paa Systuer ere ugifte, maa Sammenligningen indskrænkes til de ugifte.

Arbejdssted og Arbejdsdag for ugifte Syersker.

<i>Sædvanlig Arbejdsdag</i>	Antal			Procent		
	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier
Højst 8 Timer	18	11	1	6,5	7	4
$8\frac{1}{4}$ —10 "	85	71	21	31	47	81
$10\frac{1}{4}$ —11 "	78	57	4	29	37	15
$11\frac{1}{4}$ —12 "	39	12	"	14	8	"
$12\frac{1}{4}$ —14 "	36	1	"	13	1	"
Over 14 "	18	"	"	6,5	"	"
Tilsammen..	274	152	26	100	100	100
Gennemsnitligt Timetal..	10,9 T.	10,0 T.	9,7 T.	—	—	—

Det vil ses, at medens Billedet af Arbejdstiden paa Systue og hos Familier ikke ændres væsentlig ved, at de faa gifte og Enker udsondres, saa er derimod Arbejdsdagen for de ugifte Hjemmesyersker betydelig længere end for Hjemmesyersker i Almindelighed. For de ugiftes Vedkommende er en Arbejdsdag paa højst 8 Timer lige saa hyppig paa Systue som i Hjem. Og medens 46 Procent af de ugifte Syersker paa Systuerne arbej-

over 10 Timer, have i Hjemmene 63 Procent af de ugifte denne Arbejdsdag. Arbejdsdagens! gennemsnitlige Længde er for de ugifte hos Familier 9,7 Timer, paa Systue 10 Timer, men i Hjemmene 10,9 (nøjagtigere 10,94), altsaa fem Kvarter længere end hos Familier og omtrent 1 Time længere end paa Systue.

Denne Forskel i Arbejdsdagens Længde findes paa alle Alderstrin.

Gennemsnitlig Arbejdsdag for ugifte.

<i>Alder</i>	Gennemsnitligt Timetal.	
	Paa Systue	I Hjemmet
15—19 Aar.....	10,2	11,2
20—29 „	10,1	11,0
30—39 „	9,4	10,9
40—49 „	10,3	10,6
50 Aar og derover	„	10,6
Alle ugifte Syersker ..	10,0	10,94

Vor Undersøgelse viser saaledes, at Arbejdsstedet har stor Betydning med Hensyn til Arbejdsdagens Længde, større end nogen anden Faktor. Dameskrædderinder hos Familier ere lige saavel med Hensyn til Arbejdstid som Indtægt de mest begunstigede af vore Syersker. Og blandt de øvrige ere Systuearbejderskerne betydelig bedre stillede end Hjemmesyerskerne. Syersker med blandet Arbejdssted indtage for Arbejdsdagens Vedkommende en Mellemstilling mellem Systuearbejdersker og Hjemmesyersker, undertiden opgiver den samme Person forskellig Arbejdsdag, naar hun arbejder ude, og naar hun arbejder hjemme, og den er da betydelig længere for Hjemnearbejdet.

Det er blandt Hjemmesyerskerne — gifte som ugifte — ikke nogen Sjældenhed, at der Aaret rundt arbejdes i mere end Halvdelen af Døgnet Timer. Og vil man rigtig bedømme en saadan Arbejdsdags Betydning, maa det ikke glemmes, at de fleste Syersker have nogen Husgærning ved Siden af Syningen. Selv den ugifte maa som oftest selv sørge for Hjemmets Renholdelse, og meget hyppigt laver hun selv Mad. De gifte og Enker med Børn lægger Husvæsenet naturligvis endnu mere Beslag paa. Dette maa have i Erindring, naar man vil bedømme, hvor overdreven og trykkende en Arbejdsdag paa over 12 Timer maa være.

Det ligger nær at spørge, om ikke Arbejdsstedet forklarer Arbejdsdagens forskellige Længde i de enkelte Fag. I nogle Fag møde vi kun Hjemmesyersker, blandt disse skulde der altsaa være mange med lang Arbejdsdag, i andre er der en Del Systuearbejdersker, hvilket kunde bevirke, at der her var færre Personer med lang Arbejdsdag. En delvis Besvarelse af dette Spørgsmaal giver følgende Oversigt, der for hvert Fag viser, hvor mange Procent der have over 11 Timers Arbejdsdag, og hvor mange Procent der vilde have denne lange Arbejdsdag, naar Procenten beregnedes efter Arbejdsstedet, saaledes altsaa at der beregnedes 32 Pct. af Hjemmesyerskerne, 10 Pct. af Systuearbejdersker, ingen af Syersker hos Familier og 19 Pct. af Syersker med blandet Arbejdssted:

Arbejdsstedets Indflydelse paa Fagenes Arbejdsdag.

Fag.	Arbejdssted				Over 11 Timers Arbejdsdag	
	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier	Blandet Arbejdssted	have	skulde have
					Pct.	Pct.
Dameskrædderinder	108	37	27	36	16	22
Kaabesyersker	109	50	"	2	26	25
Herreskrædderinder	121	28	"	"	34	28
Linnedsyersker	78	"	"	8	32	31
Handskesyersker	48	6	"	"	36	30
Korsetsyersker	25	5	"	"	27	28
Maskere	22	"	"	"	50	32
Mindre Grupper	54	35	"	3	15	23
Alle Syersker..	565	161	27	49	25	—

Det vil heraf ses, at for de fleste Fags Vedkommende indeholder Fordelingen efter Arbejdssted en Del af Forklaringen af, at Faget tæller et større eller mindre Antal Personer med lang Arbejdsdag end det for alle Syersker gennemsnitlige. For Linnedsyersker og Korsetsyersker er der omtrent saa mange med lang Arbejdsdag, som der efter Arbejdsstedet skulde være. For Handskesyerskerne begrundes Arbejdsstedet omtrent Halvdelen af Afvigelsen. I de øvrige Fag forklarer Arbejdsstedet kun en mindre Del af Afvigelsen, for Dameskrædderinder og Herreskrædderinder en Tredjedel, for Maskere en Fjerdedel. Nu ere ganske vist Tallene for de enkelte Fag smaa og give derfor stor Plads for

Tilfældighed, men som Helhed pege dog vore Oplysninger tydelig i den Retning, at Arbejdsstedet er en af de Omstændigheder, som øve Indflydelse paa Hyppigheden af lang Arbejdsdag indenfor de enkelte Fag.

At der er flere Hjemmesyersker end Systuearbejdersker med lang Arbejdsdag, gælder for alle Fag undtagen Herreskrædderinder, hvor det staar lige, i det af 121 Hjemmesyersker 41, af 28 Systuearbejdersker 9 arbejde i over 11 Timer. Af de 16 Syersker paa Systue, der arbejde over 11 Timer, er saaledes over Halvdelen Herreskrædderinder; udenfor dette Fag er det, saa vidt vore Oplysninger række, yderst sjældent, at Arbejdsdagen paa Systue strækker sig ud over 11 Timer. Det forekommer kun for 7 af 135 eller godt 5 Procent.

Arbejdstid og ægteskabelig Stilling.

At den ægteskabelige Stilling øver en ret betydelig Indflydelse paa Arbejdsdagens Længde, fremgaar af det foregaaende, idet det viste sig at gøre en væsenlig Forskel, om man ved Undersøgelsen af Arbejdsstedets Indflydelse medtog alle vore Syersker eller udskød de gifte og Enkerne. Idet vi gaa til en Paavisning af den ægteskabelige Stillings Indflydelse, udsondre vi særlig en Klasse af Syersker med samme Arbejdssted og meddele Resultaterne dels for alle vore Syersker, dels alene for Hjemmesyersker, den Klasse, til hvilken næsten alle de gifte og Enkerne høre (se Tavlen næste Side).

Det vil ses, at den korteste Arbejdsdag paa højst 8 Timer fortrinsvis er forbeholdt de gifte og derefter Enkerne. Men skønt omtrent Halvdelen af vore Syersker med højst 8 Timers Arbejdsdag ere gifte, er det dog kun en mindre Del af de gifte, lidt over en Fjerdedel, der nøjes med denne Arbejdstid foruden deres Arbejde for Hjemmet. Endnu mindre Tid have Enkerne til deres Husvæsen, kun en Sjettedel af disse nøjes med 8 Timers Fagarbejde, Flertallet har over 10 Timer.

En Arbejdsdag paa $8\frac{1}{4}$ —11 Timer findes fortrinsvis blandt de ugifte. Denne Arbejdstid har 70 Pct. af de ugifte, 46 Pct. af de gifte, 52 Pct. af Enkerne. Selv om Sammenligningen indskrænkes til Hjemmesyerskerne, er der Overvægt for de ugifte, men en mindre betydelig, idet 60 Pct. af de ugifte Hjemme-

Arbejdstid og ægteskabelig Stilling.

Sædvanlig Arbejdsdag	Hjemmesyersker						Alle Syersker					
	Antal			Procent			Procent			Antal		
	ugifte	gifte	Enker	ugifte	gifte	Enker	ugifte	gifte	Enker	ugifte	gifte	Enker
Højest 8 Timer....	18	51	21	6,5	29	18	7	27	17	33	51	21
8 ¹ / ₄ —10 „	85	46	28	31	26	24,5	40	28	25	197	52	31
10 ¹ / ₄ —11 „	78	30	29	29	17	25	30	18	27	147	33	33
11 ¹ / ₄ —12 „	39	21	13	14	12	11,5	11	12	11	54	23	14
12 ¹ / ₄ —14 „	36	17	15	13	10	13	8	9	13	41	17	16
Over 14 „	18	11	9	6,5	6	8	4	6	7	19	11	9
Tilsammen...	274	176	115	100	100	100	100	100	100	491	187	124
Gennemsnitligt												
Timetal...	10,9T.	10,0T.	10,5T.	—	—	—	—	—	—	10,5T.	10,0T.	10,6T.

syersker, 43 Pct. af de gifte og 49,5 Pct. af Enkerne arbejde 8¹/₄—11 Timer.

Den lange Arbejdsdag paa over 11 Timer have 23 Pct. af de ugifte, 27 Pct. af de gifte og 31 Pct. af Enkerne. Men ses alene paa Hjemmesyerskerne, da er Forholdet et andet. Blandt disse have 33,5 Pct. af de ugifte, 32,5 Pct. af Enkerne og kun 28 Pct. af de gifte denne Arbejdsdag. Lang Arbejdstid forekommer sjældnest blandt de ugifte Systuearbejdersker, men hyppigst hos de ugifte Hjemmesyersker. De gifte ere da noget gunstigere stillede end de ugifte Hjemmesyersker, ja selv Enkerne ere en Smule gunstigere stillede end disse, naar undtages den allerlængste Arbejdsdag, over 14 Timer, her have Enkerne en lille Overvægt baade blandt Hjemmesyerskerne og blandt Syerskerne i Almindelighed. Sammenlignes gifte og ugifte Hjemmesyerskers Arbejdsdag, da er der stor Overvægt af gifte for otte Timers Arbejdsdagen, men paa alle de øvrige Trin af Arbejdstid have de ugifte Overvægten, størst for den middellange Arbejdstid paa 10¹/₄—11 Timer, mindst for den lange Arbejdsdag over 11 Timer.

Arbejdsdagens gennemsnitlige Længde er for de gifte Syersker den samme som for de ugifte Systuearbejdersker, nemlig 10 Timer, men næsten en Time kortere end for de ugifte Hjemmesyersker (10,9 Timer). For Enkerne er den c. 20 Minutter kortere end for de ugifte Hjemmesyersker. Men den kortere gennemsnitlige Arbejdstid hidrører udelukkende fra den Fjerdedel af de

gifte og Sjettedel af Enkerne, der arbejde højst 8 Timer. Udsondres disse, da bliver Arbejdsdagen for de øvrige Hjemmesyersker for de ugifte 11,₁ Timer, for de gifte 11,₂ Timer, for Enkerne 11,₈ Timer. Kun den Brøkdel af de gifte og Enkerne, hvis faglige Arbejdsdag er højst 8 Timer, indskrænke deres Fagarbejde af Hensyn til Hjemmearbejdet, det store Flertal maa tage hele den Tid, de anvende paa deres Husvæsen, fra deres Fritid. Naar Husarbejdet medtages, have baade Hustruer og Enker med Børn en meget længere Arbejdsdag end de ugifte Syersker.

Forøvrigt kan det fremhæves, at Forskellen mellem Arbejdstid for de gifte og ikke gifte Syersker er mindre end Forskellen i deres Aarsindtægter. De gifte Syerskers Gennemsnitsindtægt udgjorde 283 Kr., det vil sige 83 Procent af de 343 Kr., der er Gennemsnitsindtægten for alle vore Syersker og tillige for alle Hjemmesyerskerne. Derimod er de gifte Syerskers gennemsnitlige Arbejdstid (10 Timer) 96 Procent af den for alle vore Syersker og 94 Pct. af den for alle vore Hjemmesyersker gennemsnitlige Arbejdstid (henholdsvis 10,₄ og 10,₆ Timer). De gifte Syerskers lavere Aarsindtægt kan altsaa kun for en mindre Del forklares ved den kortere Arbejdstid. Den gifte Syerske arbejder for en ringere Timeløn end den ikke gifte. Men dette er ganske naturligt. Som det senere vil blive paavist, er Timelønnen for en kort Arbejdsdag højere end for en lang, og naar Husarbejdet medregnes, er de giftes Arbejdsdag betydelig længere end de ugiftes. Anderledes stiller det sig for Enkerne. Disse have trods Hjemmearbejdet samme Aarsindtægt (i Forhold til deres Alder) og samme Timeløn som de ugifte. Det synes, at deres Stilling som Familieforsørgere tvinger dem til at udfolde en forøget Energi.

Alder og Arbejdstid.

Alderens Indflydelse paa Arbejdsdagens Længde fremgaar af Tavlerne, af hvilke den første viser Antallet, den næste Procenttallet. Der er sondret mellem ikke gifte og gifte. (Se næste Side).

Der viser sig at være en væsenlig Forskel mellem ikke gifte og gifte. For de giftes Vedkommende øver Alderen saa godt som ingen Indflydelse paa Arbejdsdagens Længde. Netop

Arbejdstid og Alder.

Arbejdsdagens Længde	Levealder i Aar.									
	Ikke gifte					Gifte				
	15— 19	20— 29	30— 39	40— 49	50 o. d.	15— 19	20— 29	30— 39	40— 49	50 o. d.
Højest 8 Timer...	2	10	17	11	14	"	9	29	9	4
8 $\frac{1}{4}$ —10 " ...	31	114	50	23	9	"	11	28	7	6
10 $\frac{1}{4}$ —11 " ...	24	76	47	26	7	"	9	12	7	5
11 $\frac{1}{4}$ —12 " ...	4	30	24	7	3	"	5	13	3	2
12 $\frac{1}{4}$ —14 " ...	5	17	22	5	8	"	2	10	4	1
Over 14 " ...	1	9	10	3	5	"	3	6	1	1
Tilsammen...	67	256	170	75	46	"	39	98	31	19
Gennemsnitligt Timetal...	10 $\frac{1}{4}$ T.	10 $\frac{1}{6}$ T.	10 $\frac{1}{8}$ T.	10 $\frac{1}{11}$ T.	10 $\frac{1}{14}$ T.	—	—	—	—	—

Samme i Procent.

Arbejdsdagens Længde	Ikke gifte					Gifte				
	15—	20—	30—	40—	50	15—	20—	30—	40—	50
	19	29	39	49	o. d.	19	29	39	49	o. d.
Højest 8 Timer...	3	4	10	14 ₅	30	"	23	30	29	21
8 $\frac{1}{4}$ —10 " ...	46	44	29	31	20	"	28	29	22 ₅	32
10 $\frac{1}{4}$ —11 " ...	36	30	28	35	15	"	23	12	22 ₅	26
11 $\frac{1}{4}$ —12 " ...	6	12	14	9	7	"	13	13	10	11
12 $\frac{1}{4}$ —14 " ...	7 ₅	6 ₅	13	6 ₅	17	"	5	10	13	5
Over 14 " ...	1 ₅	3 ₅	6	4	11	"	8	6	3	5
Tilsammen...	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

paa de Punkter, hvor der for de ikke giftes Vedkommende fremtræder et bestemt Udslag i Tallene, fattes dette for de gifte.

En Arbejdsdag paa højest 8 Timer bliver for de ikke gifte hyppigere med Alderen. Den er meget sjælden indtil 30 Aars Alderen, hvorimod Procenttallet mer end fordobles i Alderen 30--50, og atter fordobles for dem, der have fyldt 50 Aar. Denne abnormt korte Arbejdstid betegner for de fleste af de ikke gifte enten svigtende Arbejdsevne eller Mangel paa tilstrækkeligt Arbejde, hvilke sørgelige Forhold naturlig tage til med Alderen. For de gifte derimod er denne Arbejdsdag lige hyppig blandt de yngre og de ældre. Den korte Arbejdstid beror vel her som

oftest paa, at Familiens økonomiske Kaar tillade Hustruen at indskrænke sit Fagarbejde til Bedste for Husarbejdet, og i saa Henseende er Hustruens Alder uden Betydning.

Medens en Arbejdsdag paa højst 8 Timer hyppigst findes blandt de ældre, er det modsatte Tilfældet med en Arbejdsdag paa $8\frac{1}{4}$ —10 Timer. Denne betegner ordenligvis fuld Arbejdsdygtighed med gunstige Arbejdsforhold, og disse gunstige Arbejdsforhold nyde fortrinsvis de unge godt af. Men atter dette gælder kun de ikke gifte. Blandt disse har næsten Halvdelen af de unge (indtil 30 Aars Alderen), henved en Tredjedel af de midaldrende (30—49 Aar), men kun en Femtedel af de gamle (over 50 Aar) en Arbejdsdag paa $8\frac{1}{4}$ —10 Timer. Blandt de gifte er Procenten omtrent den samme for de ældre og de yngre.

Den med Alderen stigende Skala af ikke gifte Syersker med højst 8 Timers Arbejdsdag og synkende Skala af ikke gifte Syersker med $8\frac{1}{4}$ —10 Timers Arbejdsdag opvejer omtrent hinanden, saaledes, at baade blandt ikke gifte og gifte Procenttallet med over 10 Timers Arbejdsdag er omtrent det samme for de forskellige Aldersklasser.

Procenttal med lang Arbejdsdag for de enkelte Aldersklasser.

Alder	Ikke gifte				Gifte			
	Over 10 Timer	Over 11 Timer	Over 12 Timer	Over 14 Timer	Over 10 Timer	Over 11 Timer	Over 12 Timer	Over 14 Timer
15—19 Aar	51	15	9	1.5	"	"	"	"
20—29 "	52	22	10	3.5	49	26	13	8
30—39 "	61	33	19	6	41	29	16	6
40—49 "	54.5	19.5	10.5	4	48.5	26	16	3
50 Aar og derover .	50	35	28	11	47	21	10	5

Ogsaa her fremtræder Modsætningen imellem gifte og ikke gifte. For de giftes Vedkommende bliver en lang Arbejdsdag ikke hyppigere med Aarene. Tilværelseskampen er lige saa haard i de yngre Aar, i hvilke Børnene skulle opdrages, som i de ældre. For de ugiftes Vedkommende er lang Arbejdsdag hyppigst blandt de gamle, og dette bliver navnlig kendeligt, naar der er Tale om en urimelig lang Arbejdsdag paa over 12 Timer. Sondrer man indenfor de ikke gifte mellem Piger og Enker, er det kun Pigerne, der arbejde længst i de gamle Aar. For Enkerne

synes det temmelig konstant, at de arbejde længst i Trediverne. Af hjemmesyende Enker — til hvilke næsten alle Enkerne høre — arbejde i Trediverne 71 Procent, men i den ældste Aldersklasse kun 52 Pct. over 10 Timer. Ogsaa en Arbejdsdag paa over 12 Timer er hyppigere i Trediverne end i de gamle Aar, men Forskellen er her ubetydelig. Da Tallene ere smaa, kunde dette jo nok være en Tilfældighed, men det er forøvrigt ret naturligt, at Enkerne have deres største Forsørgerbyrde i en Alder af 30—39 Aar.

Som Tavlen udviser, arbejde de ikke gifte Syersker gennemsnitlig længst i Alderen 30—39 Aar, kortest i Alderen 40—49 Aar. Medens Arbejdstiden vokser fra Ungdommen til Midalderen, aftager den ikke trinvis til de gamle Aar, men synker fra Trediverne til Fyrerne og stiger derefter paa ny. Men deler man de ikke gifte Syersker i ugifte og Enker, eller sondrer man dem efter Arbejdssted, da viser det sig, at der ikke er noget konstant i disse Tal, og det samme gælder, naar man sondrer mellem de enkelte Fag. Snart har den ene Aldersklasse, snart den anden noget længere Arbejdstid. Nogen bestemt Forbindelse mellem Alder og gennemsnitlig Arbejdsdag synes der ikke at være tilstede.

Arbejdstid og Helbred.

Vi vende os nu til det interessante Spørgsmaal om Forholdet mellem Helbredet og Arbejdsdagens Længde. Da vi fremsatte Forholdet mellem Løn og Helbred, viste Modsætningen mellem godt og nogenlunde godt Helbred sig betydningsløs. Anderledes her. Den abnormt korte Arbejdsdag paa højst 8 Timer forekommer hyppigst for Syersker med daarligt Helbred. Daarligt Helbred og høj Alder virke her paa samme Maade. Nogenlunde godt Helbred virker ikke paa denne Maade. Helbredet maa være helt nedbrudt for at fremtvinge Arbejdsdagens Forkortelse. Men bortset herfra indtager nogenlunde godt Helbred den Mellemstilling, man maatte vente. En Arbejdsdag paa $8\frac{1}{4}$ —10 Timer have flest med godt, færre med nogenlunde godt, færrest med daarligt Helbred. Forskellen mellem godt og daarligt Helbred er omtrent som mellem Aldersklasserne 20—29 Aar og 50 Aar og derover.

Arbejdstid og Helbred.

Arbejdsdagens Længde	Helbred					
	Antal			Procent		
	godt	nogen- lunde godt	daar- ligt	godt	nogen- lunde godt	daar- ligt
Højest 8 Timer.....	43	12	50	12	7	18
8 $\frac{1}{4}$ —10 „	149	62	69	41 _{,5}	38	24
10 $\frac{1}{4}$ —11 „	97	42	73	27 _{,5}	26	26
11 $\frac{1}{4}$ —12 „	36	16	37	10	10	13
12 $\frac{1}{4}$ —14 „	20	24	30	6	15	11
Over 14 „	10	6	23	3	4	8
Uangiven	8	12	15	—	—	—
Tilsammen..	363	174	297	100	100	100

En lang Arbejdsdag have flest med daarligt Helbred, færre med nogenlunde godt, færrest med godt Helbred.

Lang Arbejdsdag og Helbred.

Arbejdsdagens Længde	Helbred		
	godt	ngl. godt	daarligt
	Pct.	Pct.	Pct.
Over 10 Timer	46 _{,5}	55	58
— 11 „	19	29	32
— 12 „	9	19	19
— 14 „	3	4	8

Forskellen mellem godt og nogenlunde godt Helbred er større end mellem nogenlunde godt og daarligt Helbred. Ikke blot daarligt, ogsaa nogenlunde godt Helbred hænger sammen med en lang Arbejdsdag.

Til yderligere Tydeliggørelse af Forbindelsen mellem Helbred og Arbejdstid meddeles en Tavle over, hvor mange Procent af vore Syersker med samme Arbejdstid der have godt, nogenlunde godt og daarligt Helbred. (Se næste Side).

Det vil ses, at med Arbejdstiden 8 $\frac{1}{4}$ —10 Timer har over Halvdelen godt Helbred, under en Fjerdedel daarligt. Med stigende Arbejdstid aftager det gode Helbred og stiger det daarlige, indtil der paa en Arbejdstid af over 14 Timer er omtrent en Fjerdedel med godt og over Halvdelen med daarligt Helbred.

Arbejdsdagens Længde og Helbred.

Arbejdsdagens Længde	Antal	Helbred		
		godt	ngl. godt	daarligt
		Pct.	Pct.	Pct.
Højest 8 Timer.....	105	41	11	48
8 $\frac{1}{4}$ —10 „	280	53	22	25
10 $\frac{1}{4}$ —11 „	212	46	20	34
11 $\frac{1}{4}$ —12 „	89	40	18	42
12 $\frac{1}{4}$ —14 „	74	27	32	41
Over 14 „	39	26	15	59
Tilsammen...	799	44 _{,4}	20 _{,3}	35 _{,3}

Paa den anden Side viser Arbejdsdagen højest 8 Timer næsten Halvdelen med daarligt Helbred.

Forbindelsen mellem lang Arbejdstid og daarligt Helbred er da tydelig nok, og dette er jo ikke saa overraskende. Snarere kunde der være Grund til at undres over, at Forbindelsen ikke er stærkere.

Ifølge ovenstaaende Tavle er Sundhedstilstanden hos Syersker, der arbejde 11 $\frac{1}{4}$ —12 Timer, kun lidet ringere, end den er for Syerskerne i Almindelighed. Det gode Helbred er sunket fra 44 Procent til 40, altsaa med 4 Pct., det daarlige er steget fra 35 Pct. til 42, altsaa med 7 Procent. Men dette vil da sige, at for det aldeles overvejende Flertal er Helbredet ikke forringet ved denne Arbejdstid. Arbejdstiden 12 $\frac{1}{4}$ —14 Timer viser en ganske betydelig Forringelse af Antallet med godt Helbred, nemlig fra 44 Pct. som det for Syerskerne gennemsnitlige til 27 Pct. Til denne Nedgang svarer en ret betydelig Stigning af Antallet med nogenlunde godt Helbred, der er steget med 12 Pct. Derimod er Tilvæksten til daarligt Helbred kun lidt over 6 Pct. Komme vi saa til en Arbejdsdag paa over 14 Timer, er der en yderligere Nedgang i Helbredet, som navnlig viser sig ved, at Antallet med nogenlunde godt Helbred er aftaget, og at derimod Antallet med daarligt Helbred er steget til 24 Pct. over det for Syerskerne gennemsnitlige. Men selv med denne umenneskelige Arbejdsdag af over 14 Timer er der dog endnu bestandig et ret betydeligt Antal, der bevare deres gode Helbred. Antallet med godt Helbred er ikke sunket til det halve af, hvad det er for alle vore Syersker, Antallet med daarligt Helbred har ikke fordoblet sig. Vore Tal udtrykke da alt i alt den ret mærkelige Lære, at selv en saa overvættes lang Arbejdstid, som det

maa siges at være, at arbejde Aaret rundt over 14 Timer i Døgnet, kan Flertallet af de paagældende Syersker udholde uden nogen Forringelse af Helbredet. I det hele er der blandt de 202 Syersker med over 11 Timers Arbejdsdag 19 flere med daarligt Helbred; 5 flere med nogenlunde godt og følgelig 24 færre med godt Helbred, end der vilde være, naar Procenten var den for alle Syersker gennemsnitlige.

Desuden kan der gøres opmærksom paa, at den Forringelse af Helbredet, der følger med den lange Arbejdstid, ikke udelukkende skyldes Arbejdstiden, men tildels hidrører fra de paagældende Personers Alder. For at bedømme Vægten heraf er det nødvendigt at undersøge, hvilket Helbred de paagældende Personer, der arbejde henholdsvis $11\frac{1}{4}$ —12, $12\frac{1}{4}$ —14 og over 14 Timer, skulde have efter de Aldersklasser, de tilhøre. Det er denne Helbredstilstand og ikke den for alle Syersker gennemsnitlige, der skal sammenlignes med den Helbredstilstand, disse Personer i Virkeligheden have, for at man kan komme til Kundskab om, hvor stor den Nedgang i Helbredet er, der staar i Forbindelse med Arbejdstiden.

Foretage vi denne Sammenligning, faa vi følgende Tal.

Arbejdsdagens Længde og Helbred.

Arbejdsdagens Længde	Godt Helbred		Nogenlunde godt Helbred		Daarligt Helbred	
	have	skulde have	have	skulde have	have	skulde have
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Højest 8 Timer	41	38	11	21	48	41
$8\frac{1}{4}$ —10 „	53	46	22	21	25	33
$10\frac{1}{4}$ —11 „	46	45	20	20	34	35
$11\frac{1}{4}$ —12 „	40	44	18	21	42	35
$12\frac{1}{4}$ —14 „	27	42	32	21	41	37
Over 14 „	26	40	15	21	59	39
Alle Syersker...	44 ₄	—	20 ₃	—	35 ₃	—

Det Helbred, Syerskerne med en vis Arbejdstid skulde have, er altsaa det, der efter Helbredstilstanden indenfor de forskellige Aldersklasser svarer til deres Alder. Forskellen mellem det Helbred, Syerskerne med en vis Arbejdstid have, og det Helbred, de efter Alderen skulde have, er da det nøjagtigste Udtryk, der paa Grundlag af vor Undersøgelse kan faas for Forbindelsen mellem Arbejdstid og Helbred.

Følgende Tabel viser, hvor stor en Forskydning af Helbredstilstanden der har fundet Sted enten til den ene eller den anden Side, med andre Ord den Forøgelse eller Forringelse af Procenttallet for godt, nogenlunde godt og daarligt Helbred, der maa antages at staa i Forbindelse med Arbejdsdagens Længde.

Den Forskydning i Helbred, der staar i Forbindelse med Arbejdstiden.

<i>Arbejdsdagens Længde</i>	Helbred		
	godt	nogen- lunde godt	daarligt
	Pct.	Pct.	Pct.
Højest 8 Timer.....	+ 3	÷ 10	+ 7
8 $\frac{1}{4}$ —10 „	+ 7	+ 1	÷ 8
10 $\frac{1}{4}$ —11 „	+ 1	0	÷ 1
11 $\frac{1}{4}$ —12 „	÷ 4	÷ 3	+ 7
12 $\frac{1}{4}$ —14 „	÷ 15	+ 11	+ 4
Over 14 „	÷ 14	÷ 6	+ 20

Det videste Maal for Arbejdstidens Indflydelse paa Helbredet faas ved at sammenligne den Helbredstilstand, der følger med en Arbejdsdag paa 8 $\frac{1}{4}$ —10 Timer, med den, der knytter sig til en Arbejdsdag paa over 14 Timer. Af dem, der arbejde 8 $\frac{1}{4}$ —10 Timer, er der 7 Procent flere med godt, 8 Procent færre med daarligt Helbred, end der efter de paagældende Personers Alder skulde være. Blandt dem, der arbejde over 14 Timer, er der 14 Procent færre med godt Helbred, 20 Procent flere med daarligt, end der skulde være. Forskellen er ganske vist betydelig, men Tallene pege dog ogsaa her i den Retning, at for over Halvdelen holder Helbredet sig uforandret, selv ved den allerlængste Arbejdstid.

Herved maa det imidlertid tages i Betragtning, paa hvilket Tidspunkt af deres Liv vi have faaet de paagældende Syersker i Tale. Som tidligere omtalt (S. 55) har henvend Halvdelen af vore Syersker arbejdet højst 5 Aar i deres Fag. De fleste af de Syersker, der med godt Helbred forbinde en meget lang Arbejdsdag, have kun arbejdet kort Tid i Faget, og hvad de faa angaar, som forbinde lang Arbejdsdag og godt Helbred med høj Fagald, da er det ikke oplyst, at de i hele den Tid, de have arbejdet i det paagældende Fag, have haft ligesaa lang Arbejdsdag som nu. Naar en Kvinde har syet først som ung Pige, derefter som Hustru og endelig nu som Enke, da er der ingen

Grund til at antage, at hun under de vekslende Livsforhold har haft samme Arbejdstid. Man tør da ikke af vore Tal slutte, at Flertallet af Syersker i Længden skulde kunne udholde en meget lang Arbejdsdag uden Skade for deres Helbred. Men paa den anden Side kan det ikke nægtes, at vore Tal tyde paa, at den kvindelige Organisme besidder en ikke ringe Modstandskraft overfor den Ødelæggelse, en overvættes lang Arbejdsdag maatte ventes at ville medføre. Muligvis kan Forklaringen ogsaa for en Del ligge deri, at de uheldige Følger af den lange Arbejdstid til en vis Grad modvirkes ved Arbejdets ringere Intensitet.

Endnu have vi ikke drøftet det Spørgsmaal, hvad der er Aarsag og hvad Virkning, om det i de Tilfælde, hvor Forbindelsen mellem lang Arbejdstid og daarligt eller mindre godt Helbred viser sig, er den lange Arbejdsdag, der bevirker daarligt Helbred, eller omvendt. Vi have nærmest forudsat den første Aarsagsforbindelse, men i og for sig var der intet til Hinder for, at Forbindelsen kunde forklares derved, at Syersker med daarligt Helbred og dermed følgende ringere Arbejdsevne ere nødte til at arbejde længere end de raske Syersker for at kunne leve. Den lange Arbejdsdag findes omtrent lige stærkt repræsenteret blandt de gamle (paa 50 Aar og derover) og de svagelige. Og hvad Alderen angaar, er Aarsagsforbindelsen given. Den høje Alder forøger Tallet paa den ene Side af Syersker med højst 8 Timers Arbejdsdag, paa den anden Side af Syersker med lang Arbejdsdag. Parallelt hermed finde vi, at daarligt Helbred forøger baade Antallet med den korteste og Antallet med den længste Arbejdsdag. For den korteste Arbejdsdag er Aarsagsforbindelsen given, det daarlige Helbred er Aarsag, den korte Arbejdsdag Virkning — paa Grund af daarligt Helbred magter Syersken ikke at arbejde længere. Her er Indflydelsen af høj Alder og daarligt Helbred ganske parallel. For Forbindelsen daarligt Helbred — lang Arbejdsdag er Spørgsmaalet tvivlsomt, Aarsagssammenhængen kan være en dobbelt, er sandsynligvis en dobbelt, men hvilken Aarsagsforbindelse har den største Betydning?

Da vi undersøgte Forbindelsen mellem Helbred og Løn, fandt vi, at denne var omtrent dobbelt saa stærk for de ikke gifte som for de gifte, og byggede derpaa Slutninger om Aarsagssammenhængen. Noget lignende turde være muligt her. Aarsagsforbindelsen „lang Arbejdsdag giver daarligt Helbred“ omfatter i lige Grad gifte og ugifte, den modsatte Aarsagsforbindelse „daarligt Helbred giver lang Arbejdsdag“ gælder derimod ikke

for de gifte, der kun delvis sørge for sig selv. Det er ikke Hustruens Arbejdsdygtighed, men Familiens hele økonomiske Tilstand, der afgør, om hun er nødt til at arbejde længe for at kunne leve. Er Aarsagssammenhængen kun den, at daarligt Helbred giver lang Arbejdsdag, da vil denne Forbindelse enten slet ikke eller dog kun i meget ringe Grad være tilstede hos de gifte. Men saaledes er Forholdet ikke, det viser nedenstaaende Tavle.

Forbindelse mellem Helbred og Arbejdsdagens Længde
for Ikke gifte og Gifte.

<i>Arbejdsdagens Længde</i>	Helbred					
	Ikke gifte			Gifte		
	godt	ngl. godt	daar- ligt	godt	ngl. godt	daar- ligt
Højest 8 Timer.....	19	6	29	24	6	21
8 $\frac{1}{4}$ —10 "	125	50	53	24	12	16
10 $\frac{1}{4}$ —11 "	85	34	61	12	8	12
11 $\frac{1}{4}$ —12 "	29	13	25	7	3	12
12 $\frac{1}{4}$ —14 "	17	17	23	3	7	7
Over 14 "	7	4	17	3	2	6
Alle Syersker..	282	124	208	73	38	74

Procentvis indenfor hver Klasse af Arbejdsdagens Længde.

<i>Arbejdsdagens Længde</i>	Helbred					
	Ikke gifte			Gifte		
	godt	ngl. godt	daar- ligt	godt	ngl. godt	daar- ligt
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Højest 8 Timer.....	35	11	54	47	12	41
8 $\frac{1}{4}$ —10 "	55	22	23	46	23	31
10 $\frac{1}{4}$ —11 "	47	19	34	37 ₅	25	37 ₅
11 $\frac{1}{4}$ —12 "	43	20	37	32	14	54
12 $\frac{1}{4}$ —14 "	30	30	40	18	41	41
Over 14 "	25	14	61	27	18	55
Alle Syersker..	46	20	34	39	21	40

Se vi først paa Procenttallene for den meget korte (højest 8 Timers) Arbejdsdag, da er Forbindelsen mellem daarligt Helbred og denne Arbejdsdag indskrænket til de ikke gifte. Lige-

som vi saa, at Hustruens Alder var uden Indflydelse paa hendes Arbejdstid, der bestemtes ved Familiens økonomiske Forhold, saaledes er det ogsaa Familiens økonomiske Forhold, der bestemmer, hvilke gifte Syersker der kunne nøjes med en 8 Timers Arbejdsdag. For den gifte Syerske er denne Arbejdsdag ligesaa lidt særlig knyttet til daarligt Helbred som til høj Alder.

Anderledes er det med Forbindelsen mellem lang Arbejdsdag og Helbredet. Forbindelsen mellem daarligt Helbred og lang Arbejdsdag er ikke mindre fremtrædende for den gifte Syerske end for den ikke gifte. Sammenfatte vi, for saa vidt muligt at afstrøje de smaa Tals Tilfældighed, alle dem, der arbejde over 11 Timer, da er Resultatet dette: Naar af alle ikke gifte Syersker 46 Procent have godt Helbred, 34 Procent daarligt, da have mellem ikke gifte Syersker med over 11 Timers Arbejdsdag 35 Procent godt og 43 Procent daarligt Helbred. Og medens blandt alle vore gifte Syersker 39 Procent have godt, 40 Procent daarligt Helbred, saa have blandt gifte Syersker med over 11 Timers Arbejdsdag 26 Procent godt, 50 Procent daarligt Helbred. Altsaa har lang Arbejdsdag formindsket Procenttallet for godt Helbred med 11 Procent for ikke gifte Syersker, men med 13 Procent for de gifte. I lige Maade har lang Arbejdsdag forøget Procenttallet for daarligt Helbred med 9 Procent for de ikke gifte Syersker, men med 10 Procent for de gifte.

Tallene pege da i den Retning, at det er den lange Arbejdsdag, der bevirker det daarlige Helbred, thi denne Følge ville heller ikke de gifte kunne unddrage sig. Forbindelsen mellem daarligt Helbred og lang Arbejdsdag er ikke parallel med Forbindelsen mellem høj Alder og lang Arbejdsdag. Denne sidste vedrørte kun de ikke gifte, den første vedrører ogsaa de gifte. Da disse have Husvæsenet ved Siden af deres Fagarbejde, er der saa meget mere Grund til, at den lange Arbejdsdag skal tage paa deres Helbred. Derimod er der ingen Grund til, at Aarsagsforbindelsen „daarligt Helbred giver lang Arbejdstid“ skulde have mere Magt over dem end den ganske tilsvarende Aarsagsforbindelse, hvorefter høj Alder giver lang Arbejdsdag for et større Procenttal end i de øvrige Aldersklasser.

Endnu skal meddeles en Oversigt over Forbindelsen mellem Helbredet og Arbejdsdagens Længde i den travle Del af Aaret.

<i>Arbejdsdagens Længde i travl Tid</i>	Helbred		
	godt	nogen- lunde godt	daarligt
Højest 8 Timer.....	23	7	32
8 ¹ / ₄ —10 "	83	37	30
10 ¹ / ₄ —11 "	49	22	36
11 ¹ / ₄ —12 "	28	14	34
12 ¹ / ₄ —14 "	80	43	72
14 ¹ / ₄ —16 "	74	26	61
Over 16 "	21	14	21
Uangiven	5	11	11
Ialt...	363	174	297

Som rimeligt er, have de Syersker, der selv i den travle Tid bevare en Arbejdsdag paa 8¹/₄—10 Timer, særlig gode Sundhedsforhold. Men forøvrigt synes den Indflydelse, som en lang Arbejdsdag i en mindre Del af Aaret har paa Sundhedstilstanden, heldigvis kun at være ringe.

<i>Helbred</i>	Alle Syersker	Syersker med over 12 Timers Arbejdsdag i travl Tid
	Pct.	Pct.
Godt	44 _{,4}	42 _{,5}
Nogenlunde godt	20 _{,3}	20 _{,1}
Daarligt	35 _{,3}	37 _{,4}

Er der mange Syersker, der kunne taale en lang Arbejdsdag Aaret rundt, uden at det tager paa Helbredet, da er det rimeligt, at endnu flere kunne taale en lang Arbejdsdag i den travle Tid, der gennemsnitlig kun strækker sig over en Fjerdedel af Aaret.

Arbejdstid og Arbejdsløn.

Vi have undersøgt, hvilket Forhold der bestaar mellem Arbejdsdagens Længde og Arbejdslønnens Størrelse for Fagenes Vedkommende, og fundet, at der ikke her kan paavises nogen

bestemt Forbindelse, men at Arbejdstiden for de bedre lønnede og de daarlig lønnede Fag alt i alt er omtrent den samme.

Her skulle vi nu betragte Forholdet for de enkelte Personers Vedkommende, om der for disse til den længere Arbejdsdag svarer en højere Løn, eller om omvendt den højeste Løn følger med den korteste Arbejdsdag.

Besvarelsen heraf maa søges i følgende Tavler.

Arbejdstid og Arbejds løn.

Aarsindtægt	Arbejdsdag i Timer							Gennemsnitligt Timetal
	Højst 8	8 ¹ / ₄ —10	10 ¹ / ₄ —11	11 ¹ / ₄ —12	12 ¹ / ₄ —14	Over 14	Uangiven	
Højst 200 Kr....	50	52	35	15	11	7	18	9,7
201—299 „	23	37	35	18	11	5	5	10,3
300 „	10	41	41	18	12	2	1	10,4
301—400 „	10	59	48	23	16	8	5	10,7
401—500 „	4	42	31	7	14	9	4	10,9
501—700 „	7	33	15	10	7	6	1	10,6
Over 700 „	1	16	6	„	3	2	1	10,5
Uangiven	„	„	2	„	„	„	„	10,7
Tilsammen...	105	280	213	91	74	39	35	10,4
Gennemsnitlig Aarsindtægt...	256Kr.	374Kr.	345Kr.	330Kr.	369Kr.	396Kr.	270Kr.	—

Nedenstaaende Tavle viser Procentfordelingen.

Aarsindtægt	Arbejdsdag i Timer							Tilsammen
	Højst 8	8 ¹ / ₄ —10	10 ¹ / ₄ —11	11 ¹ / ₄ —12	12 ¹ / ₄ —14	Over 14		
Højst 200 Kr.....	29,5	30	21	9	6,5	4		100
201—299 „	18	29	27	14	8,5	3,5		100
300 „	8	33	33	14,5	10	1,5		100
301—400 „	6	36	29	14	10	5		100
401—500 „	4	39	29	6,5	13	8,5		100
501—700 „	9	42	19	13	9	8		100
Over 700 „	3,5	57	21,5	„	11	7		100
Alle Syersker...	13	35	27	11	9	5		109

Det vil ses, at til det korteste Dagværk svarer den laveste Aarsindtægt, til det længste Dagværk den højeste. Forskellen er heller ikke ringe, idet der med den korteste Arbejdsdag tjenes 256 Kroner aarlig, med den længste Arbejdsdag derimod 140 Kroner mere eller 396 Kroner. Og betragtes det gennemsnitlige

Timetal for hver Lønklasse, da er Arbejdsdagen for Indtægter over 300 Kroner lidt længere end for de lavere Indtægter.

Men paa den anden Side er det langt fra, at der til Stigningen i Timetal svarer en regelmæssig Tilvækst i Aarsindtægt. Næstefter dem, der arbejde over 14 Timer, have de, der arbejde $8\frac{1}{4}$ —10 Timer, den største Aarsindtægt.

Det er da klart nok, at disse ere den heldigst stillede Klasse, at det er dem, der faa deres Tid bedst betalt. De tjene absolut set mere end Syersker, der arbejde $10\frac{1}{4}$ —14 Timer, og ikke meget mindre end de, der maa arbejde over 14 Timer.

Vore Syersker gruppere sig i fire Klasser. Den største Aarsindtægt (396 Kr.) have de, der arbejde over 14 Timer daglig. Derefter følge de, der arbejde $8\frac{1}{4}$ —10 og $12\frac{1}{4}$ —14 Timer med henholdsvis 374 og 369 Kr. i Aarsindtægt. Tredje Klasse danne de, der arbejde $10\frac{1}{4}$ —11 og $11\frac{1}{4}$ —12 Timer med henholdsvis 345 og 330 Kr. i Aarsindtægt, og sidst komme dels de, der arbejde højst 8 Timer, dels de, hvis Arbejdsdags Længde er uangiven, med henholdsvis 256 og 270 Kr. aarlig.

Betragtes Procenttavlen, ses det, at der til en Arbejdstid af højst 8 Timer aldeles overvejende svarer en Aarsindtægt af under 300 Kroner, at der til en Arbejdsdag paa $10\frac{1}{4}$ —12 Timer svarer flest af de middelstore Indtægter, hvorimod Arbejdsdagen $8\frac{1}{4}$ —10 Timer og over 12 Timer tæller forholdsvis flest af de høje Lønninger.

Et nøjagtigere Udtryk for Forholdet mellem Arbejdstid og Løn faas imidlertid ved at udregne Timelønnen for de forskellige Klasser af Arbejdstid. Det bemærkes, at ved denne Beregning ogsaa den længere Arbejdsdag i Aarets travle Tid er taget med i Betragtning. Resultatet fremgaar af Tavlen paa næste Side.

Det vil af denne ses, at Timelønnen for en kort Arbejdsdag er betydelig højere end for en lang. Dette gælder ikke blot for dem, der arbejde $8\frac{1}{4}$ —10 Timer daglig, men ogsaa for dem, der arbejde højst 8 Timer.

Disse sidste havde jo en langt ringere Aarsindtægt end de øvrige Syersker. Men med Hensyn til Timeløn staa de kun tilbage for dem, der arbejde $8\frac{1}{4}$ —10 Timer, men betydelig over, hvad de erholde, der arbejde over 10 Timer. Jo længere der arbejdes, desto lavere bliver Timelønnen, og de, der have den længste Arbejdsdag, og som absolut set tjene mest, have den ringeste Timeløn. 10 Øre faar den Syerske for Timen, som slider i gen-

Timeløn for alle Syersker.

<i>Arbejdsdagens Længde</i>	Antal	Gennem- snitlig Aarsind- tægt	Gennem- snitligt aarligt Timetal	Gennem- snitlig Timeløn i Øre	Samme i Pct. af alle Syerskers gen- nemsnitlige Timeløn
Højest 8 Timer.....	105	256	1935	13,2	108
8 $\frac{1}{4}$ —10 "	279	374	2609	14,3	117
10 $\frac{1}{4}$ —11 "	212	345	2917	11,8	97
11 $\frac{1}{4}$ —12 "	91	330	3130	10,5	86
12 $\frac{1}{4}$ —14 "	74	369	3455	10,7	88
Over 14 "	89	396	3978	10,0	82
Tilsammen...	800	343	2806	12,2	100

nemsnitlig 15 $\frac{1}{2}$ Time i Døgnet, hvorimod den, der nøjes med en Arbejdstid af godt 9 $\frac{1}{2}$ Time, oppebærer en Timeløn af 14,3 Øre. Gaar man ud fra den gennemsnitlige Timeløn for alle vore Syersker 12,2 Øre som Enhed (100 Pct.), da er den højeste Timeløn, der oppebæres af Syersker med 8 $\frac{1}{4}$ —10 Timers Arbejdsdag, 117 Procent, medens den laveste, som de faa, der arbejde over 14 Timer, kun er 82 Pct., som man vil se, en meget betydelig Forskel.

At Timelønningen for Syersker med 8 $\frac{1}{4}$ —10 Timer stiller sig saa gunstig, er forøvrigt ikke saa mærkeligt, det er overvejende Syersker med godt Helbred og i den kraftige Alder, sandsynligvis ogsaa nogle af de dygtigste, der findes i denne Klasse. Meget mærkeligere er det, at Syersker med højest 8 Timers Arbejdstid have en saa god Timeløn. Thi det er overvejende gamle og svagelige Personer, der høre til denne Klasse, næsten Halvdelen af dem har daarligt Helbred, og den abnormt korte Arbejdsdag er i mange Tilfælde en Følge af svigtende Arbejdsevne. Dertil kommer, at de fleste af dem tilhøre de daarligt lønnede Fag. Desuagtet tjene disse Personer en højere Timeløn end vore Syersker i Almindelighed.

Allerede dette Eksempel viser, at den højere Timeløn for den korte Arbejdsdag ikke kan forklares ved gunstige individuelle Forhold. Men for at fjerne enhver Tvivl i saa Henseende har jeg anset det for rigtigst at udregne Timelønningen særskilt for de fuldt arbejdsdygtige Syersker, d: de, der tilhøre Aldersklasserne 20—39 Aar og ikke have daarligt Helbred. (Se Tavlen næste Side).

Det vil da ses, at det ogsaa for disse Syersker gentager sig, hvad der gjaldt for alle vore Syersker, at Timelønningen er væsenlig

Timeløn for fuldt arbejdsdygtige Syersker
(Alder 20—39 Aar, godt og nogenlunde godt Helbred).

<i>Arbejdsdagens Længde</i>	Antal	Gennem- snitlig Aars- indtægt i Kr.	Gennem- snitligt aarligt Timetal	Gennem- snitlig Timeløn i Øre	Samme i Procent af alles gennem- snitlige Timeløn
Højest 8 Timer	42	325	2019	16, ₁	115
8 ¹ / ₄ —10 „	156	417	2676	15, ₆	111
10 ¹ / ₄ —11 „	100	362	2926	12, ₄	89
11 ¹ / ₄ —12 „	43	362	3154	11, ₅	82
12 ¹ / ₄ —14 „	31	462	3503	13, ₂	94
Over 14 „	14	452	3972	11, ₄	81
Tilsammen...	386	392	2821	13, ₉	100

højere for den korte Arbejdsdag. Og medens blandt alle vore Syersker Timelønnen var højest for en Arbejdsdag af 8¹/₄—10 Timer, er den her højest for den korteste Arbejdsdag paa højest 8 Timer. Det var de mange gamle og svagelige Personer, der trak Lønnen for hele denne Klasse noget ned. Udskydes disse, gaa Syersker med højest 8 Timers Arbejdsdag ind under den almindelige Regel, at jo kortere Arbejdsdagen er, desto højere er Timelønnen.

Der er kun et enkelt Brud paa Linjens Regelmæssighed, idet Timelønnen for dem, der arbejde i 12¹/₄—14 Timer, er højere end for dem, der arbejde 10¹/₄—11 og 11¹/₄—12 Timer, men dette betegner maaske kun de smaa Tals Tilfældigheder. Sammen-
drage vi de fuldt arbejdsdygtige Syersker, der arbejde over 11 Timer, ialt 88, bliver Timelønnen for deres Arbejde 12,₁ Øre, og vi faa et fuldstændig regelret Udtryk for Forholdet mellem Arbejdstid og Timeløn.

Vi have ved Undersøgelsen af Timelønnen betragtet vore Syersker som en Enhed uden at tage Hensyn til de enkelte Fag. Dette kan vistnok ogsaa forsvares, eftersom de bedre lønnede og de daarlig lønnede Fag gennemsnitlig have omtrent samme Arbejdstid. De daarlig lønnede Fag have endda lidt kortere Arbejdstid end de bedre lønnede, og den ringere Timeløn for den lange Arbejdsdag kan altsaa ikke forklares derved, at de paagældende Syersker overvejende tilhøre de daarlig lønnede Fag. Imidlertid er det jo ikke udelukket, at Fagfordelingen kunde have nogen Indflydelse paa Timelønnen for de forskellige Arbejdstider. Det har derfor sin Interesse at gennemføre Undersøgelsen af Time-

lønnen ogsaa for de enkelte Fag. Om end Tallene for hvert af disse ere saa smaa, at der er stor Plads for Tilfældigheder, vil et Blik paa de enkelte Fag dog kunne vise os, om den almindelige Regel, at kort Arbejdsdag giver forholdsvis høj Timeløn, ogsaa gælder indenfor hvert Fag. Beregningen er gjort alene for de fuldt arbejdsdygtige Syersker for ogsaa her at fjerne Indflydelsen af daarligt Helbred og høj Alder. (Se næste Side).

De mest detaillerede Tal paa denne Tavle, Timelønningen i de enkelte Fag for en Arbejdsdag paa højst 8 Timer, $8\frac{1}{4}$ —10 Timer osv., afgive ganske vist et temmelig broget Skue. Kun for et af Fagene, Dameskrædderinderne, er der en gennemført Trinrække, ifølge hvilken enhver Stigning i Arbejdsdagens Længde ledsages af en Nedgang i Timelønningen. For alle de øvrige Fag er Rækkefølgen uregelmæssig. Men dette finder maaske sin Forklaring i de smaa Tal, der aabne for stort Rum for Tilfældigheder. I enkelte Tilfælde kan det oplyses, hvilke de individuelle Omstændigheder ere, der fremkalde Uregelmæssigheden. Her kan saaledes henvises til, hvad der senere vil blive oplyst om de Handskesyersker og Korsetsyersker, der arbejde i højst 8 Timer. Det er Systuearbejdersker med en forholdsvis meget høj Aarsindtægt.

Men det meste af Tilfældighederne afstrøjes, naar vi sammenligne Syerskerne i hvert Fag i to Grupper, med en Arbejdsdag paa henholdsvis højst 10 Timer og over 10 Timer. Det viser sig da, at i ethvert af Fagene er der en højere — i Reglen betydelig højere Timeløn for den korte end for den lange Arbejdsdag. Dog bevæger man sig ogsaa her mellem betydelige Svingninger. Se vi bort fra Korsetsyerskerne, for hvilke Tallene ere saa smaa, at der ikke er nogen Grund til at lægge videre Vægt paa dem, faa vi dog saa store Modsætninger, at for Kaabesyerskerne, der da danne Yderpunktet til den ene Side, Timelønningen for kort Arbejdsdag er 5,6 Øre eller over 40 Procent højere end for lang Arbejdsdag, hvorimod for Herreskrædderinderne, det modsatte Yderpunkt, Forskellen kun er 1 Øre eller $7\frac{1}{2}$ Procent.

Hvilke Omstændigheder der danne Grunden til denne Modsætning, er jeg ikke istand til at oplyse.

En Undtagelse fra Reglen om, at lang Arbejdsdag giver ringere Timeløn, synes de mindre Grupper at være. Timelønningen er her en Øre højere for lang end for kort Arbejdsdag. Nogen virkelig Undtagelse er dette ikke, thi de mindre Grupper udgøre jo ikke noget enkelt Fag, men et Skrabsammen af mange Fag. Men forøvrigt er Uregelmæssigheden her i god Overensstemmelse

Timeløn for fuldt arbejdsdygtige Syersker i de enkelte Fag.

Fag	Antal og gennemsnitlig Timeløn	Arbejdsdagens Længde.								Til- sammen
		Højst 8 T.	8 ¹ / ₄ — 10 T.	10 ¹ / ₄ — 11 T.	11 ¹ / ₄ — 12 T.	12 ¹ / ₄ — 14 T.	Over 14 T.	Sammendrag		
								Højst 10 T.	Over 10 T.	
Dameskrædderinder	Antal	12	55	19	7	5	1	67	32	99
	Gennemsnitlig Timeløn i Øre	17 _{,4}	16 _{,2}	12 _{,2}	11 _{,1}	9 _{,5}	8 _{,7}	16 _{,4}	11 _{,4}	14 _{,5}
Kaabesyersker	Antal	1	34	38	11	11	3	35	63	98
	Gennemsnitlig Timeløn i Øre	22 _{,8}	18 _{,5}	12 _{,6}	13 _{,8}	14 _{,0}	12 _{,5}	18 _{,6}	13 _{,0}	14 _{,8}
Herreskrædderinder	Antal	7	26	21	9	8	5	33	43	76
	Gennemsnitlig Timeløn i Øre	11 _{,9}	15 _{,1}	13 _{,4}	12 _{,3}	15 _{,6}	12 _{,4}	14 _{,4}	13 _{,4}	13 _{,9}
Linnedsyersker	Antal	6	14	2	6	3	2	20	13	33
	Gennemsnitlig Timeløn i Øre	9 _{,6}	13 _{,0}	11 _{,0}	8 _{,0}	11 _{,3}	8 _{,1}	12 _{,0}	9 _{,2}	10 _{,8}
Handskeyersker	Antal	7	8	6	„	3	1	15	10	25
	Gennemsnitlig Timeløn i Øre	19 _{,7}	14 _{,2}	10 _{,2}	—	11 _{,9}	18 _{,3}	16 _{,8}	11 _{,5}	14 _{,1}
Korsetsyersker	Antal	3	3	5	3	„	1	6	9	15
	Gennemsnitlig Timeløn i Øre	24 _{,7}	17 _{,6}	10 _{,6}	9 _{,3}	—	13 _{,2}	21 _{,1}	10 _{,5}	13 _{,9}
De mindre Grupper	Antal	6	15	8	5	1	„	21	14	35
	Gennemsnitlig Timeløn i Øre	14 _{,3}	12 _{,4}	13 _{,9}	13 _{,7}	16 _{,0}	—	12 _{,9}	14 _{,0}	13 _{,4}

Aarsindtægten og Arbejdsdagens Længde.

Aarsindtægt i Kroner													
Arbejdsdagens Længde	Hjemmesyersker			Fuldt arbejdsdygtige Syersker									
	Alle Syersker arbejder- sker	Ugifte	ugifte	gifte	Enker	Alle	Dame- skræd- derinder	Kaabe- syersker	Herre- skræd- derinder	Linned- syersker	Handske- syersker	Mindre Grupper	
Højest 8 Timer	256	423	244	232	201	325	380	425	224	179	375	296	
8 $\frac{1}{4}$ —10 "	374	312	432	318	375	417	426	491	417	348	371	302	
10 $\frac{1}{4}$ —11 "	345	293	394	304	360	362	356	360	403	313	308	389	
11 $\frac{1}{4}$ —12 "	330	362	374	261	344	362	364	409	388	266	—	420	
12 $\frac{1}{4}$ —14 "	369	—	403	303	397	462	350	476	544	408	423	500	
Over 14 "	396	—	386	332	453	452	350	450	490	338	750	—	

med den tidligere fremsatte Formodning, at den korte Arbejdsdag, der er overvejende i disse Grupper, for en væsenlig Del beror paa, at der er for lidt Arbejde at faa. Det er da antagelig de mindst dygtige, der lide mest herunder, det vil sige de, der have den ringeste Indtægt, og heraf følger saa ganske naturlig, at kort Arbejdsdag her følger med lav Løn.

I det hele bekræfte altsaa de Tal, der betegne Forholdene i de enkelte Fag, Reglen om, at lang Arbejdsdag og lav Timeløn følges ad.

Medens saaledes vore Tal udtrykke en almindelig Regel om, at den lange Arbejdstid betales daarlig, er der dog en vis Uregelmæssighed tilstede, idet der paa et bestemt Punkt i Linjen finder et Spring Sted. Der er ikke nogen jævn Aftagen af Time-lønnen, men der er en Kløft mellem dem, der arbejde $8\frac{1}{4}$ —10 Timer, og dem, der arbejde $10\frac{1}{4}$ —11 Timer. Ses paa Aarsindtægten (hvortil altsaa Daglønnen svarer), da er Forholdet, som tidligere omtalt, det, at Aarsindtægten stiger fra 8 Timers Arbejdsdagen til 9—10 Timers, men derefter synker for atter at stige, naar man kommer op til den længste Arbejdstid. (Se forrige Side).

Dette er, saavidt vor Undersøgelse rækker, konstant.

Hvorledes man end sønderdeler vort Materiale, bliver Resultatet ikke saaledes, at den, der arbejder længere, derved opnaar en lidt større Dagløn. De, der arbejde $8\frac{1}{4}$ —10 Timer, have større Aarsindtægt end de, der arbejde $10\frac{1}{4}$ —11 Timer, og i det hele ogsaa større Aarsindtægt, end der gennemsnitlig erholdes af alle dem, der arbejde over 10 Timer. $8\frac{1}{4}$ —10 Timers Arbejdsdag betegner som ofte bemærket de gunstigste Arbejdsforhold. Den større individuelle Dygtighed, det større Held eller begge Dele forskaffer den ene Syerske et højere Vederlag for den kortere Arbejdsdag, end den anden kan opnaa for en længere. En eneste Undtagelse er der herfra, de mindre Grupper. De særlige Forhold, der her formentlig gøre sig gældende, have vi allerede omtalt.

Højest 8 Timers Arbejdsdag.

Hvad den korteste Arbejdstid, højest 8 Timers Arbejdsdag, betyder for vore Syersker, have vi allerede belyst paa forskellige Punkter, men ville her yderligere tydeliggøre det ved en detaljeret Redegørelse for de enkelte Tilfælde, i hvilke en saadan

Arbejdstid forekommer. Vi have set, at den overvejende findes hos Hjemmearbejderne. Af de 105 Syersker, der arbejde højst 8 Timer daglig, vare 90 Hjemmearbejdersker.

Flertallet af disse ere gifte, og for dem betegne de 8 Timer da i Reglen kun en Del af det daglige Arbejde. „Mit Hjem nøder mig til først at begynde Kl. 1“, forklarer en gift Benklædesyerske, der syr fra Kl. 1 til 10 à 11 med $1\frac{1}{2}$ Times Afbrydelse. En gift Linnedsyerske med 3 Børn, det yngste et halvt Aar gammelt, forklarer: „Der gaar fem Timer til at passe Hus og Børn; jeg maa hver Dag bringe Middagsmad til min Mand. Naar jeg ikke syr om Søndagen, bruger jeg den til at gøre rent. Hvad jeg tjener, købe vi Klæder for.“ En gift Vestesyerske, der i Almindelighed kun arbejder den halve Dag i Faget, arbejder hele Søndagen, da hun gør rent om Lørdagen, og Arbejdet skal leveres Mandag. Adskillige gifte Syersker opgive en lang Middagstid, der da væsenlig anvendes til Husgerning.

Forøvrigt gælder det ogsaa om adskillige ikke gifte Syersker, at den 8 Timers Arbejdsdag hænger sammen med, at de have andet Arbejde ved Siden af Syningen. En ugift Dameskrædderinde, der arbejder $7\frac{1}{2}$ Time i Faget, har tre Logerende paa Kost. En ugift Handskesyerske har en meget ubestemt Arbejdstid — gennemsnitlig 5—6 Timer — da hun passer et sygt og sengeliggende Menneske, hendes Tante, der saa bidrager til hendes Underhold. — Der er flere Enker med højst 8 Timers Arbejdsdag, som have 3 eller flere Børn. En Enke, der syr Linnedsyning, har foruden sine egne Børn et Plejebarn paa $1\frac{1}{2}$ Aar. En anden Linnedsyerske, Enke med 3 Børn, har lidt Morgenarbejde hos en Familie. En ugift Linnedsyerske, 50 Aar, der syr $6\frac{1}{2}$ Time, hjælper sin Moder og passer Huset for denne. En Enke, der syr Trikotage, har Logerende. En Enke, der syr Paraplyer 5 Timer daglig, bestyrer sin Faders Hus, faar Kost og Logis for sig og sin Datter frit hos denne og anvender sine egne Indtægter til Klæder.

Højst 8 Timers Arbejdsdagen er saaledes for Flertallet af de 105 Syersker — man tør vel antage næsten alle de 51 Hustruer, de fleste af de 21 Enker og desuden enkelte af de ugifte — snarere Skin end Virkelighed, idet deres samlede Arbejdstid — Husvæsenet medregnet — er betydelig længere.

For omtrent tre Femtedele af de 105 Syersker (62) gælder Arbejdsdagen paa højst 8 Timer for hele Aaret. Næsten

en Fjerdedel (25) arbejder i den travle Tid $8\frac{1}{4}$ —12 Timer daglig, henimod en Femtedel (18) over 12 Timer.

En gift, selvstændig erhvervende Dameskrædderinde, der i Almindelighed kun arbejder 7 Timer daglig, forklarer, at hun mellem Paaske og Pintse sommetider arbejder det meste af Natten. En gift Herreskrædderinde med 4 Børn, deraf 2 under 2 Aar, arbejder i Reglen en god halv Dag, eftersom der er travlt, men om Sommeren arbejder hun fra 5 Morgen til 6 Aften. En anden gift Herreskrædderinde med 5 Børn arbejder kun nogle Timer daglig, men i den travleste Tid fra 7 Morgen til 11 Aften. En gift Korsetsyerske arbejder i Reglen kun 6 Timer daglig, men i den travle Tid 14 Timer. En gift Hæklerske paa 62 Aar arbejder 8 Timer, men undertiden 13 Timer.

Naar en Fjerdedel af de gifte Syersker kun arbejder 8 Timer i Faget, beror dette vel ikke blot paa Husgerningen, men ogsaa paa, at Manden er Hovedforsørger. Ogsaa for adskillige ikke gifte forklares den korte Arbejdstid ved, at Vedkommende ikke helt skal sørge for sig selv. Et Par Eksempler ere allerede anførte, her nogle flere. Et Par ugifte Linnedsyersker paa 50 og 55 Aar faa Hjælp af en Tante, den ene har derhos at lille Legat. En Enke paa 47 Aar, ligeledes Linnedsyerske, faar Hjælp af sin Datter. En Korsetsyerske, Enke med 3 Børn, faar Hjælp af sin Moder. En Paraplysyerske, Enke med 2 Børn, faar Hjælp af sine Brødre. En ung Trikotagesyerske bor hos Faderen og faar Hjælp af denne. En Pige paa 20 Aar, der syr Modepynt. bor hjemme og faar Hjælp af sin Moder.

Af de 90 Hjemmesyversker med højst 8 Timers Arbejdsdag er der 44 med daarligt Helbred, og 18 have fyldt 50 Aar. Saare ofte betegner den korte Arbejdstid da dels Mangel paa Kræfter til at arbejde længere, dels Mangel paa Arbejde, begrundet i den ringere Arbejdsevne. Her nogle Eksempler paa svagelige Personer: En Dameskrædderinde hos Familier, der syr fra 12— $6\frac{1}{2}$ og faar Hjælp af Understøttelsesforeningen og Menighedsplejen, lider af uhelbredelige Nervesmerter. En Linnedsyerske arbejder kun den halve Dag, „da Helbredet ikke tillader stadigt Arbejde“. En Handskesyerske har meget daarligt Bryst og faar Hjælp af sin Moder, hos hvem hun bor. Disse Syersker vare ugifte. En Benklædesyerske, Enke med 4 Børn, er svagelig og melankolsk. Ogsaa for nogle af de gifte hidrører den korte Arbejdstid fra daarligt Helbred. En gift Dameskrædderinde kan ikke arbejde længe, da hun har svage Øjne og specielt ikke kan taale at sy ved Lys.

En gift Linnedsyerske kan heller ikke taale at arbejde længe, da hendes Hoved er meget svagt. To gifte Maskere, der kun arbejde den halve Dag, have daarlige Øjne. En gift Hæklerske lider af Nervesvækkelse og svage Øjne.

Som Eksempler paa fremrykket Alder — som oftest tilige daarligt Helbred — kan anføres: En Sækkesyerske, der arbejder 5½ Time, men i den travle Tid 12 Timer, er 77 Aar gammel og faar Fattighjælp. En Dameskrædderinde, der arbejder 7 Timer, er 65 Aar, hendes Hoved er svagt, og hun spytter Blod. To Linnedsyersker ere henholdsvis 58 og 56 Aar og have svage Øjne. En Enke, der syr Klædessko, er 53 Aar og har Mavesygdom.

Undertiden udtales det, at den paagældende ikke kan faa mere at bestille. En Sækkesyerske, Enke paa 52 Aar, arbejder hele Dagen, naar Arbejde kan faas, men har som oftest kun Arbejde i 6 à 8 Timer. En Reparationssyerske, der kun arbejder 5 Timer daglig, har kun lidt Arbejde og Fattighjælp. En Korsetsyerske, Enke med 4 Børn, har svagt Bryst og ikke stadigt Arbejde. „Jeg faar ofte ikke saa meget Arbejde, som jeg kunde ønske“, forklarer en gift Paraplysyerske, der arbejder fra 6 Morgen til 2 Eftermiddag. En selvstændig erhvervende Syerske af Børnedragter, der i Almindelighed kun arbejder 4½ Time daglig, erklærer, at hun har haft Vanskelighed ved at faa Arbejde.

Det vil heraf være klart, at en Arbejdstid paa højst 8 Timer for Hjemmesyerskernes Vedkommende ikke er et Udtryk for særlig gunstige Arbejdsforhold, men tvertimod som oftest betegner, at den paagældende enten fattes Arbejdsdygtighed eller har andet Arbejde (Husgerning) ved Siden af Syningen. Af de 90 Hjemmesyersker, der her er Tale om, er der kun 8, som ere, hvad vi tidligere have kaldt mangelfri Syersker, det vil sige Syersker i den fuldt arbejdsdygtige Alder, 20—39 Aar, der hverken ved Ægteskab eller ved daarligt Helbred hindres fra at yde fuldt Arbejde. Alle de øvrige ere gifte, gamle eller svagelige. Dette er altsaa Forklaringen af 8 Timers Arbejdsdagen for 82 af de 90. Og hvad de øvrige 8 angaar, vil man næppe tage fejl ved at antage, at det er de i det foregaaende omtalte Personer, der bo hos Slægtninge, passe Huset for disse og derfor faa en Del af deres Underhold.

Hjemmesyerskerne med højst 8 Timers Arbejdsdag have med faa Undtagelser en lav Aarsindtægt. De tre Fjerdedele af dem (67 af de 90) maa nøjes med en Aarsindtægt paa under

300 Kr., og kun ganske enkelte (6 af de 90) have over 400 Kr. Og det er da navnlig saadanne, der med en kort sædvanlig Arbejdsdag forbinde en meget lang Arbejdsdag i den travle Tid. Som Eksempel herpaa kan anføres et Par Dameskrædderinder. Den ene, der er selvstændig erhvervende, tjener med en Arbejdsdag af 8 Timer 500 Kr., men i den travle Tid arbejder hun i 15 Timer. Den anden, der arbejder for en Forretning og tjener over 700 Kr., arbejder i Reglen kun 7 Timer, men i den travle Tid ofte 15 Timer.

Medens saaledes 8 Timers Arbejdsdagen i Hjemmet betegner særlige og som oftest ugunstige individuelle Forhold, stiller det sig helt anderledes paa Systuerne. Paa de enkelte Systuer, hvor 8 Timers Arbejdsdagen er indført, betegner dette særlig fortrinlige Arbejdsforhold. Af de 11 Systuearbejdere, der arbejder højst 8 Timer, ere de 5 Handskesyersker. De arbejder i den samme større Forretning, have hele Aaret rundt en Arbejdstid fra 9 til 5 med en halv Times Spisetid, altsaa $7\frac{1}{2}$ Time, og faa en Løn af fra 400 til 700 Kr. aarlig, gennemsnitlig 475 Kr., medens Lønnen for de mangelfri Syersker, til hvilke de alle høre, gennemsnitlig udgjorde 498 Kr. Her er man altsaa naaet videre end til 8 Timers Arbejdsdagen. Et Eksempel endnu paa en fuldstændig gennemført 8 Timers Arbejdsdag frembyder vor Undersøgelse. Det er to Korsetsyersker, der arbejder paa Systue i 10 Timer med 2 Timers Middag, altsaa 8 Timer, uden Overarbejde i den travle Tid. Den ene, 20 Aar, tjener 384 Kr., den anden, 32 Aar, tilskærer Korsetter og tjener 600 Kr.*)

De øvrige Systuearbejdere, der have højst 8 Timers Arbejdsdag, arbejder længere i den travle Tid. Tilnærmelsesvis er dog otte Timers Arbejdsdagen gennemført i et af vore største Magasiner. En af vore Dameskrædderinder, som arbejder der, har som Regel 8 Timers Arbejdsdag, nemlig fra 9 til 6 med 1 Time Middag. I Tilfælde af Travlhed sys der lidt længere for den samme Betaling, og i Maanederne Marts til Juni begyndes der Kl. 8. En Morgenskoyerske, 31 Aar, ugift, arbejder paa Systue fra 9 til 6 med 1 Times Spisetid for 275 Kr. aarlig. Men fra November til Jul arbejdes der fra 6 til 6. I en Broderiforretning tjener en 22aarig Syerske paa Systue ved Montering 600 Kr. med

*) Her have vi altsaa Forklaringen af den særdeles høje Timeløn for Handskesyersker og Korsetsyersker med højst 8 Timers Arbejdstid — henholdsvis 140 og 178 Procent af Gennemsnitslønnen for Fagets fuldt arbejdsdygtige Medlemmer. (Se Side 108).

en Arbejdstid, der i Reglen er fra 7 til 10 Timer med 2 Timers Middagspavse, men i den travle Tid arbejdes der fra 8 Morgen til 10 Aften.

Medens Hjemmearbejdersken med højst 8 Timers Arbejdsdag i Reglen er gift, gammel eller svagelig, ere Systuearbejder-skerne med denne Arbejdstid med en enkelt Undtagelse „mangel-fri“, ugifte Kvinder med godt Helbred i den kraftige Alder.

Over 12 Timers Arbejdsdag.

Efter at have stiftet specielt Bekendtskab med de Syersker, hvis Arbejdsdag er højst 8 Timer, vende vi os nu til dem, der arbejde over 12 Timer. Den af vore Syersker, der opgiver den længste Arbejdsdag, er en svensk født, 30 aarig Handskesyerske, gift med en Ølkusk. Hun arbejder fra Kl. 3 Morgen til 10 Aften med en halv Times Spisetid — altsaa $18\frac{1}{2}$ Time, har Arbejde hele Aaret rundt, men arbejder ikke om Søndagen. Hendes Opgivelser om Arbejdstiden ere bekræftede af hendes Naboer. Rimeligvis bidrager Mandens Forretning til, at hun begynder saa tidlig. Hun har en god Aarsindtægt, 500 Kroner, har arbejdet i Faget fra 19 Aars Alderen, altsaa i 11 Aar. Før den Tid var hun Smørrebrødsjomfru, men kunde ikke taale det, hendes Bryst er angrebet, som hun mener, ved den megen Stillesidden ved Maskinen. Hun er tilfreds. Næst efter hende følger en Dame-skrædderinde paa 53 Aar, forladt Hustru, der ved 18 Timers Arbejde tjener 624 Kr. aarlig. Hun har arbejdet i Faget fra 21 Aars Alderen, altsaa i 32 Aar, har daarligt Helbred og mener, at hendes Helbred har lidt Skade ved Arbejdet.

En Arbejdsdag paa $16\frac{1}{2}$ Time har en ugift Herreskrædderinde paa 36 Aar, der har et 6 Aars Barn. Hendes Arbejdsdag er fra 5 Morgen til 10 Aften med en halv Times Spisetid. Hun har kun arbejdet i Faget i 6 Aar, før den Tid var hun Væverske, hvilket hun opgav, fordi det var skadeligt for Sundheden; hun er brystsvag og mener, at hendes Helbred har lidt ved Maskinsyningen. Hun tjener 480 Kr. aarlig og vilde være tilfreds, dersom Arbejdet blev bedre betalt.

Der er kun fire af vore Syersker, der opgive en regelmæssig Arbejdsdag paa over 16 Timer. Men ikke faa opgive, at de undertiden maa tage Natten til Hjælp. En Herreskrædder-

inde, Enke paa 47 Aar med daarligt Helbred, meddeler, at hun ofte arbejder hele Døgnet, ofte arbejder hele Søndagen og den paafølgende Nat for Afleveringens Skyld. Hun tjener 680 Kr. aarlig, har arbejdet i Faget i 26 Aar og mener, at hendes Helbred har lidt ved Arbejdet. En gift Dameskrædderinde paa 32 Aar, der i Almindelighed arbejder fra 7 Morgen til 11 à 11½ Aften med et Par Timers Afbrydelse, staar i den travle Tid op Kl. 3—4 og kommer undertiden ikke i Seng før 12—1. Hendes Helbred er kun nogenlunde godt, og uagtet hun kun har arbejdet 1 Aar i Faget, mener hun dog, at det har lidt Skade ved Arbejdet.

Som det vil ses af disse Eksempler, er den længste Arbejdstid forbunden med daarligt Helbred, og de paagældende mene selv, at dette skyldes deres Arbejde. Men i et Par af de anførte Tilfælde saa vi dog, at vedkommende havde opgivet sin tidligere Virksomhed, fordi hun ikke kunde taale den. At et forud mindre godt Helbred har lidt ved den overdrevent lange Arbejdstid, er jo ret naturligt.

Betragte vi enkeltvis de Syersker, der forbinde daarligt Helbred med over 12 Timers Arbejdsdag, forekommer der ikke faa Tilfælde, hvor de paagældende selv mene, at det daarlige Helbred skyldes andre Grunde end Arbejdstiden.

En Dameskrædderinde, Enke paa 32 Aar med 2 Børn, har syet i 5 Aar, arbejder 14 Timer daglig, har Slim paa Lungerne, men erklærer ikke at have lidt Skade ved Arbejdet. En Herreskrædderinde, frasepareret Hustru, med 5 Børn, i en Alder fra 12 til 3 Aar, arbejder, naar der er travlt, fra 10—11 om Formiddagen til 2—3 om Natten, spiser, medens hun syr. Hun har svage Øjne, men det er ikke af Syningen. Hun er 33 Aar, har arbejdet i Faget fra 14 Aars Alderen, men tror ikke, at hendes Helbred har lidt ved Syningen. — En 38 aarig gift Kone, der arbejder 14½ Time daglig, i den travle Tid 16 Timer, samt arbejder om Søndagen, har tidligere gaaet ud at vaske, men hendes Helbred tillod det ikke mere. Hun har nu i 3 Aar været Herreskrædderinde, har daarligt Helbred, men tror ikke, at dette skyldes Syningen. — En gift Kaabesyerske paa 26 Aar, Fagalder 4 Aar, har to smaa Børn, arbejder fra 6 Morgen til 10½ Aften, naar det haster, og i den travleste Tid helt ud paa Natten, har daarligt Bryst. Hidtil har hendes Helbred ikke lidt ved Arbejdet, men hun tror, at det vil ske. Ved at sy paa Maskine kan hun mærke, at hun er syg. En 27 aarig gift Linnedsyerske, Fagalder 3 Aar, arbejder, naar hun er ude, kun fra 8—7½ med

$\frac{1}{2}$ Times Spisetid, altsaa 11 Timer, men hjemme fra 6 Morgen til 9 Aften med 2 Timers Spisetid, altsaa 13 Timer, lider af nervøs Hovedpine og Blegsot, men mener ikke, at hendes Helbred har lidt ved Arbejdet. — En ugift Handskesyerske, 51 Aar, med Fagalder 17 Aar, arbejder fra 6—10 med 1 Times Afbrydelse, altsaa 15 Timer, i den travle Tid fra 6 Morgen til 1 Nat, om Søndagen gør hun rent og vasker. Hun lider af Nervesvækkelse og svag Mave, men tror ikke at have lidt Skade ved Arbejdet. Kun naar hun sidder for længe oppe, tager det paa Helbredet. — En ugift Maskerske paa 55 Aar arbejder fra 6 Morgen til 11 Aften med 1 Time Spisetid, i den travleste Tid til langt ud paa Natten. Hun begyndte at maske for 11 Aar siden, da hun blev for svag til at tjene. Hun har haft Gigtfeber og har Hjærtefejl, men har ikke lidt Skade ved Arbejdet.

I nogle Tilfælde have de paagældende, før de blev Syersker, haft andet Arbejde, som de ikke kunde taale. De maa altsaa antages at være komne til Syningen med mindre godt Helbred. Foruden de to tidligere omtalte Tilfælde kan saaledes anføres: En 19 aarig Herreskrædderinde, der arbejder 13 Timer daglig, har syet et Aar, men tidligere været Sætterske. Hendes Helbred er daarligt, det har ikke lidt ved det nuværende Arbejde, men ved det tidligere, som hun ikke kunde taale. En gift Handskesyerske paa 30 Aar, der kun har syet i $1\frac{1}{2}$ Aar, arbejder fra 7—10. med $\frac{1}{2}$ Times Spisetid, altsaa $14\frac{1}{2}$ Time, men begynder i den travle Tid Kl. 4. Hun lavede tidligere Sengklæder, det kunde hun ikke taale, men hun taaler heller ikke at sy. En anden Handskesyerske, gift, 28 Aar, har i 2 Aar syet smaat og arbejder $12\frac{1}{2}$ Time. Hun er svag, men det hidrører ikke fra Arbejdet, tidligere gjorde hun rent, men det kunde hun ikke taale. Det er Arvesygdom. En gift Maskerske, 55 Aar, har masket i 7 Aar og arbejder 15 Timer daglig, altid ens, naar hun har Arbejde. Tidligere lavede hun Tændstikker, men det forbød Lægen hende. Hun har Underlivslidelse, har haft 7 Børn, mistet de 6 som smaa, en Pige lever, men er svag.

Undertiden er Aarsagen til det daarlige Helbred tvivlsom eller blandet, saa at det delvis skyldes den lange Arbejdstid. En ugift Dameskrædderinde paa 33 Aar har syet, siden hun var 15 Aar. Naar hun syr hjemme, arbejder hun i Reglen fra 4 Morgen til 9 Aften med ubestemt, kort Spisetid. Hyppig er hun to Gange ugenlig ikke i sin Seng, syr da hele Natten og hviler kun et Par Timer. Hun er aldrig ledig, men gaar heldigvis

undertiden ud at sy og arbejder da kun fra 8—8. Hun har, som rimeligt er, daarligt Helbred, Hjertesygdom, Blodopkastning. Hun har haft Sygdommen fra ganske ung, saa hun ved ikke, om Syningen er Grunden til den. Lægen har sagt, at hun skulde spadserere to Timer daglig, men det kan hun ikke. Hun ernærer sin Moder. Skønt det strængt taget ikke hører herhen, kan jeg dog ikke nægte mig her at omtale som en sjælelig Mærkværdighed, at denne — som det skulde synes — stakkels Kvinde er udmærket godt tilfreds, hun kan, erklærer hun, ikke have det bedre. Hun er saa glad ved at have fundet en Veninde, en jævnaldrende gift Fagfælle, de følges altid ad, naar de gaa ud, og ses hver Dag. Men hun har ganske vist en forholdsvis betydelig aarlig Indtægt, 900 Kr., og har adskillige Fornøjelser. En ugift Dameskrædderinde paa 25 Aar, der har syet fra 17 Aars Alderen, arbejder ude fra 8 til 7, hjemme fra 5 Morgen til 9 à 11 Aften med en Time Spisetid, altsaa 15 à 16 Timer. Hun har daarligt Helbred, og dette er blevet ringere ved Syningen. Aarsagen er tildels en Hjærtfejl, Lægen forbyder hende fuldstændig at sy, men det er hun nødt til for at leve. En ugift Linnedsyerske paa 35 Aar har gaaet paa Lærerindekursus, som hun forlod paa Grund af Sygdom, har nu syet i 8 Aar, lider af Nervesvækkelse, formentlig paa Grund af for lang Arbejdstid.

I mange Tilfælde anses den lange Arbejdstid for at være den afgørende Aarsag til det daarlige Helbred. En Dameskrædderinde paa 54 Aar, der har syet i 35 Aar og nu er forladt Hustru, arbejder 13 Timer. Hendes Bryst er angrebet af den megen Stillesidden, og fordi hun aldrig kommer i Luften. En anden Dameskrædderinde, ugift, 46 Aar, har syet i 19 Aar og arbejder i Reglen fra 6 Morgen til 11 Aften med $1\frac{1}{2}$ Time Spisetid, altsaa $15\frac{1}{2}$ Time. Men naar hun i den travle Tid har meget travlt, arbejder hun, paastaar hun, „uafbrudt Dag og Nat“. Hendes Helbred er nu ikke godt, og dette skyldes efter Lægens Sigende Overanstrengelse ved Maskinsyning. Hun understøtter sin Søster, der er 62 Aar, har svagt Syn, syr Linnedsyning og tjener 35 Øre daglig. En tredje Dameskrædderinde, 32 Aar, har syet i 15 Aar og arbejder $12\frac{1}{2}$ Time daglig. Hun lider af Nervøsitet og Hovedpine, mange Gange begrundet paa daarlig Næring og Nattevaagen. Hun har et Barn at sørge for. En ugift Herreskrædderinde paa 26 Aar har syet i 5 Aar og arbejder daglig 14 à 16 Timer med ubestemt Spisetid, i Foraaret 18 à 19 Timer. Hun har en Hjærtfejl og tror, at hun er svækket

ved Syning eller snarere ved for lang Arbejdstid. En ugift Kaabesyerske paa 24 Aar begyndte at sy i sit 16. Aar, arbejder hele Dagen, ofte Natten med, ikke om Søndagen. Hun klager over Svækkelse paa Grund af Overanstrengelse og Mangel af frisk Luft, trykkes af Mangel paa Kræfter til at udholde Arbejdet. En anden ugift Kaabesyerske paa 28 Aar arbejder 14 Timer samt om Søndagen, og i den travle Tid — fra Februar til Maj — fra 4 Morgen til 10 Aften. Hun har ganske godt Helbred, men klager over Hovedpine af den megen Stillesiddende. Hun hjælper sin Moder og Søster af sin Aarsindtægt, der udgør 700 Kr.

En ugift Handskesyerske paa 53 Aar, der har syet i 26 Aar, arbejder 16 Timer daglig, spiser, medens hun arbejder. Hun har svagt Hoved og Mave, „jeg sidder for meget“, siger hun. En anden Handskesyerske, ugift, 23 Aar, med daarligt Helbred, tror ligeledes, hun sidder for meget. Hun har syet fra 15 Aars Alderen, arbejder 14 Timer og passer derhos Huset, arbejder omtrent hele Søndagen.

Andre, der arbejde over 12 Timer daglig, udtale ligeledes, at deres Helbred har lidt Skade ved Syningen, uden dog at henpege paa den lange Arbejdstid. En Herreskrædderinde, forladt Hustru, 45 Aar, har syet, siden hun var 15 Aar, og arbejder sædvanlig 15½ Time, men ved Pintsetid arbejder hun „uafbrudt Dag og Nat, Spisetiden fraregnet“. Hendes Helbred er daarligt, og hun tror, at hun er bleven brystsvag ved den bøjede Stilling under Arbejdet. En anden Herreskrædderinde, gift, 40 Aar, med 3 Aars Fagalder, arbejder 14 Timer daglig og lider af Brystkrampe, som hun tror, hun har faaet af Maskinsyning. En Kaabesyerske gift, 51 Aar, har syet i 15 Aar og arbejder fra 5 Morgen til 10 à 11 Aften med 2½ Times Afbrydelse, altsaa c. 15 Timer, men i den travle Tid fortsætter hun undertiden til 2 à 3 Morgen. Hun har af Naturen et godt Helbred, men har af Maskinsyning faaet Smærter over Lænderne. En ganske ung Kaabesyerske, 17 Aar, har syet i 4 Aar og arbejder i 15 Timer, undertiden 2 Timer længere. Hun lider af Hovedpine, som hun tilskriver Maskinsyningen. Hun hjælper sin Moder. En gift Linnedsyerske, 47 Aar, der har syet i 5 Aar, arbejder, naar hun har Arbejde, i 14 Timer. „Naar jeg har Kræmmerarbejde“ — siger hun — „er der hverken Tale om Søgn eller Hellig“. Hendes Øjne ere blevne svage ved Syningen. En anden Linnedsyerske, Enke paa 63 Aar, har syet, siden hun var 20 Aar, arbejder 15 Timer daglig og mener, at hendes Nervesvækkelse skyldes Syningen.

Enkelte opgive samtidig, at deres Helbred er godt, og at det har lidt ved Syningen. Saaledes et Par Linnedsyersker, begge Enker i Trediverne, med Arbejdstid 15 à 16 Timer. Den ene erklærer at være bleven nervøs ved Maskinsyningen, den anden, at hendes Øjne ere blevne svækkede.

Som det vil ses af adskillige af de anførte Tilfælde, er det ikke sjældent, at de, der arbejde saa uforholdsmæssig længe, have andre Personer at forsørge, hvad der da forklarer den overdrevent lange Arbejdstid. Der er iblandt dem flere ugifte med Børn. Vi have omtalt en af disse, en Dameskrædderinde. Fremdeles kan anføres: En Herreskrædderinde, 32 Aar, der kun har syet 1 Aar, og som arbejder 13, i den travle Tid 15 Timer, har et Barn at sørge for — med Hjælp. En anden ugift Herreskrædderinde paa 32 Aar, der arbejder 16 Timer daglig, kom til Syningen for 1½ Aar siden fra Tyendeforhold, fordi hun skulde have et Barn. Hun har 2 Børn — paa 7 og 1 Aar — og sin Moder at sørge for foruden et Plejebarn, for hvilket der betales 10 Kr. maanedlig. En Linnedsyerske, 34 Aar, der arbejder 13 Timer daglig, har et Barn, til hvilket Faderen iøvrigt yder 600 Kr. aarlig, mens hun selv kun tjener 300 Kr. — En Maskerske paa 28 Aar, der arbejder 15 Timer, men kun midlertidig masker, medens hun ellers er Cigarrullerske, har et Barn, som hun helt forsørger.

Vi have allerede omtalt flere Enker og ligestillede, der have Børn at forsørge. Yderligere kan nævnes 2 Herreskrædderinder, der have hver 6 Børn. Den ene af dem er tidligere omtalt paa Grund af sin høje Aarsindtægt (1400 Kr.). Hun kan ogsaa fremdrages som Eksempel paa, at godt Helbred kan bevares trods den lange Arbejdsdag, idet hun med godt Helbred og en Arbejdsdag paa 12½ Time — i den travle Tid 3 Timer længere — forbinder en Fagalder af 20 Aar. Den anden, der ved 13½ Times dagligt Arbejde — i den travle Tid 15 Timer — kun tjener 300 Kroner, har ligeledes godt Helbred, men kun 4 Aars Fagalder. Endnu en Herreskrædderinde kan nævnes i denne Forbindelse. Hun er 36 Aar, Enke med 3 Børn, arbejder 16 Timer daglig, har syet i 22 Aar og har godt Helbred — men sin nuværende Arbejdstid har hun kun haft i tre Aar. Dette omtales udtrykkelig her, men det er noget, der ikke spørges om, og som derfor Skemaerne i Reglen ikke ville oplyse.

To Dameskrædderinder, Enker, have hver 2 Børn. Den ene, der er 28 Aar, med Fagalder 2 Aar, arbejder 13 Timer daglig, men i den travle Tid fra 6 Morgen til 1 à 2 Nat. Hendes

Børn ere paa 3 Aar og 9 Maaneder. Hun tjener kun 300 Kr. aarlig, hendes Helbred er nogenlunde godt. Hun mener ikke, det har lidt ved Syningen, men forklarer dog, at hun har daarlige Øjne af den megen Syning ved Lys. Den anden, 28 Aar, har med 3 Aars Fagalder godt Helbred trods sin 14 Timers Arbejdsdag. Hun tjener kun 250 Kr. ved Syningen, men har dertil en Livrente paa 500 Kr. aarlig. Hendes Mand var Tørmester.

Af de Syersker med den lange Arbejdstid, som ikke have smaa Børn, er der flere, som sørge for eller hjælpe en Slægtning. Flere Eksempler ere allerede anførte, saaledes to Dameskrædderinder, af hvilke den ene ernærer sin Moder, den anden hjælper en Søster. En tredje Dameskrædderinde, Enke paa 64 Aar, arbejder 14 Timer og maa sørge for en svagelig Datter. En Herreskrædderinde, der med $12\frac{1}{2}$ Times Arbejdsdag og 12 Aars Fagalder forener godt Helbred, hjælper sin Moder.

Vi have omtalt en Kaabesyerske, der hjælper sin Moder. Det samme er Tilfældet med to andre Kaabesyersker. Den ene, 25 Aar gammel, har syet i 10 Aar og arbejder fra 7 Morgen til 10 Aften med en halv Time Spisetid, altsaa $14\frac{1}{2}$ Time, fra Marts til Maj 2 Timer længere, men hun er ledig $4\frac{1}{2}$ Maaned. Hun har ganske godt Helbred, men er dog nervøs af Overanstængelse. Den anden, 28 Aar gammel, hjælper baade Moder og Søster. Hun syr fra 8 Morgen til 11 Aften med 1 Time Spisetid, altsaa 14 Timer, men i den travle Tid, Februar—Maj, fra 4 Morgen til 10 Aften, arbejder ogsaa om Søndagen. Hun har syet i $3\frac{1}{2}$ Aar, hendes Helbred er ganske godt, men hun har Hovedpine af den megen Stillesidden. En Handskesyerske, der arbejder 14 Timer, har i 2 Maaneder haft en Broder at sørge for.

Hermed afslutte vi da denne lange Eksempelsamling.

Spisetid.

Hvor lang Tid vore Syersker anvende til Spisetid, viser følgende Oversigt.

<i>Spisetid</i>	Antal
Ingen	20
$\frac{1}{4}$ Time . . .	10
$\frac{1}{2}$ " . . .	209
$\frac{3}{4}$ " . . .	9
1 " . . .	344
$\frac{5}{4}$ " . . .	4
$1\frac{1}{2}$ " . . .	45
2 " . . .	79
$2\frac{1}{2}$ " . . .	7
3 " . . .	22
Over 3 " . . .	12
Tilsammen . .	761

Af de øvrige 76 havde 11 ubestemt Spisetid, og fra 65 mangler Opgivelse.

At der ingen Spisetid haves, vil sige, at der spises under Arbejdet uden Afbrydelse i dette. „Jeg spiser, medens jeg syr“, forklare enkelte. Dette er dog sjælden Tilfældet. Den hyppigste Spisetid er 1 Time, den næsthyppigste en halv Time.

Af hvert hundrede Syersker havde

<i>Spisetid</i>	Pct.
Højest $\frac{1}{2}$ Time . . .	31
$\frac{3}{4}$ —1 " . . .	47
Over 1 " . . .	22
Tilsammen . . .	100

Altsaa henved Halvdelen har en Time Spisetid, henved en Tredjedel har højest $\frac{1}{2}$ Time og henved en Fjerdedel over 1 Time. I Reglen er Spisetid enstydig med Middagspavse. Men i enkelte Tilfælde betegner det Middags- og Frokostpavse, t. Eks. $\frac{1}{4}$ Time til Frokost, $\frac{1}{2}$ Time til Middag.

Af dem, hvis Spisetid er over 1 Time, er der, som Oversigten viser, nogle, hvis Spisetid angives til over 2, ja endog over 3 Timer. Dette maa forstaas saaledes, at Arbejdet afbrydes saa længe af Spisning, Husvæsen og Børnepleje. Den lange Arbejdspause falder da ogsaa fortrinsvis paa de gifte Syersker. Over 3 Timers Arbejdspause havde kun 1 ugift og 1 Enke, men 10 gifte; over 2 Timer havde 13 ugifte, 3 Enker og 25 gifte. Der er dog ikke saa ganske faa gifte Syersker, der maa nøjes med $\frac{1}{2}$ Time Spisetid.

Af hvert hundrede Syersker havde:

<i>Spisetid</i>	ugifte	gifte	Enker
	Pct.	Pct.	Pct.
Højest $\frac{1}{2}$ Time..	34	23	34
$\frac{3}{4}$ —1 " ..	51	36	42
Over 1 " ..	15	41	24
Tilsammen..	100	100	100

Det vil ses, at de gifte Syersker have noget længere Spisetid end de øvrige, men at Forskellen ikke er betydelig. Fler-tallet af de gifte har kun 1 Time Spisetid eller derunder, saa at der ikke bliver nogen synderlig Tid til at passe Hjemmet.

Nogen Forskel er der ogsaa mellem Forholdene i Hjemmet og paa Systuerne.

Paa Systuer er den længste Spisetid 2 Timer, hos Familier er den $1\frac{1}{2}$ Time. En Spisetid af over 2 Timer findes da kun blandt dem, der arbejde i Hjemmet.

Af hvert hundrede Syersker havde:

<i>Spisetid</i>	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier	Blandet Arbejdssted	Ialt
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Højest $\frac{1}{2}$ Time	29	40	29	31	31
$\frac{3}{4}$ —1 "	45	48	62	49	47
Over 1 "	26	12	9	20	22
Tilsammen...	100	100	100	100	100

Det vil ses, at Systuearbejderskerne, der jo have den korteste Arbejdsdag, ogsaa have den korteste Spisetid, det er fortrinsvis her, at Spisetiden er indskrænket til en halv Time og der-

under. Den korte Spisetid paa mange Systuer bevirker, at Syersken ikke faar varm Mad om Middagen, men maa nøjes med sin medbragte tørre Kost med en Kop Kaffe, der ofte ydes hende paa Systuen foruden Pengelønnen.

For de enkelte Fag stiller Forholdet sig procentvis saaledes:

<i>Fag</i>	Spisetid			
	Højest $\frac{1}{2}$ Time	$\frac{3}{4}$ —1 Time	Over 1 Time	Ialt
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Kaabesyersker	52	43	5	100
Handskesyersker	46	29	25	100
Herreskrædderinder...	34	49	17	100
Mindre Grupper.....	27	42	31	100
Korsetsyersker	26	26	48	100
Dameskrædderinder...	22	56	22	100
Linnedsyersker	16	46	38	100
Maskere	9	43	48	100
Alle Syersker...	31	47	22	100

Det vil ses, at Kaabesyerskerne ere det Fag, der har den korteste Spisetid. Over Halvdelen maa nøjes med en halv Time, og der er næsten ingen, der har over en Time. Dette hænger vistnok sammen med, at de ere det Fag, der har den længste ledige Tid, derfor arbejdes der anspændt med liden Afbrydelse den øvrige Del af Aaret. Derhos ere Kaabesyerskerne det Fag, der tæller flest unge og ugifte Personer. Næst efter Kaabesyerskerne er det Handskesyerskerne, som have det største Antal med den meget korte Spisetid, hvorimod denne er sjældnest blandt Maskere og Linnedsyersker, de Fag, i hvilke de gifte ere talrigst. En Spisetid paa over 1 Time findes hyppigst i de smaa Fag, Korsetsyersker og Maskere. Blandt Korsetsyerskerne er der et forholdvis stort Antal Systuearbejdersker med 2 Timer Spisetid. Det maa imidlertid erindres, at de absolute Tal, særlig for de smaa Fags Vedkommende, ere meget smaa.

Hvilken Indflydelse en meget kort Spisetid — paa en halv Time og mindre — kan have paa Syerskernes Sundhed, kan ikke oplyses ved denne Undersøgelse, thi da den korte Spisetid fortrinsvis findes hos den Del af Syerskerne, der har den korteste Arbejdsdag, nemlig Systuearbejderskerne, vil den heldige Virkning af den kortere Arbejdsdag mere end opveje den uheldige Virkning, den korte Spisetid maaske kunde have.

Søndagsarbejde.

Spørgsmaalet „Arbejder De om Søndagen? Hvor meget?“ er blevet besvaret af 817 Syersker. Svarene vare følgende:

Intet Søndagsarbejde havde	342
Sjældnen —	37
Undertiden —	56

Søndagsarbejde i den travle Tid havde:

Uden Opgivelse af Arbejdstid	56
Højest 4 Timer	4
5—6 —	44
7—9 —	15
Mindst 10 —	8
	127

Søndagsarbejde hele Aaret havde:

Uden Opgivelse af Arbejdstid	64
Højest 4 Timer	20
5—6 —	122
7—9 —	26
Mindst 10 —	23
	255

Det vil ses, at Flertallet har haft noget Søndagsarbejde, men at de, der arbejde om Søndagen, forsaavidt fuldstændige Oplysninger foreligge, som oftest kun arbejde den halve Dag, at det ingenlunde er sjældent, at der haves noget Søndagsarbejde Aaret rundt, men at det er meget sjældent, at der arbejdes lige saa meget om Søndagen som om Hverdagen. At der ikke arbejdes om Søndagen, kan have meget forskellige Grunde. En Skosyerske arbejder ikke om Søndagen, fordi hun ikke har Arbejde nok, en Maskerske gør det ikke, fordi hun hellere tager Natten til Hjælp. Over 12 Timers Søndagsarbejde opgive 1 Dameskrædderinde, 3 Herreskrædderinder, 3 Linnedsyersker, 1 Handskesyerske og 1 Masker — ialt 9 Syersker. Af de 9 opgive 2 at arbejde 13 Timer, 3 opgive 14 Timer, 3 15 Timer og 1 16 Timer, og det fremhæves i Reglen udtrykkelig, at det er hele Aaret rundt.

Alle disse 9 ere Hjemmearbejdere. Der er nemlig stor Forskel paa Søndagsarbejdets Omfang i Hjemmene og paa Systuerne.

Søndagsarbejde og Arbejdssted.

<i>Søndagsarbejde</i>	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier	Blandet Arbejds- sted
Intet	207	97	16	22
Sjælden	22	9	5	1
Undertiden	42	8	1	5
I den travle Tid uden opgivet Timetal	51	2	"	3
— højest 4 Timer	"	4	"	"
— 5—6 "	25	19	"	"
— 7—9 "	11	4	"	"
— mindst 10 "	6	"	1	1
Hele Aaret uden opgivet Timetal ..	56	2	2	4
— højest 4 Timer	18	2	"	"
— 5—6 "	98	12	2	10
— 7—9 "	24	1	"	1
— mindst 10 "	21	1	"	1
Ialt...	581	161	27	48

Sammenfattes Syerskerne i tre Grupper 1) uden Søndagsarbejde, 2) med Søndagsarbejde en Del af Aaret (herunder: sjælden, undertiden og i den travle Tid) og 3) med Søndagsarbejde hele Aaret, faa vi følgende Oversigt.

Søndagsarbejde og Arbejdssted.

<i>Søndagsarbejde</i>	Antal					Procent				
	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier	Blandet Arbejdssted	Ialt	I Hjemmet	Paa Systue	Hos Familier	Blandet Arbejdssted	Ialt
Intet	207	97	16	22	342	35	60	59	46	42
En Del af Aaret ..	157	46	7	10	220	27	29	26	21	27
Hele Aaret	217	18	4	16	255	38	11	15	33	31
Ialt...	581	161	27	48	817	100	100	100	100	100

Det vil ses, at medens af de hjemmearbejdende Syersker kun 35 Procent vare helt fri for Søndagsarbejde, og af Syersker med blandet Arbejdssted 46 Pct., havde af Syersker hos Familier og paa Systue c. 60 Pct. intet Søndagsarbejde. Og medens 38 Pct. af de hjemmearbejdende Syersker og 33 Pct. af Syersker med blandet Arbejdssted havde Søndagsarbejde Aaret rundt, arbejdede

af Dameskrædderinder hos Familier kun 15 Pct. og af Syersker paa Systue endog kun 11 Pct. hele Aaret om Søndagen.

Ses alene paa dem, der hele Aaret arbejdede over den halve Søndag (mindst 7 Timer), var dette Tilfældet med 8 Pct. i Hjemmet, 1 Pct. paa Systue og ingen hos Familier.

Hjemmearbejdet virker i samme Grad til at forlænge Arbejdsdagen ud over 11 Timer og til at forlænge Arbejdsugen ud over 6 Dage. For hver Systuearbejderske, der arbejder over 11 Timer daglig, er der godt og vel tre Hjemmesyersker med denne Arbejdstid, og for hver Systuearbejderske, der arbejder om Søndagen Aaret rundt, er der godt og vel tre Hjemmesyersker, der gøre det samme.

Naar en Syerske arbejder baade ude og hjemme, er Søndagsarbejdet mest Hjemmearbejde. En Dameskrædderinde forklarer: Paa Systue arbejder jeg i den travle Tid fra 7—1 om Søndagen, ellers ikke, hjemme syr jeg lige saa godt om Søndagen som de andre Dage. En anden svarer: Ja, naar jeg har Hjemmearbejde, ofte hele Dagen. En tredje, der har sine Hverdage fuldt besatte paa Systuen, erklærer, at hun om Søndagen syr hjemme det meste af Dagen. Det er meget muligt, at dette kan være Tilfældet med flere af dem, der opføres som Systuearbejdersker med Søndagsarbejde.

Hvorledes Søndagsarbejdet fordeler sig imellem Fagene, viser følgende Oversigt:

Søndagsarbejde og Fag.

<i>Fag</i>	Søndagsarbejde				Samme i Procent			
	Intet	En Del af Aaret	Hele Aaret	Ialt	Intet	En Del af Aaret	Hele Aaret	Ialt
Dameskrædderinder .	86	56	67	209	41	27	32	100
Kaabesyersker	64	42	59	165	39	25	36	100
Herreskrædderinder .	60	54	36	150	40	36	24	100
Linnedsyersker	42	21	26	89	47	24	29	100
Handskesyersker	24	6	28	58	41	10	49	100
Korsetsyersker	13	11	6	30	43	37	20	100
Maskere	9	3	10	22	41	14	45	100
Mindre Grupper	44	27	23	94	47	29	24	100
Alle Syersker	342	220	255	817	42	27	31	100

Det vil ses, at Søndagsarbejdet breder sig over alle Fagene, og at der langt fra er den Forskel mellem de enkelte Fag, som mellem Hjemmesyersker og Systuearbejdersker. Lidt Forskel er der imidlertid, og sammenligner man for hvert Fag Antallet af dem, der slet ikke arbejde om Søndagen, med dem, der arbejde Aaret rundt, viser det sig, at Maskere og Handskesyersker have mest Søndagsarbejde, derpaa følge Kaabesyersker og Dameskrædderinder, hvilke sidste kun have lidt mere Arbejde end det gennemsnitlige. Mindre Søndagsarbejde end det gennemsnitlige have Herreskrædderinder og Linnedsyersker, men navnlig Korsetsyersker og de mindre Grupper, hvilke saaledes ere de heldigst stillede. Det vil erindres, at Maskerne og Handskesyerskerne ogsaa med Hensyn til Arbejdsdagens Længde vare ugunstig stillede, og at de mindre Grupper vare gunstig stillede. Herreskrædderinderne og Linnedsyerskerne ere gunstigere stillede med Hensyn til Søndagsarbejde end med Hensyn til Arbejdsdagens Længde, det omvendte er Tilfældet med Hensyn til Dameskrædderinderne. Nogen bestemt Tendens ses der ikke i dette, og de smaa Tal give stort Rum for Tilfældigheder. Den eneste Sondring, der er Grund til at tillægge nogen større Vægt, er Sondringen efter Arbejdssted.

Sammenligner man de Fag, hvis Løn er over det gennemsnitlige (Dameskrædderinder, Kaabesyersker, Herreskrædderinder og Korsetsyersker), med dem, der staa under Gennemsnittet, faas følgende Oversigt:

<i>Fag</i>	Søndagsarbejde				Samme i Procent			
	Intet	En Del af Aaret	Hele Aaret	Ialt	Intet	En Del af Aaret	Hele Aaret	Ialt
Fag med Løn over Gennemsnittet...	223	163	168	554	40	30	30	100
Fag med Løn under Gennemsnittet...	119	57	87	263	45	22	33	100
Tilsammen...	342	220	255	817	42	27	31	100

Med andre Ord, der er omtrent lige meget Søndagsarbejde i de bedre og i de ringere lønnede Fag.

Helbred.

Vore Syerskers Helbred har allerede flere Gange været Genstand for Omtale. Vi have sondret mellem Syersker med godt, nogenlunde godt og daarligt Helbred. Til Grund for denne Sondring ligge Syerskernes Svar paa Spørgsmaalet: „Har de godt Helbred?“ De, der besvare dette Spørgsmaal bekræftende, ere henførte under „godt Helbred“, selv om de forklare, at de have haft en eller anden akut Sygdom. Hvis de derimod, skønt de selv betegne deres Helbred som godt, klage over Nervøsitet, Blegsot, Hovedpine, Gigt, svage Øjne eller anden mindre, men ikke forbigaaende Skrøbelighed, ere de henførte under nogenlunde godt Helbred. Herunder findes endvidere de, der selv betegne deres Helbred som nogenlunde godt, og enkelte, der benægte at have godt Helbred, men af hvis øvrige Forklaring det synes at fremgaa, at de kun lide af Blegsot, Nervøsitet eller anden deslige Skrøbelighed i en mindre betydelig Grad. Under daarligt Helbred henføres med den nævnte Undtagelse de, der besvare Spørgsmaalet „Har De godt Helbred?“ benægtende. Men der vil da fra dem ordenligvis ogsaa foreligge nærmere Forklaring om den eller de Sygdomme, af hvilke de lide.

Hvilket Værd der kan tillægges Oplysninger om Helbredstilstanden, der fremkomme paa denne Maade, er ganske vist paa Forhaand meget tvivlsomt, men det forekommer mig, at selve Undersøgelsens Resultater tyde paa, at de Besvarelser, Syerskerne have givet, ikke mangle objektiv Gyldighed.

Vi have allerede set, at der er paaviselig Forbindelse mellem daarligt Helbred og lav Løn, ligeledes mellem de forskellige Stadier i Helbredstilstanden og Arbejdsdagens Længde, og

det vil fremdeles blive vist, at der bestaar en meget udpræget Sammenhæng mellem det opgivne Helbred og Alderen. Dette tyder da paa, at Syerskernes Opgivelser og den herpaa byggede Gruppering i det store og hele maa anses for paalidelige. Derimod føles det særlig ved denne Undersøgelse som en Ulæmpe, at Materialet er saa lidet. Vi maa i mange Tilfælde nøjes med at konstatere, at Tallene intet oplyse, medens det er muligt, at større Tal vilde have givet positive Resultater.

Ialt udviser vor Undersøgelse følgende

Helbredstilstand.

<i>Helbred.</i>	Antal	Procent
Godt	363	43,5
Nogenlunde godt	174	20,9
Daarligt	297	35,6
Uangivet.....	3	—
Tilsammen...	837	100*)

Helbred og Alder.

Som det var at vente, forringes Helbredstilstanden efterhaanden, som Aarene skride frem. (Se Tavlen næste Side).

Den Helbredstilstand, med hvilken der begyndes, er lidt bedre end den, der ifølge Betænkning af den skolehygieiniske Kommission af 1884 fandtes blandt Pigebørnene i de københavnske Skoler. Blandt disse var der 41 Procent syge. Da herunder var indbefattet alle saavel større som mindre Skrøbeligheder af kronisk Art, svarer dette til nogenlunde godt og daarligt Helbred i vor Undersøgelse. Som Tavlen udviser, have af vore Syersker i 15—19 Aars Alderen 36 Procent dels nogenlunde godt, dels daarligt Helbred. Af vore Syersker i Alderen 15—17 Aars havde 18 (75 %) godt, 2 (8 %) nogenlunde godt og 4 (17 %) daarligt Helbred. I Alderen 18—19 Aar havde 25 (58 %) godt, 10 (23 %)

*) At Procentangivelsen afviger lidt fra den i Afsnittet Arbejdstid og Helbred, S. 97, anførte, hidrører fra, at der paa den der anførte Tavle ikke kunde tages Hensyn til de 34 Syersker med uangiven Arbejdstid.

Helbred og Alder.

<i>Helbred.</i>	Levealder i Aar.									
	15— 19	20— 24	25— 29	30— 34	35— 39	40— 44	45— 49	50 og der- over	Uan- given	Til- sam- men
Godt	43	86	67	73	50	19	13	11	1	363
Nogenlunde godt	12	34	28	35	29	17	7	11	1	174
Daarligt	12	38	46	52	44	37	19	49	„	297
Tilsammen...	67	158	141	160	123	73	39	71	2	834

Samme i Procent indenfor hver Aldersklasse.

<i>Helbred.</i>	Levealder i Aar.									
	15— 19	20— 24	25— 29	30— 34	35— 39	40— 44	45— 49	50 og der- over	Til- sam- men	
Godt	64	54 _{,5}	47 _{,5}	45 _{,5}	40 _{,5}	26	33	15 _{,5}	43 _{,5}	
Nogenlunde godt	18	21 _{,5}	20	22	23 _{,5}	23	18	15 _{,5}	20 _{,9}	
Daarligt	18	24	32 _{,5}	32 _{,5}	36	51	49	69	35 _{,6}	
Tilsammen...	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

nogenlunde godt og 8 (19 %) daarligt Helbred. Disse Tal ere lagte til Grund ved vore Beregninger af det Helbred, Syerskerne efter deres Alder skulde have.

Procenten med godt Helbred aftager og Procenten med daarligt Helbred tiltager med hver Aldersklasse, dog med én Undtagelse, idet vore Syerskers Helbred er lidt bedre i den første Halvdel af Fyrrerne end i den sidste. Dette kunde, da Tallene ere saa smaa, være en Tilfældighed, men det stemmer med, hvad der iøvrigt vides om Kvindens Helbredstilstand i denne Periode af hendes Liv.

Ifølge den tidligere omtalte officielle Statistik af 1888 var Helbredstilstanden blandt c. 3000 Syersker i de Forenede Staters større Stæder følgende: Godt Helbred (good health) havde 80 Procent, nogenlunde godt (fair) 16, daarligt (bad) 4. Blandt samtlige Arbejdersker i de samme Byer, som den paaagældende Undersøgelse omfatter, var der 83 Procent med godt Helbred, 14 Pct. med nogenlunde godt og 3 Pct. med daarligt Helbred. Sundhedstilstanden blandt Syerskerne var altsaa lidt ringere end

blandt de øvrige Arbejdere. Den officielle Beretning indeholder ingen Redegørelse for, hvilke Synspunkter der ere fulgte ved Sondringen mellem godt, nogenlunde godt og daarligt Helbred, men Grundlaget er det samme som i vor Undersøgelse, nemlig Arbejdernes egne Opgivelser. I den amerikanske Undersøgelse ere Syerskerne blevne spurgt om deres Helbred: „da de begyndte at arbejde“, „under tidligere Beskæftigelser“ og paa det Tidspunkt, da Undersøgelsen fandt Sted („nu“). De foranførte Procenttal betegne Sundhedstilstanden paa det sidste Tidspunkt. De paagældende Arbejdere vare næsten alle unge og ugifte, Gennemsnitsalderen for dem var 22 Aar 7 Maaneder. Ved Arbejdets Begyndelse var deres Gennemsnitsalder 15 Aar 4 Maaneder. Og Sundhedstilstanden var da den, at 94 Procent havde godt Helbred, 5 Pct. nogenlunde godt og kun 1 Pct. daarligt. Det vil ses, hvilken overordenlig stor Forskel der er mellem disse Tal og vore, men hvor stor en Del af denne Forskel der hidrører fra de virkelige Forhold, og hvor stor en Del fra den Maalestok, der er anlagt, kan ikke oplyses. Nedgangen af Procentantallet med godt Helbred fra 15 til 22 Aars Alderen, altsaa i 7 Aar, var for de amerikanske Arbejdere 11 Procent, blandt vore Syersker var Nedgangen i de første fem Aar (fra Alderen 15—19 til Alderen 20—24) 9,5 Procent. Ogsaa ved denne Sammenligning stiller Forholdet sig gunstigt for Amerikanerne, men Forskellen er her ikke betydelig.

Den største Nedgang i vore Syerskers Helbredstilstand finder Sted indtil 25 Aars Alderen og ved 40 Aars Alderen. Indtil 25 Aars Alderen er Antallet med godt Helbred over Halvdelen af det hele Tal, og mere end dobbelt saa stort som Antallet med daarligt Helbred. Indtil 40 Aars Alderen er der flere med godt end med daarligt Helbred, men saa svinger det stærkt, saa at der i det nærmeste Femaar (40—44 Aar) er næsten dobbelt saa mange med daarligt som med godt Helbred. Efter den forbigaaende Stigning i Slutningen af Fyrrerne gaar det fra det fyldte halvtredsindstyvende Aar meget stærkt nedad.

Paa Grund af den store Indflydelse, Alderen har paa Helbredet, vil det være nødvendigt ved Undersøgelsen af den Indflydelse, andre Forhold maatte have paa Helbredet, at sammenligne den virkelig forefundne Sundhedstilstand for den paagældende Klasse af Syersker med den Sundhedstilstand, de efter deres Alder skulde ventes at have. Vi foretage først denne Undersøgelse for de enkelte Fag.

Helbred i de enkelte Fag.

Fag	Godt Helbred		Nogenlunde godt Helbred		Daarligt Helbred	
	have	skulde have	have	skulde have	have	skulde have
Dameskrædderinder	89	95	46	44	76	72
Kaabesyersker	74	79	61	35	30	51
Herreskrædderinder	74	67	17	32	62	54
Linnedsyersker	36	33	14	19	43	41
Handskesyersker	19	25	21	13	21	23
Korsetsyersker	17	14	5	6	8	10
Maskere	10	8	—	4	12	10
Mindre Grupper	44	42	10	20	45	37

Samme i Procent.

Fag	Godt Helbred		Nogenlunde godt Helbred		Daarligt Helbred	
	have	skulde have	have	skulde have	have	skulde have
Dameskrædderinder	42	45	22	21	36	34
Kaabesyersker	45	48	37	21	18	31
Herreskrædderinder	48 _{,5}	44	11	21	40 _{,5}	35
Linnedsyersker	39	35	15	21	46	44
Handskesyersker	31	41	34 _{,5}	21	34 _{,5}	38
Korsetsyersker	57	47	17	20 _{,5}	26	32 _{,5}
Maskere	45 _{,5}	35	—	20	54 _{,5}	45
Mindre Grupper	44 _{,5}	42	10	20	45 _{,5}	38
Alle Syersker...	43 _{,5}	—	20 _{,9}	—	35 _{,6}	—

Disse Tal tyde ikke paa, at den ene Slags Syning er synderlig mere usund end den anden. Som Procenttavlen viser, maa den største Del af den Forskel, der findes mellem Fagenes Sundhedstilstande, skrives paa Alderens Regning. Eliminerer man Alderens Indflydelse, da ere de tilbagestaaende Afvigelser enten meget smaa eller af anden Grund lidet oplysende. Var noget af Fagene særlig usundt, da maatte dette ventes at give sig Udslag baade deri, at Antallet med daarligt Helbred steg, og deri, at Antallet med godt Helbred sank. Paa den Maade virkede høj Alder og lang Arbejdsdag. Omvendt maatte fortrinlig Sundheds-

tilstand i et Fag ytre sig ved, at der var mange med godt og faa med daarligt Helbred. Saaledes virkede ung Alder og en Arbejdsdag paa $8\frac{1}{4}$ —10 Timer.

Men dette gentager sig ikke her. Det Tal paa Tavlen, der er mest iøjnefaldende, er Antallet af Kaabesyersker med daarligt Helbred. Der er kun halvt saa mange med daarligt Helbred blandt Kaabesyerskerne som iblandt vore Syersker i Almindelighed. Og kun en Fjerdedel af denne Afvigelse hidrører fra Alderen. Der bliver altsaa en ret betydelig Difference tilbage. Iblandt vore 165 Kaabesyersker findes kun 30 med daarligt Helbred, medens der, selv naar Hensyn tages til Kaabesyerskernes unge Alder, skulde være 51.

Men se vi saa paa Antallet af Kaabesyersker med godt Helbred, da findes der ikke fuldt saa mange med godt Helbred, som der efter Alderen skulde være. Var nu Kaabesyning et særlig sundt Arbejde, maatte det ventes at give sig Udslag baade i et stort Antal med godt og et ringe Antal med daarligt Helbred. Da dette ikke er Tilfældet, maa Forklaringen af det ringe Antal med daarligt Helbred sandsynligvis søges deri, at Syersker med daarligt Helbred ligesom Syersker med høj Alder her hurtigere end i de andre Fag udskydes som ubrugelige. Dette kan da atter være begrundet i den stærke Sammentrængning af Arbejdet til visse Aarstider, der medfører, at der i denne Tid kræves fuldt arbejdsdygtige Syersker, muligvis ogsaa deri, at Kaabesyning i og for sig er et svært Arbejde, som fordrer gode Kræfter og godt Helbred. Det vilde da danne den yderste Modsætning til Maskining, der udføres af gamle og for største Delen svagelige Personer, fordi det er et let Arbejde, som ikke kræver mange Kræfter.

Af Herreskrædderinder er der flere med daarligt Helbred, end der efter Alderen skulde være, men ogsaa flere med godt Helbred, det ene opvejer omtrent det andet. Faget kommer da til at tælle paaafaldende faa med nogenlunde godt Helbred — 17 i Stedet for 32 —, medens der blandt Kaabesyerskerne findes paaafaldende mange med nogenlunde godt Helbred — 61 i Stedet for 35 —, men denne Klasse er jo i og for sig lidet oplysende med Hensyn til Fagets Sundhedstilstand.

Efter at vi have nævnt Kaabesyersker og Herreskrædderinder, kunne de øvrige Tal affærdiges med en Henvisning til, at Afvigelserne ere for smaa til, at der kan tillægges dem nogen Vægt. Der er lidt færre Handskesyersker med godt Helbred og lidt flere af de mindre Grupper med daarligt Helbred, end der

efter Alderen skulde være, men disse Fag ere jo ogsaa daarlig lønnede, og Handskesyerskerne have tillige lang Arbejdstid. For Dameskrædderinderne og Korsetsyerskerne pege Tallene for godt Helbred i samme Retning som Tallene for daarligt Helbred, Dameskrædderinderne have færre med godt Helbred og flere med daarligt Helbred, end de efter Alderen skulde have, og med Korsetsyerskerne er det omvendte Tilfældet, men Afvigelserne ere meget smaa.

Det er saaledes ikke oplyst, at noget af Syfagene er særlig sundt eller særlig usundt.

Helbred og ægteskabelig Stilling.

<i>Ægteskabelig Stilling</i>	Godt Helbred		Nogenlunde godt Helbred		Daarligt Helbred	
	have	skulde have	have	skulde have	have	skulde have
Ugifte	240	242	111	105	152	156
Gifte	78	78	43	43	78	78
Enker	44	42	19	26	67	62

Samme i Procent.

<i>Ægteskabelig Stilling</i>	Godt Helbred		Nogenlunde godt Helbred		Daarligt Helbred	
	have	skulde have	have	skulde have	have	skulde have
Ugifte	48	48	22	21	30	31
Gifte	39	39	22	22	39	39
Enker	34	32	14 ₅	20	51 ₅	48

Helbredstilstanden blandt vore ugifte Syersker er meget bedre end blandt de gifte og blandt de gifte meget bedre end blandt Enkerne. Men denne Forskel beror kun paa Alderen. De gifte Syersker have netop den Helbredstilstand, de efter deres Alder skulde have, og de ugifte og Enkerne omtrent den samme. Der er blandt Enkerne nogle enkelte Personer flere og blandt de ugifte nogle enkelte færre med daarligt Helbred, end der efter Alderen skulde være, men Forskellen er ubetydelig.

Vore Tal pege saaledes i den Retning, at den ægteskabelige Stilling er uden Betydning for Helbredet.

Dette udelukker imidlertid ikke, at for de enkelte Aldersklasser den ægteskabelige Stilling kunde have saadan Betydning. I den Henseende henvises til følgende Tavle.

Helbred og ægteskabelig Stilling for de enkelte
Aldersklasser.

<i>Helbred</i>	under 30 Aar				30—39 Aar				40 Aar og derover			
	ugifte	gifte	Enker	ialt	ugifte	gifte	Enker	ialt	ugifte	gifte	Enker	ialt
Godt	177	16	3	196	52	45	26	123	11	17	15	43
Nogenlunde godt..	64	7	3	74	34	26	4	64	13	10	12	35
Daarligt	78	17	1	96	41	36	19	96	33	25	47	105

Samme i Procent.

<i>Helbred</i>	under 30 Aar				30—39 Aar				40 Aar og derover			
	ugifte	gifte	Enker	ialt	ugifte	gifte	Enker	ialt	ugifte	gifte	Enker	ialt
Godt	55,5	40	43	54	41	42	53	43	19	33	20	23,5
Nogenlunde godt..	20	17,5	43	20	27	24	8	23	23	19	16	19
Daarligt	24,5	42,5	14	26	32	34	39	34	58	48	64	57,5

Ifølge disse Tal have vore gifte Syersker i den unge Alder, indtil 30 Aar, et noget ringere Helbred end de ikke gifte. Der er i denne Alder mere end dobbelt saa mange ugifte med godt som med daarligt Helbred, hvorimod der blandt de gifte er lige saa mange med daarligt Helbred som med godt.

Tildels hidrører dette vel nok fra, at de gifte ogsaa indenfor den enkelte Aldersklasse ere ældre, men der er dog baade færre med godt Helbred og flere med daarligt Helbred iblandt vore gifte Syersker under 30 Aar, end der findes i Aldersklassen 25—29 Aar som Helhed (jfr. S. 131). Vore Tal pege altsaa i den Retning, at de giftes Helbred i de unge Aar er ringere end de ugiftes. I Trediverne er Helbredstilstanden den samme for vore ugifte og gifte Syersker, og den Afvigelse, der er for Enkerne, maa anses for betydningsløs, idet der er flere med godt, men ogsaa flere med daarligt Helbred, end der skulde være.

For Alderen 40 Aar og derover er der derimod en ikke ubetydelig Forskel paa Helbredstilstanden hos gifte og ikke gifte, idet der blandt de gifte er betydelig flere med godt Helbred og

færre med daarligt Helbred end blandt de ugifte og Enkerne. Blandt de ikke gifte er der tre Gange saa mange med daarligt som med godt Helbred, blandt de gifte er der kun halvanden Gang saa mange. Vore Tal pege altsaa i den Retning, at i de ældre Aar er de gifte Syerskers Helbred bedre end de ikke giftes. Og ganske vist ere Tallene saa smaa, at den her paapegede Forskel mellem Sundhedstilstanden hos de gifte og de ikke gifte Syersker i de unge og de gamle Aar kunde være en Tilfældighed, men der er formentlig god Grund til at fremdrage den, da den vistnok er en naturlig Følge af de økonomiske Forhold. For de gifte er det økonomiske Tryk stærkest i de Aar, Børnene ere smaa, for de ikke gifte er det Alderen og den forringede Arbejdsdygtighed, der er den største Byrde. I det hele ere den gifte Kvindes økonomiske Kaar jo ikke i samme Grad som den ugiftes afhængige af hendes egen Erhvervsevne, altsaa heller ikke af hendes Alder. Endelig kan der henvises til den Indflydelse, Barnefødsler og Barnepleje har paa den gifte Kvindes Helbred i de unge Aar.

Helbred og Arbejdssted.

<i>Arbejdssted</i>	Godt Helbred		Nogenlunde godt Helbred		Daarligt Helbred	
	have	skulde have	have	skulde have	have	skulde have
I Hjem	233	242	129	124	233	229
Paa Systue	98	87	25	33	40	43
Hos Familier	11	12	12	6	4	9
Blandet	21	21	8	11	20	17

Samme i Procent.

<i>Arbejdssted</i>	Godt Helbred		Nogenlunde godt Helbred		Daarligt Helbred	
	have	skulde have	have	skulde have	have	skulde have
I Hjem	39	41	22	21	39	38
Paa Systue	60	54	15 ₅	20	24 ₅	26
Hos Familier	41	47	44	21	15	32
Blandet	43	44	16	21	41	35

Absolut set er Helbredstilstanden betydelig bedre blandt de Syersker, der arbejde paa Systue eller hos Familier, end blandt Hjemmesyerskerne. Men hovedsagelig beror dette paa Aldersforskellen. Elimineres denne, er Forskellen i Helbredstilstand for ringe til, at man derpaa kan bygge noget bestemt Resultat. Snarest maa man undres over, at Hjemmesyerskernes Sundhedstilstand ikke er ringere, end Tallene udvise. Thi der er god Grund til at tro, at der ved Arbejdet udenfor Hjemmene maa være Tilbøjelighed hos Arbejdsgiverne til at vrage de svagelige ligesaavel som de gamle. Desuden findes den lange Arbejdstid, som virker nedbrydende paa Helbredet, næsten kun i Hjemmene.

Udskyder man af Sammenligningen dem, hvis Arbejdstid er højst 8 eller over 11 Timer, bliver Resultatet følgende:

Helbred og Arbejdssted for Syersker med en
Arbejdsdag paa $8\frac{1}{4}$ —11 Timer.

<i>Arbejdssted</i>	Godt Helbred		Nogenlunde godt Helbred		Daarligt Helbred	
	have	skulde have	have	skulde have	have	skulde have
I Hjem	131	137	68	67	97	92
Paa Systue	86	77	18	26	29	30
Hos Familier	11	13	12	6	3	7
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
I Hjem	44	46	23	23	33	31
Paa Systue	65	58	13	20	22	22
Hos Familier	42	52	46	21	12	27

Forholdet er væsenlig det samme, naar Sammenligningen indskrænkes til de Syersker, der arbejde $8\frac{1}{4}$ —11 Timer, som naar den omfatter alle vore Syersker. Naar Syersker med meget lang og med meget kort Arbejdsdag udskydes, bliver Helbredstilstanden blandt Hjemmesyerskerne væsenlig bedre. Men da det fortrinsvis er de gamle, der ere gaaede ud, er den Helbredstilstand, de resterende Syersker efter deres Alder skulde have, ogsaa væsenlig bedre. Resultatet bliver da det samme, voré Hjemmesyersker med en Arbejdsdag paa $8\frac{1}{4}$ —11 Timer tælle ligesom alle vore Hjemmesyersker kun en Ubetydelighed (2 Procent) færre med godt Helbred, end de efter Alderen skulde tælle. Paa lignende Maade stiller det sig med vore Syersker paa Systue og hos Familier.

Der er paa begge Tavlerne nogle flere Systuearbejdersker med godt Helbred og nogle færre Syersker hos Familier med daarligt Helbred, end der efter Alderen skulde være. Tallene ere ganske vist for smaa til, at der af dem kan drages sikre Slutninger. Men det maa dog være mig tilladt at fremhæve, at vore faa Syersker hos Familier ikke have saa godt Helbred, som det efter deres økonomiske Kaar var at vente. Maaske ere de meget vekslende Forhold, under hvilke de arbejde — den forskellige Mad, forskellige Spisetider, forskellig Stuevarme osv. — skadelige for Sundheden. En enkelt af dem udtaler sig i den Retning for Madens Vedkommende.

I det hele pege vore Tal i den Retning, at Arbejdsstedet ikke har nogen væsenlig Indflydelse paa Sundhedstilstanden.

Helbred og Fagalder.

<i>Fagalder</i>	Godt Helbred		Nogenlunde godt Helbred		Daarligt Helbred	
	have	skulde have	have	skulde have	have	skulde have
Højest 5 Aar.....	183	177	63	73	111	107
5 ¹ / ₄ —10 „.....	101	94	46	45	66	74
10 ¹ / ₄ —20 „.....	55	70	51	39	78	75
Over 20 „.....	19	19	13	14	40	39

Samme i Procent.

<i>Fagalder</i>	Godt Helbred		Nogenlunde godt Helbred		Daarligt Helbred	
	have	skulde have	have	skulde have	have	skulde have
Højest 5 Aar.....	51	49 _{,5}	18	20 _{,5}	31	30
5 ¹ / ₄ —10 „.....	47 _{,5}	44	21 _{,5}	21	31	35
10 ¹ / ₄ —20 „.....	30	38	28	21 _{,5}	42	40 _{,5}
Over 20 „.....	26	26	18	19	56	55

At Syersker med høj Fagalder have ringere Helbred end de, der kun have arbejdet faa Aar i Faget, følger af Aldersforskellen. Det vil da ogsaa ses, at Forskellen er meget betydelig.

Der er i den yngste Fagalder dobbelt saa mange med godt Helbred som i den ældste. Men naar Alderens Indflydelse elimineres, forsvinder i det væsentlige denne Forskel. Vore Syersker med den ældste Fagalder have netop det Helbred, der svarer til deres Alder. Derimod er Helbredstilstanden i Fagalderen 10—20 Aar noget ringere, end den efter Alderen skulde være. Men dels er Afvigelsen ikke større end, at den kan være tilfældig, dels falder den kun for en ringe Del paa det daarlige Helbred. Den Afvigelse, der findes, bestaar overvejende deri, at der i denne Fagalder er færre med godt Helbred og flere med nogenlunde godt Helbred, end der efter Alderen skulde være. Det vil med andre Ord sige, at Nervøsitet og lignende Onder ere noget mere fremtrædende blandt dem, der have arbejdet længe, end blandt dem, der have arbejdet kort som Syersker. Dette er jo i og for sig meget naturligt.

Sondrer man Syerskerne i Aldersklasser og sammenligner inden for hver af disse lav og høj Fagalder, bliver Forskellen i Helbred mere tydelig.

Helbred og Fagalder for de enkelte Aldersklasser.

<i>Helbred</i>	Levealder					
	under 30 Aar		30—39 Aar		40 Aar og derover	
	Fagalder		Fagalder		Fagalder	
	højst 10 Aar	over 10 Aar	højst 10 Aar	over 10 Aar	højst 10 Aar	over 10 Aar
Godt	189	4	75	48	20	22
Nogenlunde godt	67	7	35	29	7	28
Daarligt	91	5	49	46	37	67
Ialt ...	347	16	159	123	64	117

Samme i Procent.

<i>Helbred</i>	Levealder					
	under 30 Aar		30—39 Aar		40 Aar og derover	
	Fagalder		Fagalder		Fagalder	
	højst 10 Aar	over 10 Aar	højst 10 Aar	over 10 Aar	højst 10 Aar	over 10 Aar
Godt	55	25	47	39	31	19
Nogenlunde godt	19	44	22	24	11	24
Daarligt	26	31	31	37	58	57
Ialt ...	100	100	100	100	100	100

I alle Aldersklasser er der adskillig flere Procent med godt Helbred blandt dem, der have arbejdet kort i Faget, end blandt de øvrige. Men herved maa erindres, først de smaa Tal, men dernæst ogsaa, at de paagældende Aldersklasser ere rummelige og omfatte temmelig store Forskelligheder i Helbredstilstanden. I alt Fald gælder dette Aldersklasserne „under 30 Aar“ og „40 Aar og derover“. Men de, der have høj Fagalder, ville ordenligvis ligge nærmere ved Aldersklassernes højeste Grænse end de øvrige og saaledes allerede ifølge deres Alder have et noget ringere Helbred. I Aldersklassen 30—39 Aar have af dem, der have fyldt 35 Aar, 40,5 Procent godt Helbred, af dem, der have over 10 Aars Fagalder, 39 Pct. I Aldersklassen under 30 Aar have blandt dem, der have fyldt 25 Aar, 47,5 Pct. godt Helbred, blandt dem, der have over 10 Aars Fagalder, kun 25 Pct. I det første Tilfælde er Forskellen ubetydelig, i det andet Tilfælde ere Tallene meget smaa, da Antallet af dem, der forene en Alder under 30 Aar med en Fagalder over 10 Aar, kun er 16. Det Indtryk, Tallene paa Tavlen give af, at ringere Helbred følges med højere Fagalder, er saaledes noget for stærkt. Der maa tages et Forbehold, men selv naar dette er sket, gaar Resultatet dog i samme Retning, at indenfor vor Undersøgelses Grænser have de Syersker, der have arbejdet mange Aar ved Syningen, et noget ringere Helbred end de jævndrende Syersker, der først i en senere Alder ere komne til dette Arbejde. Heraf kan man imidlertid ikke slutte, at Syersker have et ringere Helbred end andre selv-forsørgende Kvinder af Arbejderklassen. Thi adskillige af de Kvinder, der i en fremrykket Alder have begyndt at sy, ere tidligere blevne forsørgede af Andre (Faderen, Manden) og have haft en væsenlig højere Levofod, end de ved eget Arbejde kunde have skaffet sig.

Indhold.

	Side.
Undersøgelsens Genstand	5—14.
Fag	6.
Arbejdssted	7.
Ægteskabelig Stilling	9.
Alder	12.
Adgang til Arbejde	15—34.
Ledig Tid.....	20.
De døde Maaneder	25.
Travl Tid.....	29.
De travle Maaneder	32.
Arbejdsløn	35—74.
Om de Aarsager, der bestemme Lønnens Størrelse	41.
Løn og Helbred	42.
Løn og Alder	48.
Løn og Fagalder	53.
Løn og ægteskabelig Stilling	57.
Løn og Arbejdssted	58.
Den laveste Lønningsklasse	59.
De højeste Lønningsklasser	65.
Middelløn for Syersker.....	69.
Arbejdstiden	75—128.
Sædvanlig Arbejdsdag.....	75.
Arbejdsdagens Længde i den travle Tid	76.
De enkelte Fag.....	78.
Arbejdstid og Arbejdssted	85.
Arbejdstid og ægteskabelig Stilling	89.
Arbejdstid og Alder	91.
Arbejdstid og Helbred	94.
Arbejdstid og Arbejdsløn	102.
Højest 8 Timers Arbejdsdag	110.
Over 12 Timers Arbejdsdag	115.
Spisetid	122.
Søndagsarbejde	125.
Helbred	129—141.
Helbred og Alder	130.
Helbred i de enkelte Fag	133.
Helbred og ægteskabelig Stilling	135.
Helbred og Arbejdssted	137.
Helbred og Fagalder	139.

